अष्टाध्यायी

सूत्रपाठः

Panininan text of grammar

2014

ISBN

Edited by

asit k panja
Amitabha Mapdar
Rakesh Narayanan V

aarsha,
jaipur

अष्टाध्यायी

(aṣṭādhyāyī)

Edited by

asit k panja

&

Amitabha Mapdar

Rakesh Narayanan V

aarsha, jaipur
Plot no. 4, Khandelwal nagar Extn,
Near Premnagar pulia, Agra Road,
Jaipur- 302031, Rajasthan

www.ayurvedah.in

Publisher : **aarsha**

Edition : **First; Octobar 2014**

ISBN :

Price : **FREE**

Composing and editing: **bapan neogi**

Cover page: **Rajarshi**

For any information, feedback and requirement of this book, please mail to :

aarshaayurveda@gmail.co www.ayurvedah.in

Published by **bapan neogi** on behalf of **aarsha**;

aarsha, **jaipur**

Plot no. 4, Khandelwal nagar Extn,
Near Premnagar pulia, Agra Road,
Jaipur- 302031, Rajasthan

www.ayurvedah.in

प्रथमोऽध्यायः

प्रथमपादः

१	१	१	वृद्धिरादैच् ।
१	१	२	अदेङ् गुणः ।
१	१	३	इको गुणवृद्धी ।
१	१	४	न धातुलोप आर्धधातुके ।
१	१	५	ग्क्ङिति च ।
१	१	६	दीधीवेवीटाम् ।
१	१	७	हलोऽनन्तराः संयोगः ।
१	१	८	मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः ।
१	१	९	तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम् ।
१	१	१०	नाज्झलौ ।
१	१	११	ईदूदेद्द्विवचनं प्रगृह्यम् ।
१	१	१२	अदसो मात् ।
१	१	१३	शे ।
१	१	१४	निपात एकाजनाङ् ।
१	१	१५	ओत् ।
१	१	१६	सम्बुद्धौ शाकल्यस्येतावनार्षे ।

www.ayurvedah.in

१	१	१७	उञः ।
१	१	१८	ऊँ ।
१	१	१९	ईदूतौ च सप्तम्यर्थे ।
१	१	२०	दाधा घ्वदाप् ।
१	१	२१	आद्यन्तवदेकस्मिन् ।
१	१	२२	तरप्तमपौ घः ।
१	१	२३	बहुगणवतुडति संख्या ।
१	१	२४	ष्णान्ता षट् ।
१	१	२५	डति च ।
१	१	२६	क्तक्तवतू निष्ठा ।
१	१	२७	सर्वादीनि सर्वनामानि ।
१	१	२८	विभाषा दिक्समासे बहुव्रीहौ ।
१	१	२९	न बहुव्रीहौ ।
१	१	३०	तृतीयासमासे ।
१	१	३१	द्वन्द्वे च ।
१	१	३२	विभाषा जसि ।
१	१	३३	प्रथमचरमतयाल्पार्धकतिपयनेमाश्च ।
१	१	३४	पूर्वपरावरदक्षिणोत्तरापराधराणि व्यवस्थायामसंज्ञायाम् ।

www.ayurvedah.in

१	१	३५	स्वमज्ञातिधनाख्यायाम् ।
१	१	३६	अन्तरं बहिर्योगोपसंव्यानयोः ।
१	१	३७	स्वरादिनिपातमव्ययम् ।
१	१	३८	तद्धितश्चासर्वविभक्तिः ।
१	१	३९	कृन्मेजन्तः ।
१	१	४०	क्त्वातोसुन्कसुनः ।
१	१	४१	अव्ययीभावश्च ।
१	१	४२	शि सर्वनामस्थानम् ।
१	१	४३	सुडनपुंसकस्य ।
१	१	४४	न वेति विभाषा ।
१	१	४५	इग्यणः सम्प्रसारणम् ।
१	१	४६	आद्यन्तौ टकितौ ।
१	१	४७	मिदचोऽन्त्यात्परः ।
१	१	४८	एच इग्घ्रस्वादेशे ।
१	१	४९	षष्ठी स्थानेयोगा ।
१	१	५०	स्थानेऽन्तरतमः ।
१	१	५१	उरण् रपरः ।
१	१	५२	अलोऽन्त्यस्य ।

www.ayurvedah.in

१	१	५३	ङिच्च ।
१	१	५४	आदेः परस्य ।
१	१	५५	अनेकाल्शित्सर्वस्य ।
१	१	५६	स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ ।
१	१	५७	अचः परस्मिन् पूर्वविधौ ।
१	१	५८	न पदान्तद्विर्वचनवरेयलोप-स्वरसवर्णानुस्वारदीर्घजश्चर्विधिषु ।
१	१	५९	द्विर्वचनेऽचि ।
१	१	६०	अदर्शनं लोपः ।
१	१	६१	प्रत्ययस्य लुक्श्लुलुपः ।
१	१	६२	प्रत्ययलोपे प्रत्ययलक्षणम् ।
१	१	६३	न लुमताऽङ्गस्य ।
१	१	६४	अचोऽन्त्यादि टि ।
१	१	६५	अलोऽन्त्यात् पूर्व उपधा ।
१	१	६६	तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य ।
१	१	६७	तस्मादित्युत्तरस्य ।
१	१	६८	स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा ।
१	१	६९	अणुदित् सवर्णस्य चाप्रत्ययः ।

www.ayurvedan.in

१	१	७०	तपरस्तत्कालस्य ।
१	१	७१	आदिरन्त्येन सहेता ।
१	१	७२	येन विधिस्तदन्तस्य ।
१	१	७३	वृद्धिर्यस्याचामादिस्तद् वृद्धम् ।
१	१	७४	त्यदादीनि च ।
१	१	७५	एङ् प्राचां देशे ।

प्रथमोऽध्यायः

द्वितीयपादः

१	२	१	गाङ्कुटादिभ्योऽञ्णिन्ङ् इत् ।
१	२	२	विज इट् ।
१	२	३	विभाषोर्णोः ।
१	२	४	सार्वधातुकमपित् ।
१	२	५	असंयोगाल्लिट् कित् ।
१	२	६	ईन्धिभवतिभ्यां च ।
१	२	७	मृडमृदगुधकुषक्लिशवदवसः क्त्वा ।

www.ayurvedah.in

१	२	८	रुदविदमुषग्रहिस्वपिप्रच्छः सँश्च ।
१	२	९	इको झल् ।
१	२	१०	हलन्ताच्च ।
१	२	११	लिङ्सिचावात्मनेपदेषु ।
१	२	१२	उश्च ।
१	२	१३	वा गमः ।
१	२	१४	हनः सिच् ।
१	२	१५	यमो गन्धने ।
१	२	१६	विभाषोपयमने ।
१	२	१७	स्थाघ्वोरिच्च ।
१	२	१८	न क्त्वा सेट् ।
१	२	१९	निष्ठा शीङ्स्विदिमिदिक्ष्विदिधृषः ।
१	२	२०	मृषस्तितिक्षायाम् ।
१	२	२१	उदुपधाद्भावादिकर्मणोरन्यतरस्याम् ।
१	२	२२	पूङः क्त्वा च ।
१	२	२३	नोपधात्थफान्ताद्वा ।
१	२	२४	वञ्चिलुञ्च्यृतश्च ।
१	२	२५	तृषिमृषिकृशेः काश्यपस्य ।

www.ayurvedah.in

१	२	२६	रलो व्युपधाद्धलादेः संश्च ।
१	२	२७	ऊकालोऽज्झ्रस्वदीर्घप्लुतः ।
१	२	२८	अचश्च ।
१	२	२९	उच्चैरुदात्तः ।
१	२	३०	नीचैरनुदात्तः ।
१	२	३१	समाहारः स्वरितः ।
१	२	३२	तस्यादित उदात्तमर्धह्रस्वम् ।
१	२	३३	एकश्रुति दूरात् सम्बुद्धौ ।
१	२	३४	यज्ञकर्मण्यजपन्यूङ्खसामसु ।
१	२	३५	उच्चैस्तरां वा वषट्कारः ।
१	२	३६	विभाषा छन्दसि ।
१	२	३७	न सुब्रह्मण्यायां स्वरितस्य तूदात्तः ।
१	२	३८	देवब्रह्मणोरनुदात्तः ।
१	२	३९	स्वरितात् संहितायामनुदात्तानाम् ।
१	२	४०	उदात्तस्वरितपरस्य सन्नतरः ।
१	२	४१	अपृक्त एकाल् प्रत्ययः ।
१	२	४२	तत्पुरुषः समानाधिकरणः कर्मधारयः ।
१	२	४३	प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् ।

www.ayurvedah.in

१	२	४४	एकविभक्ति चापूर्वनिपाते ।
१	२	४५	अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् ।
१	२	४६	कृत्तद्धितसमासाश्च ।
१	२	४७	ह्रस्वो नपुंसके प्रातिपदिकस्य ।
१	२	४८	गोस्त्रियोरुपसर्जनस्य ।
१	२	४९	लुक् तद्धितलुकि ।
१	२	५०	इद्गोण्याः ।
१	२	५१	लुपि युक्तवद्व्यक्तिवचने ।
१	२	५२	विशेषणानां चाजातेः ।
१	२	५३	तदशिष्यं संज्ञाप्रमाणत्वात् ।
१	२	५४	लुब्योगाप्रख्यानात् ।
१	२	५५	योगप्रमाणे च तदभावेऽदर्शनं स्यात् ।
१	२	५६	प्रधानप्रत्ययार्थवचनमर्थस्यान्यप्रमाणत्वात् ।
१	२	५७	कालोपसर्जने च तुल्यम् ।
१	२	५८	जात्याख्यायामेकस्मिन् बहुवचनमन्यतरस्याम् ।
१	२	५९	अस्मदो द्वायोश्च ।
१	२	६०	फल्गुनीप्रोष्ठपदानां च नक्षत्रे ।

www.ayurvedah.in

१	२	६१	छन्दसि पुनर्वस्वोरेकवचनम् ।
१	२	६२	विशाखयोश्च ।
१	२	६३	तिष्यपुनर्वस्वोर्नक्षत्रद्वंद्वे बहुवचनस्य द्विवचनं नित्यम् ।
१	२	६४	सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ ।
१	२	६५	वृद्धो यूना तल्लक्षणश्चेदेव विशेषः ।
१	२	६६	स्त्री पुंवच्च ।
१	२	६७	पुमान् स्त्रिया ।
१	२	६८	भ्रातृपुत्रौ स्वसृदुहितृभ्याम् ।
१	२	६९	नपुंसकमनपुंसकेनैकवच्चास्यान्यतरस्याम् ।
१	२	७०	पिता मात्रा ।
१	२	७१	श्वशुरः श्वश्र्वा ।
१	२	७२	त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम् ।
१	२	७३	ग्राम्यपशुसंघेषु अतरुणेषु स्त्री ।

www.ayurvedah.in

प्रथमोऽध्यायः

तृतीयपादः

१	३	१	भूवादयो धातवः ।
१	३	२	उपदेशेऽजनुनासिक इत् ।
१	३	३	हलन्त्यम् ।
१	३	४	न विभक्तौ तुस्माः ।
१	३	५	आदिर्ञिटुडवः ।
१	३	६	षः प्रत्ययस्य ।
१	३	७	चुटू ।
१	३	८	लशक्वतद्धिते ।
१	३	९	तस्य लोपः ।
१	३	१०	यथासंख्यम् अनुदेशः समानाम् ।
१	३	११	स्वरितेनाधिकारः ।
१	३	१२	अनुदात्तङित आत्मनेपदम् ।
१	३	१३	भावकर्मणोः ।
१	३	१४	कर्तरि कर्म्मव्यतिहारे ।

www.ayurvedan.in

१	३	१५	न गतिहिंसार्थेभ्यः ।
१	३	१६	इतरेतरान्योन्योपपदाच्च ।
१	३	१७	नेर्विशः ।
१	३	१८	परिव्यवेभ्यः क्रियः ।
१	३	१९	विपराभ्यां जेः ।
१	३	२०	आङो दोऽनास्यविहरणे ।
१	३	२१	क्रीडोऽनुसम्परिभ्यश्च ।
१	३	२२	समवप्रविभ्यः स्थः ।
१	३	२३	प्रकाशनस्थेयाख्ययोश्च ।
१	३	२४	उदोऽनूर्द्धकर्मणि ।
१	३	२५	उपान्मन्त्रकरणे ।
१	३	२६	अकर्मकाच्च ।
१	३	२७	उद्विभ्यां तपः ।
१	३	२८	आङो यमहनः ।
१	३	२९	समो गम्यृच्छिप्रच्छिस्वर-त्यर्तिश्रुविदिभ्यः ।
१	३	३०	निसमुपविभ्यो ह्वः ।
१	३	३१	स्पर्द्धायामाङः ।

www.ayurvedah.in

१	३	३२	गन्धनावक्षेपणसेवनसाहसिक्य-प्रतियत्नप्रकथनोपयोगेषु कृञः ।
१	३	३३	अधेः प्रसहने ।
१	३	३४	वेः शब्दकर्म्मणः ।
१	३	३५	अकर्मकाच्च ।
१	३	३६	सम्माननोत्सञ्जनाचार्यकरणज्ञान-भृतिविगणनव्ययेषु नियः ।
१	३	३७	कर्तृस्थे चाशरीरे कर्मणि ।
१	३	३८	वृत्तिसर्गतायनेषु क्रमः ।
१	३	३९	उपपराभ्याम् ।
१	३	४०	आङ उद्गमने ।
१	३	४१	वेः पादविहरणे ।
१	३	४२	प्रोपाभ्यां समर्थाभ्याम् ।
१	३	४३	अनुपसर्गाद्वा ।
१	३	४४	अपह्नवे ज्ञः ।
१	३	४५	अकर्मकाच्च ।
१	३	४६	सम्प्रतिभ्यामनाध्याने ।
१	३	४७	भासनोपसम्भाषाज्ञानयत्न-

www.ayurvedant.in

			विमत्युपमन्त्रणेषु वदः ।
१	३	४८	व्यक्तवाचां समुच्चारणे ।
१	३	४९	अनोरकर्मकात् ।
१	३	५०	विभाषा विप्रलापे ।
१	३	५१	अवाद्ग्रः ।
१	३	५२	समः प्रतिज्ञाने ।
१	३	५३	उदश्चरः सकर्मकात् ।
१	३	५४	समस्तृतीयायुक्तात् ।
१	३	५५	दाणश्च सा चेच्चतुर्थ्यर्थे ।
१	३	५६	उपाद्यमः स्वकरणे ।
१	३	५७	ज्ञाश्रुस्मृदृशां सनः ।
१	३	५८	नानोर्ज्ञः ।
१	३	५९	प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः ।
१	३	६०	शदेः शितः ।
१	३	६१	म्रियतेर्लुङ्लिङोश्च ।
१	३	६२	पूर्ववत् सनः ।
१	३	६३	आम्प्रत्ययवत् कृञोऽनुप्रयोगस्य ।
१	३	६४	प्रोपाभ्यां युजेरयज्ञपात्रेषु ।

www.ayurvedah.in

१	३	६५	समः क्ष्णुवः ।
१	३	६६	भुजोऽनवने ।
१	३	६७	णेरणौ यत्कर्म णौ चेत्स कर्ताऽनाध्याने ।
१	३	६८	भीस्म्योर्हेतुभये ।
१	३	६९	गृधिवञ्च्योः प्रलम्भने ।
१	३	७०	लियः सम्माननशालिनीकरणयोश्च ।
१	३	७१	मिथ्योपपदात् कृञोऽभ्यासे ।
१	३	७२	स्वरितञितः कर्त्रभिप्राये क्रियाफले ।
१	३	७३	अपाद्वदः ।
१	३	७४	णिचश्च ।
१	३	७५	समुदाङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे ।
१	३	७६	अनुपसर्गाज्ज्ञः ।
१	३	७७	विभाषोपपदेन प्रतीयमाने ।
१	३	७८	शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।
१	३	७९	अनुपराभ्यां कृञः ।
१	३	८०	अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः ।
१	३	८१	प्राद्वहः ।

www.ayurvedam.in

१	३	८२	परेर्मृषः ।
१	३	८३	व्याङ्परिभ्यो रमः ।
१	३	८४	उपाच्च ।
१	३	८५	विभाषाऽकर्मकात् ।
१	३	८६	बुधयुधनशजनेङ्प्रुद्रुस्रुभ्यो णेः ।
१	३	८७	निगरणचलनार्थेभ्यः ।
१	३	८८	अणावकर्मकाच्चित्तवत्कर्तृकात् ।
१	३	८९	न पादम्याङ्यमाङ्यस-परिमुहरुचिनृतिवदवसः ।
१	३	९०	वा क्यषः ।
१	३	९१	द्युद्भ्यो लुङि ।
१	३	९२	वृद्भ्यः स्यसनोः ।
१	३	९३	लुटि च क्लृपः ।

www.ayurvedah.in

प्रथमोऽध्यायः

चतुर्थपादः

१	४	१	आ कडारादेका संज्ञा ।
१	४	२	विप्रतिषेधे परं कार्यम् ।
१	४	३	यू स्त्र्याख्यौ नदी ।
१	४	४	नेयङुवङ्स्थानावस्त्री ।
१	४	५	वाऽऽमि ।
१	४	६	ङिति ह्रस्वश्च ।
१	४	७	शेषो घ्यसखि ।
१	४	८	पतिः समास एव ।
१	४	९	षष्ठीयुक्तश्छन्दसि वा ।
१	४	१०	ह्रस्वं लघु ।
१	४	११	संयोगे गुरु ।
१	४	१२	दीर्घं च ।
१	४	१३	यस्मात् प्रत्ययविधिस्तदादि प्रत्ययेऽङ्गम् ।
१	४	१४	सुप्तिङन्तं पदम् ।

www.ayurvedan.in

१	४	१५	नः क्ये ।
१	४	१६	सिति च ।
१	४	१७	स्वादिष्वसर्वनमस्थाने ।
१	४	१८	यचि भम् ।
१	४	१९	तसौ मत्वर्थे ।
१	४	२०	अयस्मयादीनि च्छन्दसि ।
१	४	२१	बहुषु बहुवचनम् ।
१	४	२२	द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
१	४	२३	कारके ।
१	४	२४	ध्रुवमपायेऽपादानम् ।
१	४	२५	भीत्रार्थानां भयहेतुः ।
१	४	२६	पराजेरसोढः ।
१	४	२७	वारणार्थानां ईप्सितः ।
१	४	२८	अन्तर्द्धौ येनादर्शनमिच्छति ।
१	४	२९	आख्यातोपयोगे ।
१	४	३०	जनिकर्तुः प्रकृतिः ।
१	४	३१	भुवः प्रभवः ।
१	४	३२	कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् ।

www.ayurvedah.in

१	४	३३	रुच्यर्थानां प्रीयमाणः ।
१	४	३४	श्लाघह्नुङ्स्थाशपां ज्ञीप्स्यमानः ।
१	४	३५	धारेरुत्तमर्णः ।
१	४	३६	स्पृहेरीप्सितः ।
१	४	३७	क्रुधद्रुहेर्ष्यऽसूयार्थानां यं प्रति कोपः ।
१	४	३८	क्रुधद्रुहोरुपसृष्टयोः कर्म ।
१	४	३९	राधीक्ष्योर्यस्य विप्रश्नः ।
१	४	४०	प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः पूर्वस्य कर्ता ।
१	४	४१	अनुप्रतिगृणश्च ।
१	४	४२	साधकतमं करणम् ।
१	४	४३	दिवः कर्म च ।
१	४	४४	परिक्रयणे सम्प्रदानमन्यतरस्याम् ।
१	४	४५	आधारोऽधिकरणम् ।
१	४	४६	अधिशीङ्स्थाऽऽसां कर्म ।
१	४	४७	अभिनिविशश्च ।
१	४	४८	उपान्वध्याङ्वसः ।
१	४	४९	कर्तुरीप्सिततमं कर्म ।
१	४	५०	तथायुक्तं चानिप्सीतम् ।

www.ayurvedam.in

१	४	५१	अकथितं च ।
१	४	५२	गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थशब्दकर्मा- कर्मकाणामणि कर्ता स णौ ।
१	४	५३	हृक्रोरन्यतरस्याम् ।
१	४	५४	स्वतन्त्रः कर्ता ।
१	४	५५	तत्प्रयोजको हेतुश्च ।
१	४	५६	प्राग्रीश्वरान्निपाताः ।
१	४	५७	चादयोऽसत्त्वे ।
१	४	५८	प्रादयः ।
१	४	५९	उपसर्गाः क्रियायोगे ।
१	४	६०	गतिश्च ।
१	४	६१	ऊर्यादिच्विडाचश्च ।
१	४	६२	अनुकरणं चानितिपरम् ।
१	४	६३	आदरानादरयोः सदसती ।
१	४	६४	भूषणेऽलम् ।
१	४	६५	अन्तरपरिग्रहे ।
१	४	६६	कणेमनसी श्रद्धाप्रतीघाते ।
१	४	६७	पुरोऽव्ययम् ।

www.ayurvedah.in

१	४	६८	अस्तं च ।
१	४	६९	अच्छ गत्यर्थवदेषु ।
१	४	७०	अदोऽनुपदेशे ।
१	४	७१	तिरोऽन्तर्धौ ।
१	४	७२	विभाषा कृञि ।
१	४	७३	उपाजेऽन्वाजे ।
१	४	७४	साक्षात्प्रभृतीनि च ।
१	४	७५	अनत्याधान उरसिमनसी ।
१	४	७६	मध्येपदेनिवचने च ।
१	४	७७	नित्यं हस्ते पाणावुपयमने ।
१	४	७८	प्राध्वं बन्धने ।
१	४	७९	जीविकोपनिषदावौपम्ये ।
१	४	८०	ते प्राग्धातोः ।
१	४	८१	छन्दसि परेऽपि ।
१	४	८२	व्यवहिताश्च ।
१	४	८३	कर्मप्रवचनीयाः ।
१	४	८४	अनुर्लक्षणे ।
१	४	८५	तृतीयाऽर्थे ।

www.ayurvedah.in

१	४	८६	हीने ।
१	४	८७	उपोऽधिके च ।
१	४	८८	अपपरी वर्जने ।
१	४	८९	आङ् मर्यादावचने ।
१	४	९०	लक्षणेत्थम्भूताख्यानभागवीप्सासु प्रतिपर्यनवः ।
१	४	९१	अभिरभागे ।
१	४	९२	प्रतिः प्रतिनिधिप्रतिदानयोः ।
१	४	९३	अधिपरी अनर्थकौ ।
१	४	९४	सुः पूजायाम् ।
१	४	९५	अतिरतिक्रमणे च ।
१	४	९६	अपिः पदार्थसम्भावनान्ववसर्गगर्हासमुच्चयेषु ।
१	४	९७	अधिरीश्वरे ।
१	४	९८	विभाषा कृञि ।
१	४	९९	लः परस्मैपदम् ।
१	४	१००	तङानावात्मनेपदम् ।
१	४	१०१	तिङस्त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः ।

www.ayurvedah.in

१	४	१०२	तान्येकवचनद्विवचनबहुवचनान्येकशः ।
१	४	१०३	सुपः ।
१	४	१०४	विभक्तिश्च ।
१	४	१०५	युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानिन्यपि मध्यमः ।
१	४	१०६	प्रहासे च मन्योपपदे मन्यतेरुत्तम एकवच्च ।
१	४	१०७	अस्मद्युत्तमः ।
१	४	१०८	शेषे प्रथमः ।
१	४	१०९	परः संनिकर्षः संहिता ।
१	४	११०	विरामोऽवसानम् ।

द्वितीयोऽध्यायः

प्रथमः पादः

२	१	१	समर्थः पदविधिः ।
२	१	२	सुबामन्त्रिते पराङ्गवत् स्वरे ।
२	१	३	प्राक् कडारात् समासः ।
२	१	४	सह सुपा ।

www.ayurvedain.in

२	१	५	अव्ययीभावः ।
२	१	६	अव्ययं विभक्तिसमीपसमृद्धि-व्यृद्ध्यर्थाभावात्ययासम्प्रति-शब्दप्रादुर्भाव- पश्चाद्यथाऽऽनुपूर्व्य-यौगपद्यसादृश्य-सम्पत्तिसाकल्यान्तवचनेषु ।
२	१	७	यथाऽसादृये ।
२	१	८	यावदवधारणे ।
२	१	९	सुप्प्रतिना मात्राऽर्थे ।
२	१	१०	अक्षशलाकासंख्याः परिणा ।
२	१	११	विभाषा ।
२	१	१२	अपपरिबहिरञ्चवः पञ्चम्या ।
२	१	१३	आङ्‌ मर्यादाऽभिविध्योः ।
२	१	१४	लक्षणेनाभिप्रती आभिमुख्ये ।
२	१	१५	अनुर्यत्समया ।
२	१	१६	यस्य चायामः ।
२	१	१७	तिष्ठद्गुप्रभृतीनि च ।
२	१	१८	पारे मध्ये षष्ठ्या वा ।
२	१	१९	संख्या वंश्येन ।
२	१	२०	नदीभिश्च ।

२	१	२१	अन्यपदार्थे च संज्ञायाम् ।
२	१	२२	तत्पुरुषः ।
२	१	२३	द्विगुश्च ।
२	१	२४	द्वितीया श्रितातीतपतित-गतात्यस्तप्राप्तापन्नैः ।
२	१	२५	स्वयं क्तेन ।
२	१	२६	खट्वा क्षेपे ।
२	१	२७	सामि ।
२	१	२८	कालाः ।
२	१	२९	अत्यन्तसंयोगे च ।
२	१	३०	तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन ।
२	१	३१	पूर्वसदृशसमोनार्थ-कलहनिपुणमिश्रश्लक्ष्णैः ।
२	१	३२	कर्तृकरणे कृता बहुलम् ।
२	१	३३	कृत्यैरधिकार्थवचने ।
२	१	३४	अन्नेन व्यञ्जनम् ।
२	१	३५	भक्ष्येण मिश्रीकरणम् ।
२	१	३६	चतुर्थी तदर्थार्थबलिहितसुखरक्षितैः ।

www.ayurvedah.in

२	१	३७	पञ्चमी भयेन ।
२	१	३८	अपेतापोढमुक्तपतितापत्रस्तैरल्पशः ।
२	१	३९	स्तोकान्तिकदूरार्थकृच्छ्राणि क्तेन ।
२	१	४०	सप्तमी शौण्डैः ।
२	१	४१	सिद्धशुष्कपक्वबन्धैश्च ।
२	१	४२	ध्वाङ्क्षेण क्षेपे ।
२	१	४३	कृत्यैर्ऋणे ।
२	१	४४	संज्ञायाम् ।
२	१	४५	क्तेनाहोरात्रावयवाः ।
२	१	४६	तत्र ।
२	१	४७	क्षेपे ।
२	१	४८	पात्रेसमितादयश्च ।
२	१	४९	पूर्वकालैकसर्वजरत्पुराण-नवकेवलाः समानाधिकरणेन ।
२	१	५०	दिक्संख्ये संज्ञायाम् ।
२	१	५१	तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च ।
२	१	५२	संख्यापूर्वो द्विगुः ।
२	१	५३	कुत्सितानि कुत्सनैः ।

www.ayurvedah.in

२	१	५४	पापाणके कुत्सितैः ।
२	१	५५	उपमानानि सामान्यवचनैः ।
२	१	५६	उपमितं व्याघ्रादिभिः सामान्याप्रयोगे ।
२	१	५७	विशेषणं विशेष्येण बहुलम् ।
२	१	५८	पूर्वापरप्रथमचरमजघन्यसमान-मध्यमध्यमवीराश्च ।
२	१	५९	श्रेण्यादयः कृतादिभिः ।
२	१	६०	क्तेन नञ्विशिष्टेनानञ् ।
२	१	६१	सन्महत्परमोत्तमोत्कृष्टाः पूज्यमानैः ।
२	१	६२	वृन्दारकनागकुञ्जरैः पूज्यमानम् ।
२	१	६३	कतरकतमौ जातिपरिप्रश्ने ।
२	१	६४	किं क्षेपे ।
२	१	६५	पोटायुवतिस्तोककतिपयगृष्टिधेनुवशा-वेहत्बष्कयणीप्रवक्तृ- श्रोत्रियाध्यापकधूर्तैर्जातिः ।
२	१	६६	प्रशंसावचनैश्च ।
२	१	६७	युवा खलतिपलितवलिनजरतीभिः ।
२	१	६८	कृत्यतुल्याख्या अजात्या ।

www.ayurvedam.in

२	१	६९	वर्णो वर्णेन ।
२	१	७०	कुमारः श्रमणाऽऽदिभिः ।
२	१	७१	चतुष्पादो गर्भिण्या ।
२	१	७२	मयूरव्यंसकादयश्च ।

द्वितीयोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

२	२	१	पूर्वापराधरोत्तरमेकदेशिनैकाधिकरणे ।
२	२	२	अर्धं नपुंसकम् ।
२	२	३	द्वितीयतृतीयचतुर्थतुर्याण्यन्यतरस्याम् ।
२	२	४	प्राप्तापन्ने च द्वितीयया ।
२	२	५	कालाः परिमाणिना ।
२	२	६	नञ् ।
२	२	७	ईषदकृता ।
२	२	८	षष्ठी ।
२	२	९	याजकादिभिश्च ।
२	२	१०	न निर्धारणे ।

२	२	११	पूरणगुणसुहितार्थसदव्ययतव्य-समानाधिकरणेन ।
२	२	१२	क्तेन च पूजायाम् ।
२	२	१३	अधिकरणवाचिना च ।
२	२	१४	कर्म्मणि च ।
२	२	१५	तृजकाभ्यां कर्तरि ।
२	२	१६	कर्त्तरि च ।
२	२	१७	नित्यं क्रीडाजीविकयोः ।
२	२	१८	कुगतिप्रादयः ।
२	२	१९	उपपदमतिङ् ।
२	२	२०	अमैवाव्ययेन ।
२	२	२१	तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्याम् ।
२	२	२२	क्त्वा च ।
२	२	२३	शेषो बहुव्रीहिः ।
२	२	२४	अनेकमन्यपदार्थे ।
२	२	२५	संख्ययाऽव्ययासन्ना-दूराधिकसंख्याः संख्येये ।
२	२	२६	दिङ्नामान्यन्तराले ।

www.ayurvedan.in

२	२	२७	तत्र तेनेदमिति सरूपे ।
२	२	२८	तेन सहेति तुल्ययोगे ।
२	२	२९	चार्थे द्वंद्वः ।
२	२	३०	उपसर्जनं पूर्वम् ।
२	२	३१	राजदन्तादिषु परम् ।
२	२	३२	द्वंद्वे घि ।
२	२	३३	अजाद्यदन्तम् ।
२	२	३४	अल्पाच्तरम् ।
२	२	३५	सप्तमीविशेषणे बहुव्रीहौ ।
२	२	३६	निष्ठा ।
२	२	३७	वाऽऽहिताग्न्यादिषु ।
२	२	३८	कडाराः कर्मधराये ।

www.ayurvedah.in

द्वितीयोऽध्यायः

तृतीयः पादः

www.ayurvedah.in

२	३	१	अनभिहिते ।
२	३	२	कर्मणि द्वितीया ।
२	३	३	तृतीया च होश्छन्दसि ।
२	३	४	अन्तराऽन्तरेण युक्ते ।
२	३	५	कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे ।
२	३	६	अपवर्गे तृतीया ।
२	३	७	सप्तमीपञ्चम्यौ कारकमध्ये ।
२	३	८	कर्मप्रवचनीययुक्ते द्वितीया ।
२	३	९	यस्मादधिकं यस्य चेश्वरवचनं तत्र सप्तमी ।
२	३	१०	पञ्चमी अपाङ्परिभिः ।
२	३	११	प्रतिनिधिप्रतिदाने च यस्मात् ।
२	३	१२	गत्यर्थकर्मणि द्वितीयाचतुर्थ्यौ चेष्टायामनध्वनि ।
२	३	१३	चतुर्थी सम्प्रदाने ।
२	३	१४	क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिनः ।

२	३	१५	तुमर्थाच्च भाववचनात् ।
२	३	१६	नमःस्वस्तिस्वाहास्वधालंवषड्योगाच्च ।
२	३	१७	मन्यकर्मण्यनादरे विभाषाऽप्राणिषु ।
२	३	१८	कर्तृकरणयोस्तृतीया ।
२	३	१९	सहयुक्तेऽप्रधाने ।
२	३	२०	येनाङ्गविकारः ।
२	३	२१	इत्थंभूतलक्षणे ।
२	३	२२	संज्ञोऽन्यतरस्यां कर्मणि ।
२	३	२३	हेतौ ।
२	३	२४	अकर्तर्यृणे पञ्चमी ।
२	३	२५	विभाषा गुणेऽस्त्रियाम् ।
२	३	२६	षष्ठी हेतुप्रयोगे ।
२	३	२७	सर्वनाम्नस्तृतीया च ।
२	३	२८	अपादाने पञ्चमी ।
२	३	२९	अन्यारादितरर्त्तेदिक्शब्दा-ञ्चूत्तरपदाजाहियुक्ते ।
२	३	३०	षष्ठ्यतसर्थप्रत्ययेन ।
२	३	३१	एनपा द्वितीया ।

२	३	३२	पृथग्विनानानाभि-स्तृतीयाऽन्यतरस्याम् ।
२	३	३३	करणे च स्तोकाल्पकृच्छ्रक-तिपयस्यासत्त्ववचनस्य ।
२	३	३४	दूरान्तिकार्थैः षष्ठ्यन्यतरस्याम् ।
२	३	३५	दूरान्तिकार्थेभ्यो द्वितीया च ।
२	३	३६	सप्तम्यधिकरणे च ।
२	३	३७	यस्य च भावेन भावलक्षणम् ।
२	३	३८	षष्ठी चानादरे ।
२	३	३९	स्वामीश्वराधिपतिदाया-दसाक्षिप्रतिभूप्रसूतैश्च ।
२	३	४०	आयुक्तकुशलाभ्यां चासेवायाम् ।
२	३	४१	यतश्च निर्धारणम् ।
२	३	४२	पञ्चमी विभक्ते ।
२	३	४३	साधुनिपुणाभ्याम् अर्चायां सप्तम्यप्रतेः ।
२	३	४४	प्रसितोत्सुकाभ्यां तृतीया च ।
२	३	४५	नक्षत्रे च लुपि ।
२	३	४६	प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाण-

www.ayurvedah.in

			वचनमात्रे प्रथमा ।
२	३	४७	सम्बोधने च ।
२	३	४८	साऽऽमन्त्रितम् ।
२	३	४९	एकवचनं संबुद्धिः ।
२	३	५०	षष्ठी शेषे ।
२	३	५१	ज्ञोऽविदर्थस्य करणे ।
२	३	५२	अधीगर्थदयेशां कर्मणि ।
२	३	५३	कृञः प्रतियत्ने ।
२	३	५४	रुजार्थानां भाववचनानामज्वरेः ।
२	३	५५	आशिषि नाथः ।
२	३	५६	जासिनिप्रहणनाटक्राथपिषां हिंसायाम् ।
२	३	५७	व्यवहृपणोः समर्थयोः ।
२	३	५८	दिवस्तदर्थस्य ।
२	३	५९	विभाषोपसर्गे ।
२	३	६०	द्वितीया ब्राह्मणे ।
२	३	६१	प्रेष्यब्रुवोर्हविषो देवतासम्प्रदाने ।
२	३	६२	चतुर्थ्यर्थे बहुलं छन्दसि ।
२	३	६३	यजेश्च करणे ।

www.ayurvedah.in

२	३	६४	कृत्वोऽर्थप्रयोगे कालेऽधिकरणे ।
२	३	६५	कर्तृकर्मणोः कृति ।
२	३	६६	उभयप्राप्तौ कर्मणि ।
२	३	६७	क्तस्य च वर्तमाने ।
२	३	६८	अधिकरणवाचिनश्च ।
२	३	६९	न लोकाव्ययनिष्ठाखलर्थतृनाम् ।
२	३	७०	अकेनोर्भविष्यदाधमर्ण्ययोः ।
२	३	७१	कृत्यानां कर्तरि वा ।
२	३	७२	तुल्यार्थैरतुलोपमाभ्यां तृतीयाऽन्यतरस्याम् ।
२	३	७३	चतुर्थी चाशिष्यायुष्यमद्रभद्र-कुशलसुखार्थहितैः ।

द्वितीयोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

२	४	१	द्विगुरेकवचनम् ।
२	४	२	द्वंद्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम् ।

www.ayurvedain.in

२	४	३	अनुवादे चरणानाम् ।
२	४	४	अध्वर्युक्रतुरनपुंसकम् ।
२	४	५	अध्ययनतोऽविप्रकृष्टाख्यानाम् ।
२	४	६	जातिरप्राणिनाम् ।
२	४	७	विशिष्टलिङ्गो नदी देशोऽग्रामाः ।
२	४	८	क्षुद्रजन्तवः ।
२	४	९	येषां च विरोधः शाश्वतिकः ।
२	४	१०	शूद्राणामनिरवसितानाम् ।
२	४	११	गवाश्वप्रभृतीनि च ।
२	४	१२	विभाषा वृक्षमृगतृणधान्यव्यञ्जन-पशुशकुन्यश्ववडवपूर्वापराधरोत्तराणाम् ।
२	४	१३	विप्रतिषिद्धं चानधिकरणवाचि ।
२	४	१४	न दधिपयआदीनि ।
२	४	१५	अधिकरणैतावत्त्वे च ।
२	४	१६	विभाषा समीपे ।
२	४	१७	स नपुंसकम् ।
२	४	१८	अव्ययीभावश्च ।
२	४	१९	तत्पुरुषोऽनञ् कर्मधारयः ।

www.ayurvedah.in

२	४	२०	संज्ञायां कन्थोशीनरेषु ।
२	४	२१	उपज्ञोपक्रमं तदाद्याचिख्यासायाम् ।
२	४	२२	छाया बाहुल्ये ।
२	४	२३	सभा राजाऽमनुष्यपूर्वा ।
२	४	२४	अशाला च ।
२	४	२५	विभाषा सेनासुराछायाशालानिशानाम् ।
२	४	२६	परवल्लिङ्गं द्वंद्वतत्पुरुषयोः ।
२	४	२७	पूर्ववदश्ववडवौ ।
२	४	२८	हेमन्तशिशिरावहोरात्रे च च्छन्दसि ।
२	४	२९	रात्राह्नाहाः पुंसि ।
२	४	३०	अपथं नपुंसकम् ।
२	४	३१	अर्धर्चाः पुंसि च ।
२	४	३२	इदमोऽन्वादेशे-ऽशनुदात्तस्तृतीयाऽऽदौ ।
२	४	३३	एतदस्त्रतसोस्त्रतसौ चानुदात्तौ ।
२	४	३४	द्वितीयाटौस्स्वेनः ।

www.ayurvedah.in

२	४	३५	आर्द्धधातुके ।
२	४	३६	अदो जग्धिर्ल्यप्ति किति ।
२	४	३७	लुङ्सनोर्घस्लृ ।
२	४	३८	घञपोश्च ।
२	४	३९	बहुलं छन्दसि ।
२	४	४०	लिट्यन्यतरस्याम् ।
२	४	४१	वेञो वयिः ।
२	४	४२	हनो वध लिङि ।
२	४	४३	लुङि च ।
२	४	४४	आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् ।
२	४	४५	इणो गा लुङि ।
२	४	४६	णौ गमिरबोधने ।
२	४	४७	सनि च ।
२	४	४८	इङश्च ।
२	४	४९	गाङ् लिटि ।
२	४	५०	विभाषा लुङ्लृङोः ।
२	४	५१	णौ च सँश्चङोः ।
२	४	५२	अस्तेर्भूः ।

www.ayurvedah.in

२	४	५३	ब्रुवो वचिः ।
२	४	५४	चक्षिङः ख्याञ् ।
२	४	५५	वा लिटि ।
२	४	५६	अजेर्व्यघञपोः ।
२	४	५७	वा यौ ।
२	४	५८	ण्यक्षत्रियार्षञितो यूनि लुगणिञोः ।
२	४	५९	पैलादिभ्यश्च ।
२	४	६०	इञः प्राचाम् ।
२	४	६१	न तौल्वलिभ्यः ।
२	४	६२	तद्राजस्य बहुषु तेनैवास्त्रियाम् ।
२	४	६३	यस्कादिभ्यो गोत्रे ।
२	४	६४	यञञोश्च ।
२	४	६५	अत्रिभृगुकुत्सवसिष्ठ-गोतमाङ्गिरोभ्यश्च ।
२	४	६६	बह्वचः इञः प्राच्यभरतेषु ।
२	४	६७	न गोपवनादिभ्यः ।
२	४	६८	तिककितवादिभ्यो द्वंद्वे ।
२	४	६९	उपकादिभ्योऽन्यतरस्यामद्वंद्वे ।

www.ayurvedam.in

Published by aarsha,jaipur; aarshaayurveda@gmail.com

२	४	७०	आगस्त्यकौण्डिन्ययो-रगस्तिकुण्डिनच् ।
२	४	७१	सुपो धातुप्रातिपदिकयोः ।
२	४	७२	अदिप्रभृतिभ्यः शपः ।
२	४	७३	बहुलं छन्दसि ।
२	४	७४	यङोऽचि च ।
२	४	७५	जुहोत्यादिभ्यः श्लुः ।
२	४	७६	बहुलं छन्दसि ।
२	४	७७	गातिस्थाघुपाभूभ्यः सिचः परस्मैपदेषु ।
२	४	७८	विभाषा घ्राधेट्शाच्छासः ।
२	४	७९	तनादिभ्यस्तथासोः ।
२	४	८०	मन्त्रे घसह्वरणशवृद-हाद्वृच्कृगमिजनिभ्यो लेः ।
२	४	८१	आमः ।
२	४	८२	अव्ययादाप्सुपः ।
२	४	८३	नाव्ययीभावादतोऽम्त्वपञ्चम्याः ।
२	४	८४	तृतीयासप्तम्योर्बहुलम् ।
२	४	८५	लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।

तृतीयोऽध्यायः

प्रथमः पादः

३	१	१	प्रत्ययः ।
३	१	२	परश्च ।
३	१	३	आद्युदात्तश्च ।
३	१	४	अनुदत्तौ सुप्पितौ ।
३	१	५	गुप्तिज्किद्भ्यः सन् ।
३	१	६	मान्बधदान्शान्भ्यो दीर्घश्चाभ्यासस्य ।
३	१	७	धातोः कर्मणः समानकर्तृकादिच्छायां वा ।
३	१	८	सुप आत्मनः क्यच् ।
३	१	९	काम्यच्च ।
३	१	१०	उपमानादाचारे ।
३	१	११	कर्तुः क्यङ् सलोपश्च ।
३	१	१२	भृशादिभ्यो भुव्यच्वेर्लोपश्च हलः ।
३	१	१३	लोहितादिडाज्भ्यः क्यष्
३	१	१४	कष्टाय क्रमणे ।
३	१	१५	कर्मणः रोमन्थतपोभ्यां वर्तिचरोः ।

www.ayurvedah.in

३	१	१६	बाष्पोष्माभ्यां उद्वमने ।
३	१	१७	शब्दवैरकलहाभ्रकण्वमेघेभ्यः करणे ।
३	१	१८	सुखादिभ्यः कर्तृवेदनायाम् ।
३	१	१९	नमोवरिवश्चित्रङः क्यच् ।
३	१	२०	पुच्छभाण्डचीवराण्णिङ् ।
३	१	२१	मुण्डमिश्रश्लक्ष्णलवणव्रतवस्त्रहल-कलकृततूस्तेभ्यो णिच् ।
३	१	२२	धातोरेकाचो हलादेः क्रियासमभिहारे यङ् ।
३	१	२३	नित्यं कौटिल्ये गतौ ।
३	१	२४	लुपसदचरजपजभदहदशगृभ्यो भावगर्हायाम् ।
३	१	२५	सत्यापपाशरूपवीणातूलश्लोकसेनालोम-त्वचवर्मवर्णचूर्णचुरादिभ्यो णिच् ।
३	१	२६	हेतुमति च ।
३	१	२७	कण्ड्वादिभ्यो यक् ।
३	१	२८	गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः ।
३	१	२९	ऋतेरीयङ् ।
३	१	३०	कमेर्णिङ् ।
३	१	३१	आयादय आर्धधातुके वा ।

www.ayurvedah.in

३	१	३२	सनाद्यन्ता धातवः ।
३	१	३३	स्यतासी लृलुटोः ।
३	१	३४	सिब्बहुलं लेटि ।
३	१	३५	कास्प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।
३	१	३६	इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः ।
३	१	३७	दयायासश्च ।
३	१	३८	उषविदजागृभ्योऽन्यतरस्याम् ।
३	१	३९	भीह्रीभृहुवां श्लुवच्च ।
३	१	४०	कृञ् चानुप्रयुज्यते लिटि ।
३	१	४१	विदाङ्कुर्वन्त्वित्यन्यतरस्याम् ।
३	१	४२	अभ्युत्सादयांप्रजनयांचिकयांरमयामकः पावयांक्रियाद्विदामक्रन्निति च्छन्दसि ।
३	१	४३	च्लि लुङि ।
३	१	४४	च्लेः सिच् ।
३	१	४५	शल इगुपधादनिटः क्सः ।
३	१	४६	श्लिष आलिङ्गने ।
३	१	४७	न दृशः ।
३	१	४८	णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् ।

www.ayurvedah.in

३	१	४९	विभाषा धेट्श्व्योः ।
३	१	५०	गुपेश्छन्दसि ।
३	१	५१	नोनयतिध्वनयत्येलयत्यर्दयतिभ्यः ।
३	१	५२	अस्यतिवक्तिख्यातिभ्यः अङ् ।
३	१	५३	लिपिसिचिह्वश्च ।
३	१	५४	आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् ।
३	१	५५	पुषादिद्युताद्यॢदितः परस्मैपदेषु ।
३	१	५६	सर्त्तिशास्त्यर्त्तिभ्यश्च ।
३	१	५७	इरितो वा ।
३	१	५८	जृस्तम्भुम्रुचुम्लुचुग्रुचुग्लुचुग्लुञ्चुश्विभ्यश्च ।
३	१	५९	कृमृदृरुहिभ्यश्छन्दसि ।
३	१	६०	चिण् ते पदः ।
३	१	६१	दीपजनबुधपूरितायिप्यायिभ्योऽन्यतरस्याम् ।
३	१	६२	अचः कर्मकर्तरि ।
३	१	६३	दुहश्च ।
३	१	६४	न रुधः ।
३	१	६५	तपोऽनुतापे च ।
३	१	६६	चिण् भावकर्मणोः ।

www.ayurvedah.in

३	१	६७	सार्वधातुके यक् ।
३	१	६८	कर्तरि शप् ।
३	१	६९	दिवादिभ्यः श्यन् ।
३	१	७०	वा भ्राशभ्लाशभ्रमुक्रमुक्लमुत्रसित्रुटिलषः ।
३	१	७१	यसोऽनुपसर्गात् ।
३	१	७२	संयसश्च ।
३	१	७३	स्वादिभ्यः श्नुः ।
३	१	७४	श्रुवः शृ च ।
३	१	७५	अक्षोऽन्यतरस्याम् ।
३	१	७६	तनूकरणे तक्षः ।
३	१	७७	तुदादिभ्यः शः ।
३	१	७८	रुधादिभ्यः श्नम् ।
३	१	७९	तनादिकृञ्भ्य उः ।
३	१	८०	धिन्विकृण्व्योर च ।
३	१	८१	क्र्यादिभ्यः श्ना ।
३	१	८२	स्तम्भुस्तुम्भुस्कम्भुस्कुम्भुस्कुञ्भ्यः श्नुश्च ।
३	१	८३	हलः श्नः शानज्झौ ।
३	१	८४	छन्दसि शायजपि ।

www.ayurvedah.in

३	१	८५	व्यत्ययो बहुलम् ।
३	१	८६	लिङ्याशिष्यङ् ।
३	१	८७	कर्मवत् कर्मणा तुल्यक्रियः ।
३	१	८८	तपस्तपःकर्मकस्यैव ।
३	१	८९	न दुहस्नुनमां यक्चिणौ ।
३	१	९०	कुषिरजोः प्राचां श्यन् परस्मैपदं च ।
३	१	९१	धातोः ।
३	१	९२	तत्रोपपदं सप्तमीस्थम् ।
३	१	९३	कृदतिङ् ।
३	१	९४	वाऽसरूपोऽस्त्रियाम् ।
३	१	९५	कृत्याः प्राङ् ण्वुलः ।
३	१	९६	तव्यत्तव्यानीयरः ।
३	१	९७	अचो यत् ।
३	१	९८	पोरदुपधात् ।
३	१	९९	शकिसहोश्च ।
३	१	१००	गदमदचरयमश्चानुपसर्गे ।
३	१	१०१	अवद्यपण्यवर्या गर्ह्यपणितव्यानिरोधेषु ।
३	१	१०२	वह्यं करणम् ।

www.ayurvedah.in

३	१	१०३	अर्यः स्वामिवैश्ययोः ।
३	१	१०४	उपसर्या काल्या प्रजने ।
३	१	१०५	अजर्यं संगतम् ।
३	१	१०६	वदः सुपि क्यप् च ।
३	१	१०७	भुवो भावे ।
३	१	१०८	हनस्त च ।
३	१	१०९	एतिस्तुशास्वृदृजुषः क्यप् ।
३	१	११०	ऋदुपधाच्चाक्लृपिचृतेः ।
३	१	१११	ई च खनः ।
३	१	११२	भृञोऽसंज्ञायाम् ।
३	१	११३	मृजेर्विभाषा ।
३	१	११४	राजसूयसूर्यमृषोद्यरुच्यकुप्यकृष्टपच्याव्यथ्याः
३	१	११५	भिद्योद्ध्यौ नदे ।
३	१	११६	पुष्यसिध्यौ नक्षत्रे ।
३	१	११७	विपूयविनीयजित्या मुञ्जकल्कहलिषु ।
३	१	११८	प्रत्यपिभ्यां ग्रहेश्छन्दसि ।
३	१	११९	पदास्वैरिबाह्यापक्ष्येषु च ।
३	१	१२०	विभाषा कृवृषोः ।

www.ayurvedah.in

३ १ १२१ युग्यं च पत्त्रे ।

३ १ १२२ अमावस्यदन्यतरस्याम् ।

३ १ १२३ छन्दसि निष्टर्क्यदेवहूयप्रणीयोन्नीयो-
च्छिष्यमर्यस्तर्याध्वर्यखन्यखान्यदेवय ज्याऽऽपृच्छ्यप्रतिषीव्यब्रह्मवाद्य-
भाव्यस्ताव्योपचाय्यपृडानि ।

३ १ १२४ ऋहलोर्ण्यत् ।

३ १ १२५ ओरावश्यके ।

३ १ १२६ आसुयुवपिरपिलपित्रपिचमश्च ।

३ १ १२७ आनाय्योऽनित्ये ।

३ १ १२८ प्रणाय्योऽसंमतौ ।

३ १ १२९ पाय्यसान्नाय्यनिकाय्यधाय्या
मानहविर्निवाससामिधेनीषु ।

३ १ १३० क्रतौ कुण्डपाय्यसंचाय्यौ ।

३ १ १३१ अग्नौ परिचाय्योपचाय्यसमूह्याः ।

३ १ १३२ चित्याग्निचित्ये च ।

३ १ १३३ ण्वुल्तृचौ ।

३ १ १३४ नन्दिग्रहिपचादिभ्यो ल्युणिन्यचः ।

३ १ १३५ इगुपधज्ञाप्रीकिरः कः ।

३	१	१३६	आतश्चोपसर्गे ।
३	१	१३७	पाघ्राध्माधेट्दृशः शः ।
३	१	१३८	अनुपसर्गाल्लिम्पविन्दधारिपारिवेद्युदेजिचेति-सातिसाहिभ्यश्च ।
३	१	१३९	ददातिदधात्योर्विभाषा ।
३	१	१४०	ज्वलितिकसन्तेभ्यो णः ।
३	१	१४१	श्याऽऽद्व्यधास्रुसंस्र्वतीणवसाऽवहृलिह-श्लिषश्वसश्च ।
३	१	१४२	दुन्योरनुपसर्गे ।
३	१	१४३	विभाषा ग्रहेः ।
३	१	१४४	गेहे कः ।
३	१	१४५	शिल्पिनि ष्वुन् ।
३	१	१४६	गस्थकन् ।
३	१	१४७	ण्युट् च ।
३	१	१४८	हश्च व्रीहिकालयोः ।
३	१	१४९	प्रुसृल्वः समभिहारे वुन् ।
३	१	१५०	आशिषि च ।
३	१	१५०	आशिषि च ।

www.ayurvedah.in

तृतीयोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

३	२	१	कर्मण्यण् ।
३	२	२	ह्वावामश्च ।
३	२	३	आतोऽनुपसर्गे कः ।
३	२	४	सुपि स्थः ।
३	२	५	तुन्दशोकयोः परिमृजापनुदोः ।
३	२	६	प्रे दाज्ञः ।
३	२	७	समि ख्यः ।
३	२	८	गापोष्टक् ।
३	२	९	हरतेरनुद्यमनेऽच् ।
३	२	१०	वयसि च ।
३	२	११	आङि ताच्छील्ये ।
३	२	१२	अर्हः ।
३	२	१३	स्तम्बकर्णयोः रमिजपोः ।
३	२	१४	शमि धातोः संज्ञायाम् ।

www.ayurvedah.in

३	२	१५	अधिकरणे शेतेः ।
३	२	१६	चरेष्टः ।
३	२	१७	भिक्षासेनाऽऽदायेषु च ।
३	२	१८	पुरोऽग्रतोऽग्रेषु सर्तेः ।
३	२	१९	पूर्वे कर्तरि ।
३	२	२०	कृञो हेतुताच्छील्यानुलोम्येषु ।
३	२	२१	दिवाविभानिशाप्रभाभास्करान्तानन्तादिबहुनान्दी-किम्लिपिलिबिबलिभक्तिकर्तृचित्रक्षेत्र-संख्याजङ्घाबाह्वहर्यत्तत्धनुररुष्षु ।
३	२	२२	कर्मणि भृतौ ।
३	२	२३	न शब्दश्लोककलहगाथावैरचाटुसूत्रमन्त्रपदेषु ।
३	२	२४	स्तम्बशकृतोरिन् ।
३	२	२५	हरतेर्दृतिनाथयोः पशौ ।
३	२	२६	फलेग्रहिरात्मम्भरिश्च ।
३	२	२७	छन्दसि वनसनरक्षिमथाम् ।
३	२	२८	एजेः खश् ।
३	२	२९	नासिकास्तनयोर्ध्माधेटोः ।
३	२	३०	नाडीमुष्ट्योश्च ।
३	२	३१	उदि कूले रुजिवहोः ।

www.ayurvedan.in

३	२	३२	वहाभ्रे लिहः ।
३	२	३३	परिमाणे पचः ।
३	२	३४	मितनखे च ।
३	२	३५	विध्वरुषोः तुदः ।
३	२	३६	असूर्यललाटयोर्दृशितपोः ।
३	२	३७	उग्रम्पश्येरम्मदपाणिन्धमाश्च ।
३	२	३८	प्रियवशे वदः खच् ।
३	२	३९	द्विषत्परयोस्तापेः ।
३	२	४०	वाचि यमो व्रते ।
३	२	४१	पूःसर्वयोर्दारिसहोः ।
३	२	४२	सर्वकूलाभ्रकरीषेषु कषः ।
३	२	४३	मेघर्तिभयेषु कृञः ।
३	२	४४	क्षेमप्रियमद्रेऽण् च ।
३	२	४५	आशिते भुवः करणभावयोः ।
३	२	४६	संज्ञायां भृतृवृजिधारिसहितपिदमः ।
३	२	४७	गमश्च ।
३	२	४८	अन्तात्यन्ताध्वदूरपारसर्वानन्तेषु डः ।
३	२	४९	आशिषि हनः ।

३	२	५०	अपे क्लेशतमसोः ।
३	२	५१	कुमारशीर्षयोर्णिनिः ।
३	२	५२	लक्षणे जायापत्योष्टक् ।
३	२	५३	अमनुष्यकर्तृके च ।
३	२	५४	शक्तौ हस्तिकपाटयोः ।
३	२	५५	पाणिघताडघौ शिल्पिनि ।
३	२	५६	आढ्यसुभगस्थूलपलितनग्नान्धप्रियेषु ....च्व्यर्थेष्वच्वौ कृञः करणे ख्युन् ।
३	२	५७	कर्तरि भुवः खिष्णुच्खुकञौ ।
३	२	५८	स्पृशोऽनुदके क्विन् ।
३	२	५९	ऋत्विग्दधृक्स्रग्दिगुष्णिगञ्चुयुजिक्रुञ्चां च ।
३	२	६०	त्यदादिषु दृशोऽनालोचने कञ् च ।
३	२	६१	सत्सूद्विषद्रुहदुहयुजविदभिदच्छिद्-जिनीराजामुपसर्गेऽपि क्विप् ।
३	२	६२	भजो ण्विः ।
३	२	६३	छन्दसि सहः ।
३	२	६४	वहश्च ।
३	२	६५	कव्यपुरीषपुरीष्येषु ञ्युट् ।

www.ayurvedah.in

३	२	६६	हव्येऽनन्तः पादम् ।
३	२	६७	जनसनखनक्रमगमो विट् ।
३	२	६८	अदोऽनन्ने ।
३	२	६९	क्रव्ये च ।
३	२	७०	दुहः कब् घश्च ।
३	२	७१	मन्त्रे श्वेतवहौक्थशस्पुरोडाशो ण्विन् ।
३	२	७२	अवे यजः ।
३	२	७३	विजुपे छन्दसि ।
३	२	७४	आतो मनिन्क्वनिप्वनिपश्च ।
३	२	७५	अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते ।
३	२	७६	क्विप् च ।
३	२	७७	स्थः क च ।
३	२	७८	सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छिल्ये ।
३	२	७९	कर्तर्युपमाने ।
३	२	८०	व्रते ।
३	२	८१	बहुलमाभीक्ष्ण्ये ।
३	२	८२	मनः ।
३	२	८३	आत्ममाने खश्च ।

३	२	८४	भूते ।
३	२	८५	करणे यजः ।
३	२	८६	कर्मणि हनः ।
३	२	८७	ब्रह्मभ्रूणवृत्रेषु क्विप् ।
३	२	८८	बहुलं छन्दसि ।
३	२	८९	सुकर्मपापमन्त्रपुण्येषु कृञः ।
३	२	९०	सोमे सुञः ।
३	२	९१	अग्नौ चेः ।
३	२	९२	कर्मण्यग्न्याख्यायाम् ।
३	२	९३	कर्मणीनिर्विक्रियः ।
३	२	९४	दृशेः क्वनिप् ।
३	२	९५	राजनि युधिकृञः ।
३	२	९६	सहे च ।
३	२	९७	सप्तम्यां जनेर्डः ।
३	२	९८	पञ्चम्यामजातौ ।
३	२	९९	उपसर्गे च संज्ञायाम् ।
३	२	१००	अनौ कर्मणि ।
३	२	१०१	अन्येष्वपि दृश्यते ।

www.ayurvedah.in

३	२	१०२	निष्ठा ।
३	२	१०३	सुयजोर्ङ्वनिप् ।
३	२	१०४	जीर्यतेरतृन् ।
३	२	१०५	छन्दसि लिट् ।
३	२	१०६	लिटः कानज्वा ।
३	२	१०७	क्वसुश्च ।
३	२	१०८	भाषायां सदवसश्रुवः ।
३	२	१०९	उपेयिवाननाश्वाननूचानश्च ।
३	२	११०	लुङ् ।
३	२	१११	अनद्यतने लङ् ।
३	२	११२	अभिज्ञावचने लृट् ।
३	२	११३	न यदि ।
३	२	११४	विभाषा साकाङ्क्षे ।
३	२	११५	परोक्षे लिट् ।
३	२	११६	हशश्वतोर्लङ् च ।
३	२	११७	प्रश्ने चासन्नकाले ।
३	२	११८	लट् स्मे ।
३	२	११९	अपरोक्षे च ।

www.ayurvedah.in

३	२	१२०	ननौ पृष्टप्रतिवचने ।
३	२	१२१	नन्वोर्विभाषा ।
३	२	१२२	पुरि लुङ् चास्मे ।
३	२	१२३	वर्तमाने लट् ।
३	२	१२४	लटः शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे ।
३	२	१२५	सम्बोधने च ।
३	२	१२६	लक्षणहेत्वोः क्रियायाः ।
३	२	१२७	तौ सत् ।
३	२	१२८	पूङ्यजोः शानन् ।
३	२	१२९	ताच्छील्यवयोवचनशक्तिषु चानश् ।
३	२	१३०	इङ्धार्योः शत्रकृच्छ्रिणि ।
३	२	१३१	द्विषोऽमित्रे ।
३	२	१३२	सुञो यज्ञसंयोगे ।
३	२	१३३	अर्हः पूजायाम् ।
३	२	१३४	आक्वेस्तच्छीलतद्धर्मतत्साधुकारिषु ।
३	२	१३५	तृन् ।
३	२	१३६	अलंकृञ्निराकृञ्प्रजनोत्पचोत्पतोन्मद-रुच्यपत्रपवृतुवृधुसहचर इष्णुच् ।

www.ayurvedah.in

३	२	१३७	णेश्छन्दसि ।
३	२	१३८	भुवश्च ।
३	२	१३९	ग्लाजिस्थश्च क्स्नुः ।
३	२	१४०	त्रसिगृधिधृषिक्षिपेः क्नुः ।
३	२	१४१	शमित्यष्टाभ्यो घिनुण् ।
३	२	१४२	संपृचानुरुधाङ्यमाङ्यसपरिसृसंसृज-परिदेविसंज्वरपरिक्षिपपरिरटपरिवदपरिदहपरिमुह-दुषद्विषद्रुहदुहयुजाक्रीडविविचत्यजरज-भजातिचरापचरामुषाभ्याहनश्च ।
३	२	१४३	वौ कषलसकत्थस्रम्भः ।
३	२	१४४	अपे च लषः ।
३	२	१४५	प्रे लपसृद्रुमथवदवसः ।
३	२	१४६	निन्दहिंसक्लिशखादविनाशपरिक्षि-पपरिरटपरिवादि-व्याभाषासूयो वुञ् ।
३	२	१४७	देविक्रुशोश्चोपसर्गे ।
३	२	१४८	चलनशब्दार्थादकर्मकाद्युच् ।
३	२	१४९	अनुदात्तेतश्च हलादेः ।
३	२	१५०	जुचङ्क्रम्यदन्द्रम्यसृगृधिज्वलशुचलषपतपदः
३	२	१५१	क्रुधमण्डार्थेभ्यश्च ।

www.ayurvedah.in

३	२	१५२	न यः ।
३	२	१५३	सूददीपदीक्षश्च ।
३	२	१५४	लषपतपदस्थाभूवृषहनकमगमशॄभ्य उकञ् ।
३	२	१५५	जल्पभिक्षकुट्टलुण्टवृङः षाकन् ।
३	२	१५६	प्रजोरिनिः ।
३	२	१५७	जिदृक्षिविश्रीण्वमाव्यथाभ्यमपरिभूप्रसूभ्यश्च ।
३	२	१५८	स्पृहिगृहिपतिदयिनिद्रातन्द्राश्रद्धाभ्य आलुच् ।
३	२	१५९	दाधेट्सिशदसदो रुः ।
३	२	१६०	सृघस्यदः क्मरच् ।
३	२	१६१	भञ्जभासमिदो घुरच् ।
३	२	१६२	विदिभिदिच्छिदेः कुरच् ।
३	२	१६३	इण्नश्जिसर्त्तिभ्यः क्वरप् ।
३	२	१६४	गत्वरश्च ।
३	२	१६५	जागुरूकः ।
३	२	१६६	यजजपदशां यङः ।
३	२	१६७	नमिकम्पिस्म्यजसकमहिंसदीपो रः ।
३	२	१६८	सनाशंसभिक्ष उः ।
३	२	१६९	विन्दुरिच्छुः ।

www.ayurvedant.in

३	२	१७०	क्याच्छन्दसि ।
३	२	१७१	आदृगमहनजनः किकिनौ लिट् च ।
३	२	१७२	स्वपितृषोर्नजिङ् ।
३	२	१७३	शॄवन्द्योरारुः ।
३	२	१७४	भियः क्रुक्लुकनौ ।
३	२	१७५	स्थेशभासपिसकसो वरच् ।
३	२	१७६	यश्च यङः ।
३	२	१७७	भ्राजभासधुर्विद्युतोर्जिपॄजुग्रावस्तुवः क्विप् ।
३	२	१७८	अन्येभ्योऽपि दृश्यते ।
३	२	१७९	भुवः संज्ञाऽन्तरयोः ।
३	२	१८०	विप्रसम्भ्यो ड्वसंज्ञायाम् ।
३	२	१८१	धः कर्मणि ष्ट्रन् ।
३	२	१८२	दाम्नीशसयुयुजस्तुतुदसिसिचमिहपतदशनहः करणे ।
३	२	१८३	हलसूकरयोः पुवः ।
३	२	१८४	अर्तिलूधूसूखनसहचर इत्रः ।
३	२	१८५	पुवः संज्ञायाम् ।
३	२	१८६	कर्तरि चर्षिदेवतयोः ।

www.ayurvedah.in

३	२	१८७	ञीतः क्तः ।
३	२	१८८	मतिबुद्धिपूजार्थेभ्यश्च ।

तृतीयोऽध्यायः

तृतीयः पादः

३	३	१	उणादयो बहुलम् ।
३	३	२	भूतेऽपि दृश्यन्ते ।
३	३	३	भविष्यति गम्यादयः ।
३	३	४	यावत्पुरानिपातयोर्लट् ।
३	३	५	विभाषा कदाकर्ह्योः ।
३	३	६	किंवृत्ते लिप्सायाम् ।
३	३	७	लिप्स्यमानसिद्धौ च ।
३	३	८	लोडर्थलक्षणे च ।
३	३	९	लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके ।
३	३	१०	तुमुन्ण्वुलौ क्रियायां क्रियार्थायाम् ।
३	३	११	भाववचनाश्च ।
३	३	१२	अण् कर्मणि च ।

www.ayurvedah...

३	३	१३	लृट् शेषे च ।
३	३	१४	लृटः सद् वा ।
३	३	१५	अनद्यतने लुट् ।
३	३	१६	पदरुजविशस्पृशो घञ् ।
३	३	१७	सृ स्थिरे ।
३	३	१८	भावे ।
३	३	१९	अकर्तरि च कारके संज्ञायाम् ।
३	३	२०	परिमणाख्यायां सर्वेभ्यः ।
३	३	२१	इङश्च ।
३	३	२२	उपसर्गे रुवः ।
३	३	२३	समि युद्रुदुवः ।
३	३	२४	श्रिणीभुवोऽनुपसर्गे ।
३	३	२५	वौ क्षुश्रुवः ।
३	३	२६	अवोदोर्नियः ।
३	३	२७	प्रे द्रुस्तुस्रुवः ।
३	३	२८	निरभ्योः पूल्वोः ।
३	३	२९	उन्न्योर्ग्रः ।
३	३	३०	कृ धान्ये ।

www.ayurvedah.in

३	३	३१	यज्ञे समि स्तुवः ।
३	३	३२	प्रे स्त्रोऽयज्ञे ।
३	३	३३	प्रथने वावशब्दे ।
३	३	३४	छन्दोनाम्नि च ।
३	३	३५	उदि ग्रहः ।
३	३	३६	समि मुष्टौ ।
३	३	३७	परिन्योर्नीणोर्द्यूताभ्रेषयोः ।
३	३	३८	परावनुपात्यय इणः ।
३	३	३९	व्युपयोः शेतेः पर्याये ।
३	३	४०	हस्तादाने चेरस्तेये ।
३	३	४१	निवासचितिशरीरोपसमाधानेष्वादेश्च कः ।
३	३	४२	संघे चानौत्तराधर्ये ।
३	३	४३	कर्मव्यतिहारे णच् स्त्रियाम् ।
३	३	४४	अभिविधौ भाव इनुण् ।
३	३	४५	आक्रोशेऽवन्योर्ग्रहः ।
३	३	४६	प्रे लिप्सायाम् ।
३	३	४७	परौ यज्ञे ।
३	३	४८	नौ वृ धान्ये ।

www.ayurvedah.in

३	३	४९	उदि श्रयतियौतिपूद्रुवः ।
३	३	५०	विभाषाऽऽङि रुप्लुवोः ।
३	३	५१	अवे ग्रहो वर्षप्रतिबन्धे ।
३	३	५२	प्रे वणिजाम् ।
३	३	५३	रश्मौ च ।
३	३	५४	वृणोतेराच्छादने ।
३	३	५५	परौ भुवोऽवज्ञाने ।
३	३	५६	एरच् ।
३	३	५७	ऋदोरप् ।
३	३	५८	ग्रहवृदृनिश्चिगमश्च ।
३	३	५९	उपसर्गेऽदः ।
३	३	६०	नौ ण च ।
३	३	६१	व्यधजपोरनुपसर्गे ।
३	३	६२	स्वनहसोर्वा ।
३	३	६३	यमः समुपनिविषु ।
३	३	६४	नौ गदनदपठस्वनः ।
३	३	६५	क्वणो वीणायां च ।
३	३	६६	नित्यं पणः परिमाणे ।

www.ayurvedah.in

३	३	६७	मदोऽनुपसर्गे ।
३	३	६८	प्रमदसम्मदौ हर्षे ।
३	३	६९	समुदोरजः पशुषु ।
३	३	७०	अक्षेषु ग्लहः ।
३	३	७१	प्रजने सर्तेः ।
३	३	७२	ह्वः सम्प्रसारणं च न्यभ्युपविषु ।
३	३	७३	आङि युद्धे ।
३	३	७४	निपानमाहावः ।
३	३	७५	भावेऽनुपसर्गस्य ।
३	३	७६	हनश्च वधः ।
३	३	७७	मूर्तौ घनः ।
३	३	७८	अन्तर्घनो देशे ।
३	३	७९	अगारैकदेशे प्रघणः प्रघाणश्च ।
३	३	८०	उद्घनोऽत्याधानम् ।
३	३	८१	अपघनोऽङ्गम् ।
३	३	८२	करणेऽयोविद्रुषु ।
३	३	८३	स्तम्बे क च ।
३	३	८४	परौ घः ।

www.ayurvedan.in

३	३	८५	उपघ्न आश्रये ।
३	३	८६	संघोद्घौ गणप्रशंसयोः ।
३	३	८७	निघो निमितम् ।
३	३	८८	ड्वितः क्त्रिः ।
३	३	८९	ट्वितोऽथुच् ।
३	३	९०	यजयाचयतविच्छप्रच्छरक्षो नङ् ।
३	३	९१	स्वपो नन् ।
३	३	९२	उपसर्गे घोः किः ।
३	३	९३	कर्मण्यधिकरणे च ।
३	३	९४	स्त्रियां क्तिन् ।
३	३	९५	स्थागापापचां भावे ।
३	३	९६	मन्त्रे वृषेषपचमनविदभूवीरा उदात्तः ।
३	३	९७	ऊतियूतिजूतिसातिहेतिकीर्तयश्च ।
३	३	९८	व्रजयजोर्भावे क्यप् ।
३	३	९९	संज्ञायां समजनिषदनिपतमन-विदषुञ्शीङ्भृञिणः
३	३	१००	कृञः श च ।
३	३	१०१	इच्छा ।

३	३	१०२	अ प्रत्ययात् ।
३	३	१०३	गुरोश्च हलः ।
३	३	१०४	षिद्भिदादिभ्योऽङ् ।
३	३	१०५	चिन्तिपूजिकथिकुम्बिचर्चश्च ।
३	३	१०६	आतश्चोपसर्गे ।
३	३	१०७	ण्यासश्रन्थो युच् ।
३	३	१०८	रोगाख्यायां ण्वुल् बहुलम् ।
३	३	१०९	संज्ञायाम् ।
३	३	११०	विभाषाऽऽख्यानपरिप्रश्नयोरिञ् च ।
३	३	१११	पर्यायार्हर्णोत्पत्तिषु ण्वुच् ।
३	३	११२	आक्रोशे नञ्यनिः ।
३	३	११३	कृत्यल्युटो बहुलम् ।
३	३	११४	नपुंसके भावे क्तः ।
३	३	११५	ल्युट् च ।
३	३	११६	कर्मणि च येन संस्पर्शात् कर्तुः शरीरसुखम् ।
३	३	११७	करणाधिकरणयोश्च ।
३	३	११८	पुंसि संज्ञायां घः प्रायेण ।
३	३	११९	गोचरसंचरवहव्रजव्यजापणनिगमाश्च ।

www.ayurvedah.in

३	३	१२०	अवे तॄस्त्रोर्घञ् ।
३	३	१२१	हलश्च ।
३	३	१२२	अध्यायन्यायोद्यावसंहाराधारावयाश्च ।
३	३	१२३	उदङ्कोऽनुदके ।
३	३	१२४	जालमानायः ।
३	३	१२५	खनो घ च ।
३	३	१२६	ईषद्दुःसुषु कृच्छ्राकृच्छ्रार्थेषु खल् ।
३	३	१२७	कर्तृकर्मणोश्च भूकृञोः ।
३	३	१२८	आतो युच् ।
३	३	१२९	छन्दसि गत्यर्थेभ्यः ।
३	३	१३०	अन्येभ्योऽपि दृश्यते ।
३	३	१३१	वर्तमानसामीप्ये वर्तमानवद्वा ।
३	३	१३२	आशंसायां भूतवच्च ।
३	३	१३३	क्षिप्रवचने लृट् ।
३	३	१३४	आशंसावचने लिङ् ।
३	३	१३५	नानद्यतनवत् क्रियाप्रबन्धसामीप्ययोः ।
३	३	१३६	भविष्यति मर्यादावचनेऽवरस्मिन् ।
३	३	१३७	कालविभागे चानहोरात्राणाम् ।

www.ayurvedah.in

३	३	१३८	परस्मिन् विभाषा ।
३	३	१३९	लिङ्निमित्ते लृङ् क्रियाऽतिपत्तौ ।
३	३	१४०	भूते च ।
३	३	१४१	वोताप्योः ।
३	३	१४२	गर्हायां लडपिजात्वोः ।
३	३	१४३	विभाषा कथमि लिङ् च ।
३	३	१४४	किंवृत्ते लिङ्लृटौ ।
३	३	१४५	अनवक्लृप्त्यमर्षयोरकिंवृत्ते अपि ।
३	३	१४६	किंकिलास्त्यर्थेषु लृट् ।
३	३	१४७	जातुयदोर्लिङ् ।
३	३	१४८	यच्चयत्रयोः ।
३	३	१४९	गर्हायां च ।
३	३	१५०	चित्रीकरणे च ।
३	३	१५१	शेषे लृडयदौ ।
३	३	१५२	उताप्योः समर्थयोर्लिङ् ।
३	३	१५३	कामप्रवेदनेऽकच्चिति ।
३	३	१५४	सम्भवानेऽलमिति चेत् सिद्धाप्रयोगे ।
३	३	१५५	विभाषा धातौ सम्भावनवचनेऽयदि ।

www.ayurvedah.in

३	३	१५६	हेतुहेतुमतोर्लिङ् ।
३	३	१५७	इच्छार्थेषु लिङ्लोटौ ।
३	३	१५८	समानकर्तृकेषु तुमुन् ।
३	३	१५९	लिङ् च ।
३	३	१६०	इच्छार्थेभ्यो विभाषा वर्तमाने ।
३	३	१६१	विधिनिमन्त्रणामन्त्रण अधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् ।
३	३	१६२	लोट् च ।
३	३	१६३	प्रैषातिसर्गप्राप्तकालेषु कृत्याश्च ।
३	३	१६४	लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके ।
३	३	१६५	स्मे लोट् ।
३	३	१६६	अधीष्टे च ।
३	३	१६७	कालसमयवेलासु तुमुन् ।
३	३	१६८	लिङ् यदि ।
३	३	१६९	अर्हे कृत्यतृचश्च ।
३	३	१७०	आवश्यकाधमर्ण्ययोर्णिनिः ।
३	३	१७१	कृत्याश्च ।
३	३	१७२	शकि लिङ् च ।

३	३	१७३	आशिषि लिङ्लोटौ ।
३	३	१७४	क्तिच्क्तौ च संज्ञायाम् ।
३	३	१७५	माङि लुङ् ।
३	३	१७६	स्मोत्तरे लङ् च ।

तृतीयोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

३	४	१	धातुसम्बन्धे प्रत्ययाः ।
३	४	२	क्रियासमभिहारे लोट्,लोटो हिस्वौ,वा च तध्वमोः ।
३	४	३	समुच्चयेऽन्यतरस्याम् ।
३	४	४	यथाविध्यनुप्रयोगः पूर्वस्मिन् ।
३	४	५	समुच्चये सामान्यवचनस्य ।
३	४	६	छन्दसि लुङ्लङ्लिटः ।
३	४	७	लिङर्थे लेट् ।
३	४	८	उपसंवादाशङ्कयोश्च ।
३	४	९	तुमर्थे सेसेनसेअसेन्क्सेकसेनध्यै- अध्यैन्कध्यैकध्यैन्- शध्यैशध्यैन्तवैतवेङ्तवेनः ।

३	४	१०	प्रयै रोहिष्यै अव्यथिष्यै ।
३	४	११	दृशे विख्ये च ।
३	४	१२	शकि णमुल्कमुलौ ।
३	४	१३	ईश्वरे तोसुन्कसुनौ ।
३	४	१४	कृत्यार्थे तवैकेन्केन्यत्वनः ।
३	४	१५	अवचक्षे च ।
३	४	१६	भावलक्षणे स्थेण्कृञ्वदिचरिहुत-मिजनिभ्यस्तोसुन् ।
३	४	१७	सृपितृदोः कसुन् ।
३	४	१८	अलङ्खल्वोः प्रतिषेधयोः प्राचां क्त्वा ।
३	४	१९	उदीचां माङो व्यतीहारे ।
३	४	२०	परावरयोगे च ।
३	४	२१	समानकर्तृकयोः पूर्वकाले ।
३	४	२२	आभीक्ष्ण्ये णमुल् च ।
३	४	२३	न यद्यनाकाङ्क्षे ।
३	४	२४	विभाषाऽग्रेप्रथमपूर्वेषु ।
३	४	२५	कर्मण्याक्रोशे कृञः खमुञ् ।
३	४	२६	स्वादुमि णमुल् ।

www.ayurvedah.in

३	४	२७	अन्यथैवम्कथमित्थंसु सिद्धाप्रयोगश्चेत् ।
३	४	२८	यथातथयोरसूयाप्रतिवचने ।
३	४	२९	कर्मणि दृशिविदोः साकल्ये ।
३	४	३०	यावति विन्दजीवोः ।
३	४	३१	चर्मोदरयोः पूरेः ।
३	४	३२	वर्षप्रमाण ऊलोपश्चास्यान्यतरास्यम् ।
३	४	३३	चेले क्नोपेः ।
३	४	३४	निमूलसमूलयोः कषः ।
३	४	३५	शुष्कचूर्णरूक्षेषु पिषः ।
३	४	३६	समूलाकृतजीवेषु हन्कृञ्ग्रहः ।
३	४	३७	करणे हनः ।
३	४	३८	स्नेहने पिषः ।
३	४	३९	हस्ते वर्त्तिग्रहोः ।
३	४	४०	स्वे पुषः ।
३	४	४१	अधिकरणे बन्धः ।
३	४	४२	संज्ञायाम् ।
३	४	४३	कर्त्रोर्जीवपुरुषयोर्नशिवहोः ।
३	४	४४	ऊर्ध्वे शुषिपूरोः ।

www.ayurvedam.in

३	४	४५	उपमाने कर्मणि च ।
३	४	४६	कषादिषु यथाविध्यनुप्रयोगः ।
३	४	४७	उपदंशस्तृतीयायाम् ।
३	४	४८	हिंसार्थानां च समानकर्मकाणाम् ।
३	४	४९	सप्तम्यां चोपपीडरुधकर्षः ।
३	४	५०	समासत्तौ ।
३	४	५१	प्रमाणे च ।
३	४	५२	अपादाने परीप्सायाम् ।
३	४	५३	द्वितीयायां च ।
३	४	५४	स्वाङ्गेऽध्रुवे ।
३	४	५५	परिक्लिश्यमाने च ।
३	४	५६	विशिपतिपदिस्कन्दां व्याप्यमानासेव्यमानयोः ।
३	४	५७	अस्यतितृषोः क्रियाऽन्तरे कालेषु ।
३	४	५८	नाम्न्यादिशिग्रहोः ।
३	४	५९	अव्ययेऽयथाभिप्रेताख्याने कृञः क्त्वाणमुलौ ।
३	४	६०	तिर्यच्यपवर्गे ।
३	४	६१	स्वाङ्गे तस्प्रत्यये कृभ्वोः ।
३	४	६२	नाधाऽर्थप्रत्यये च्व्यर्थे ।

www.ayurvedah.in

३	४	६३	तूष्णीमि भुवः ।
३	४	६४	अन्वच्यानुलोम्ये ।
३	४	६५	शकधृषज्ञाग्लाघटरभलभक्रमसहार्हास्त्यर्थेषु तुमुन् ।
३	४	६६	पर्याप्तिवचनेष्वलमर्थेषु ।
३	४	६७	कर्तरि कृत् ।
३	४	६८-	भव्यगेयप्रवचनीयोपस्थानी- यजन्याप्लाव्यापात्या वा ।
३	४	६९	लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः
३	४	७०	तयोरेव कृत्यक्तखलर्थाः ।
३	४	७१	अदिकर्मणि क्तः कर्तरि च ।
३	४	७२	गत्यर्थाकर्मकश्लिषशीङ्स्था- ऽऽसवसजनरुहजीर्यतिभ्यश्च
३	४	७३	दाशगोघ्नौ सम्प्रदाने ।
३	४	७४	भीमादयोऽपादाने ।
३	४	७५	ताभ्यामन्यत्रोणादयः ।
३	४	७६	क्तोऽधिकरणे च ध्रौव्यगतिप्रत्यवसानार्थेभ्यः ।
३	४	७७	लस्य ।

www.ayurvedah.in

३	४	७८	तिप्तस्झिसिप्थस्थमिब्वस्मस्- तातांझथासाथांध्वमिड्वहिमहिङ् ।
३	४	७९	टित आत्मनेपदानां टेरे ।
३	४	८०	थासस्से ।
३	४	८१	लिटस्तझयोरेशिरेच् ।
३	४	८२	परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः ।
३	४	८३	विदो लटो वा ।
३	४	८४	ब्रुवः पञ्चानामादित आहो ब्रुवः ।
३	४	८५	लोटो लङ्वत् ।
३	४	८६	एरुः ।
३	४	८७	सेर्ह्यपिच्च ।
३	४	८८	वा छन्दसि ।
३	४	८९	मेर्निः ।
३	४	९०	आमेतः ।
३	४	९१	सवाभ्यां वामौ ।
३	४	९२	आडुत्तमस्य पिच्च ।
३	४	९३	एत ऐ ।
३	४	९४	लेटोऽडाटौ ।

www.ayurvedah.in

३	४	९५	आत ऐ ।
३	४	९६	वैतोऽन्यत्र ।
३	४	९७	इतश्च लोपः परस्मैपदेषु ।
३	४	९८	स उत्तमस्य ।
३	४	९९	नित्यं ङितः ।
३	४	१००	इतश्च ।
३	४	१०१	तस्थस्थमिपां तांतंतामः ।
३	४	१०२	लिङस्सीयुट् ।
३	४	१०३	यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च ।
३	४	१०४	किदाशिषि ।
३	४	१०५	झस्य रन् ।
३	४	१०६	इटोऽत् ।
३	४	१०७	सुट् तिथोः ।
३	४	१०८	झेर्जुस् ।
३	४	१०९	सिजभ्यस्तविदिभ्यः च ।
३	४	११०	आतः ।
३	४	१११	लङः शाकटायनस्यैव ।
३	४	११२	द्विषश्च ।

www.ayurvedah.in

३	४	११३	तिङ्शित्सार्वधातुकम् ।
३	४	११४	आर्द्धधातुकं शेषः ।
३	४	११५	लिट् च ।
३	४	११६	लिङाशिषि ।
३	४	११७	छन्दस्युभयथा ।

चतुर्थोऽध्यायः

प्रथमः पादः

४	१	१	ङ्याप्प्रातिपदिकात् ।
४	१	२	स्वौजसमौट्छष्टाभ्याम्भिस्ङेभ्याम्भ्य-स्ङसिभ्याम्भ्यस्-ङसोसाम्ङ्योस्सुप् ।
४	१	३	स्त्रियाम् ।
४	१	४	अजाद्यतष्टाप् ।

www.ayurvedah.in

४	१	५	ऋन्नेभ्यो ङीप् ।
४	१	६	उगितश्च ।
४	१	७	वनो र च ।
४	१	८	पादोऽन्यतरस्याम् ।
४	१	९	टाबृचि ।
४	१	१०	न षट्स्वस्रादिभ्यः ।
४	१	११	मनः ।
४	१	१२	अनो बहुव्रीहेः ।
४	१	१३	डाबुभाभ्यामन्यतरस्याम् ।
४	१	१४	अनुपसर्जनात् ।
४	१	१५	टिड्ढाणञ्द्वयसज्दघ्नञ्मात्र- च्तयप्ठक्ठञ्कञ्क्वरपः
४	१	१६	यञश्च ।
४	१	१७	प्राचां ष्फ तद्धितः ।
४	१	१८	सर्वत्र लोहितादिकतान्तेभ्यः ।
४	१	१९	कौरव्यमाण्डूकाभ्यां च ।
४	१	२०	वयसि प्रथमे ।
४	१	२१	द्विगोः ।

www.ayurvedah.in

४	१	२२	अपरिमाणबिस्ताचितकम्बल्येभ्यो न तद्धितलुकि ।
४	१	२३	काण्डान्तात् क्षेत्रे ।
४	१	२४	पुरुषात् प्रमाणेऽन्यतरस्याम् ।
४	१	२५	बहुव्रीहेरूधसो ङीष्
४	१	२६	संख्याऽव्ययादेर्ङीप् ।
४	१	२७	दामहायनान्ताच्च ।
४	१	२८	अन उपधालोपिनोन्यतरस्याम् ।
४	१	२९	नित्यं संज्ञाछन्दसोः ।
४	१	३०	केवलमामकभागधेयपापापरसमानार्यकृत-सुमङ्गलभेषजाच्च ।
४	१	३१	रात्रेश्चाजसौ ।
४	१	३२	अन्तर्वत्पतिवतोर्नुक् ।
४	१	३३	पत्युर्नो यज्ञसंयोगे ।
४	१	३४	विभाषा सपूर्वस्य ।
४	१	३५	नित्यं सपत्न्यादिषु ।
४	१	३६	पूतक्रतोरै च ।
४	१	३७	वृषाकप्यग्निकुसितकुसीदानामुदात्तः ।

www.ayurvedah.in

४ १ ३८ मनोरौ वा ।

४ १ ३९ वर्णादनुदात्तात्तोपधात्तो नः ।

४ १ ४० अन्यतो ङीष् ।

४ १ ४१ षिद्गौरादिभ्यश्च ।

४ १ ४२ जानपदकुण्डगोणस्थलभाजना-गकालनीलकुशकामुक-कबराद्वृत्त्यमत्रावपनाकृत्रिमाश्राणास्थौल्य-वर्णानाच्छादनायोविकारमैथुनेच्छाकेशवेशेषु ।

४ १ ४३ शोणात् प्राचाम् ।

४ १ ४४ वोतो गुणवचनात् ।

४ १ ४५ बह्वादिभ्यश्च ।

४ १ ४६ नित्यं छन्दसि ।

४ १ ४७ भुवश्च ।

४ १ ४८ पुंयोगादाख्यायाम् ।

४ १ ४९ इन्द्रवरुणभवशर्वरुद्रमृडहिमारण्ययवयवन-मातुलाचार्याणामानुक् ।

४ १ ५० क्रीतात् करणपूर्वात् ।

४ १ ५१ क्तादल्पाख्यायाम् ।

४ १ ५२ बहुव्रीहेश्चान्तोदात्तात् ।

www.ayurvedain.in

४	१	५३	अस्वाङ्गपूर्वपदाद्वा ।
४	१	५४	स्वाङ्गाच्चोपसर्जनादसंयोगोपधात् ।
४	१	५५	नासिकोदरौष्ठजङ्घादन्तकर्णशृङ्गाच्च ।
४	१	५६	न क्रोडादिबह्वचः ।
४	१	५७	सहनञ्विद्यमानपूर्वाच्च ।
४	१	५८	नखमुखात् संज्ञायाम् ।
४	१	५९	दीर्घजिह्वी च च्छन्दसि ।
४	१	६०	दिक्पूर्वपदान्ङीप् ।
४	१	६१	वाहः ।
४	१	६२	सख्यशिश्वीति भाषायाम् ।
४	१	६३	जातेरस्त्रीविषयादयोपधात् ।
४	१	६४	पाककर्णपर्णपुष्पफलमूलबालोत्तरपदाच्च ।
४	१	६५	इतो मनुष्यजातेः ।
४	१	६६	ऊङुतः ।
४	१	६७	बाह्वन्तात् संज्ञायाम् ।
४	१	६८	पङ्गोश्च ।
४	१	६९	ऊरूत्तरपदादौपम्ये ।
४	१	७०	संहितशफलक्षणवामादेश्च ।

४	१	७१	कद्रुकमण्डल्वोश्छन्दसि ।
४	१	७२	संज्ञायाम् ।
४	१	७३	शार्ङ्गरवाद्यञो ङीन् ।
४	१	७४	यङश्चाप् ।
४	१	७५	आवट्याच्च ।
४	१	७६	तद्धिताः ।
४	१	७७	यूनस्तिः ।
४	१	७८	अणिञोरनार्षयोर्गुरूपोत्तमयोः ष्यङ् गोत्रे ।
४	१	७९	गोत्रावयवात् ।
४	१	८०	क्रौड्यादिभ्यश्च ।
४	१	८१	दैवयज्ञिशौचिवृक्षिसात्यमुग्रि-काण्ठेविद्धिभ्योऽन्यतरस्याम् ।
४	१	८२	समर्थानां प्रथमाद्वा ।
४	१	८३	प्राग्दीव्यतोऽण् ।
४	१	८४	अश्वपत्यादिभ्यश्च ।
४	१	८५	दित्यदित्यादित्यपत्युत्तरपदाण्ण्यः ।
४	१	८६	उत्सादिभ्योऽञ् ।
४	१	८७	स्त्रीपुंसाभ्यां नञ्स्नञौ भवनात् ।

www.ayurvedah.in

४	१	८८	द्विगोर्लुगनपत्ये ।
४	१	८९	गोत्रेऽलुगचि ।
४	१	९०	यूनि लुक् ।
४	१	९१	फक्फिञोरन्यतरस्याम् ।
४	१	९२	तस्यापत्यम् ।
४	१	९३	एको गोत्रे ।
४	१	९४	गोत्राद्यून्यस्त्रियाम् ।
४	१	९५	अत इञ् ।
४	१	९६	बाह्वादिभ्यश्च ।
४	१	९७	सुधातुरकङ् च ।
४	१	९८	गोत्रे कुञ्जादिभ्यश्च्फञ् ।
४	१	९९	नडादिभ्यः फक् ।
४	१	१००	हरितादिभ्योऽञः ।
४	१	१०१	यञिञोश्च ।
४	१	१०२	शरद्वच्छुनकदर्भाद्भृगुवत्साग्रायणेषु ।
४	१	१०३	द्रोणपर्वतजीवन्तादन्यतरयाम् ।
४	१	१०४	अनृष्यानन्तर्ये बिदादिभ्योऽञ् ।
४	१	१०५	गर्गादिभ्यो यञ् ।

४	१	१०६	मधुबभ्र्वोर्ब्राह्मणकौशिकयोः ।
४	१	१०७	कपिबोधादाङ्गिरसे ।
४	१	१०८	वतण्डाच्च ।
४	१	१०९	लुक् स्त्रियाम् ।
४	१	११०	अश्वादिभ्यः फञ् ।
४	१	१११	भर्गात् त्रैगर्ते ।
४	१	११२	शिवादिभ्योऽण् ।
४	१	११३	अवृद्धाभ्यो नदीमानुषीभ्यस्तन्नामिकाभ्यः ।
४	१	११४	ऋष्यन्धकवृष्णिकुरुभ्यश्च ।
४	१	११५	मातुरुत् संख्यासम्भद्रपूर्वायाः ।
४	१	११६	कन्यायाः कनीन च ।
४	१	११७	विकर्णशुङ्गच्छगलाद्वत्सभरद्वाजात्रिषु ।
४	१	११८	पीलाया वा ।
४	१	११९	ढक् च मण्डूकात् ।
४	१	१२०	स्त्रीभ्यो ढक् ।
४	१	१२१	द्व्यचः ।
४	१	१२२	इतश्चानिञः ।
४	१	१२३	शुभ्रादिभ्यश्च ।

www.ayurvedah.in

४	१	१२४	विकर्णकुषीतकात् काश्यपे ।
४	१	१२५	भ्रुवो वुक् च ।
४	१	१२६	कल्याण्यादीनामिनङ् ।
४	१	१२७	कुलटाया वा ।
४	१	१२८	चटकाया ऐरक् ।
४	१	१२९	गोधाया ढ्रक् ।
४	१	१३०	आरगुदीचाम् ।
४	१	१३१	क्षुद्राभ्यो वा ।
४	१	१३२	पितृष्वसुश्छण् ।
४	१	१३३	ढकि लोपः ।
४	१	१३४	मातृष्वसुश्च ।
४	१	१३५	चतुष्पाद्भ्यो ढञ् ।
४	१	१३६	गृष्ट्यादिभ्यश्च ।
४	१	१३७	राजश्वशुराद्यत् ।
४	१	१३८	क्षत्राद्घः ।
४	१	१३९	कुलात् खः ।
४	१	१४०	अपूर्वपदादन्यतरस्यां यड्ढकञौ ।
४	१	१४१	महाकुलादञ्खञौ ।

www.ayurvedah.in

४	१	१४२	दुष्कुलाड्ढक् ।
४	१	१४३	स्वसुश्छः ।
४	१	१४४	भ्रातुर्व्यच्च ।
४	१	१४५	व्यन् सपत्ने ।
४	१	१४६	रेवत्यादिभ्यष्ठक् ।
४	१	१४७	गोत्रस्त्रियाः कुत्सने ण च ।
४	१	१४८	वृद्धाट्ठक् सौवीरेषु बहुलम् ।
४	१	१४९	फेश्छ च ।
४	१	१५०	फाण्टाहृतिमिमताभ्यां णफिञौ ।
४	१	१५१	कुर्वादिभ्यो ण्यः ।
४	१	१५२	सेनान्तलक्षणकारिभ्यश्च ।
४	१	१५३	उदीचामिञ् ।
४	१	१५४	तिकादिभ्यः फिञ् ।
४	१	१५५	कौसल्यकार्मार्याभ्यां च ।
४	१	१५६	अणो द्व्यचः ।
४	१	१५७	उदीचां वृद्धादगोत्रात् ।
४	१	१५८	वाकिनादीनां कुक् च ।
४	१	१५९	पुत्रान्तादन्यतरस्याम् ।

www.ayurvedah.in

४	१	१६०	प्राचामवृद्धात् फिन् बहुलम् ।
४	१	१६१	मनोर्जातावञ्यतौ षुक् च ।
४	१	१६२	अपत्यं पौत्रप्रभृति गोत्रम् ।
४	१	१६३	जीवति तु वंश्ये युवा ।
४	१	१६४	भ्रातरि च ज्यायसि ।
४	१	१६५	वाऽन्यस्मिन् सपिण्डे स्थविरतरे जीवति ।
४	१	१६६	वृद्धस्य च पूजायाम् ।
४	१	१६७	यूनश्च कुत्सायाम् ।
४	१	१६८	जनपदशब्दात् क्षत्रियादञ् ।
४	१	१६९	साल्वेयगान्धारिभ्यां च ।
४	१	१७०	द्व्यञ्मगधकलिङ्गसूरमसादण् ।
४	१	१७१	वृद्धेत्कोसलाजादाञ्ञ्यङ् ।
४	१	१७२	कुरुणादिभ्यो ण्यः ।
४	१	१७३	साल्वावयवप्रत्यग्रथकलकूटाश्मकादिञ् ।
४	१	१७४	ते तद्राजाः ।
४	१	१७५	कम्बोजाल्लुक् ।
४	१	१७६	स्त्रियामवन्तिकुन्तिकुरुभ्यश्च ।
४	१	१७७	अतश्च ।

www.ayurvedah.in

४	१	१७८	न प्राच्यभर्गादियौधेयादिभ्यः ।

चतुर्थोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

४	२	१	तेन रक्तं रागात् ।
४	२	२	लाक्षारोचना(शकलकर्दमा)ट्ठक् ।
४	२	३	नक्षत्रेण युक्तः कालः ।
४	२	४	लुबविशेषे ।
४	२	५	संज्ञायां श्रवणाश्वत्थाभ्याम् ।
४	२	६	द्वंद्वाच्छः ।
४	२	७	दृष्टं साम ।
४	२	८	कलेर्ढक् ।
४	२	९	वामदेवाड्ड्यड्ड्यौ ।
४	२	१०	परिवृतो रथः ।
४	२	११	पाण्डुकम्बलादिनिः ।
४	२	१२	द्वैपवैयाघ्रादञ् ।
४	२	१३	कौमारापूर्ववचने ।

www.ayurvedah.in

४	२	१४	तत्रोद्धृतममत्रेभ्यः ।
४	२	१५	स्थण्डिलाच्छयितरि व्रते ।
४	२	१६	संस्कृतं भक्षाः ।
४	२	१७	शूलोखाद्यत् ।
४	२	१८	दध्नष्ठक् ।
४	२	१९	उदश्वितोऽन्यतरस्याम् ।
४	२	२०	क्षीराड्ढञ् ।
४	२	२१	साऽस्मिन् पौर्णमासीति (संज्ञायाम्) ।
४	२	२२	आग्रहायण्यश्वत्थाट्ठक् ।
४	२	२३	विभाषा फाल्गुनीश्रवणाकार्त्तिकीचैत्रीभ्यः ।
४	२	२४	साऽस्य देवता ।
४	२	२५	कस्येत् ।
४	२	२६	शुक्राद्धन् ।
४	२	२७	अपोनप्त्रपान्नप्तृभ्यां घः ।
४	२	२८	छ च ।
४	२	२९	महेन्द्राद्घाणौ च ।
४	२	३०	सोमाट्ट्यण् ।
४	२	३१	वाय्वृतुपित्रुषसो यत् ।

www.ayurvedah.in

४	२	३२	द्यावापृथिवीशुनासीरमरुत्वदग्नीषो- मवास्तोष्पति-गृहमेधाच्छ च ।
४	२	३३	अग्नेर्ढक् ।
४	२	३४	कालेभ्यो भववत् ।
४	२	३५	महाराजप्रोष्ठपदाट्ठञ् ।
४	२	३६	पितृव्यमातुलमातामहपितामहाः ।
४	२	३७	तस्य समूहः ।
४	२	३८	भिक्षाऽऽदिभ्योऽण् ।
४	२	३९	गोत्रोक्षोष्ट्रोरभ्रराजराजन्यराजपुत्रवत्स- मनुष्याजाद्वुञ् ।
४	२	४०	केदाराद्यञ् च ।
४	२	४१	ठञ् कवचिनश्च ।
४	२	४२	ब्राह्मणमाणववाडवाद्यन् ।
४	२	४३	ग्रामजनबन्धुसहायेभ्यः तल् ।
४	२	४४	अनुदात्तादेरञ् ।
४	२	४५	खण्डिकादिभ्यश्च ।
४	२	४६	चरणेभ्यो धर्मवत् ।
४	२	४७	अचित्तहस्तिधेनोष्ठक् ।

www.ayurvedam.in

४	२	४८	केशाश्वाभ्यां यञ्छावन्यतरस्याम् ।
४	२	४९	पाशादिभ्यो यः ।
४	२	५०	खलगोरथात् ।
४	२	५१	इनित्रकट्यचश्च ।
४	२	५२	विषयो देशे ।
४	२	५३	राजन्यादिभ्यो वुञ् ।
४	२	५४	भौरिक्याद्यैषुकार्यादिभ्यो विधल्भक्तलौ ।
४	२	५५	सोऽस्यादिरिति च्छन्दसः प्रगाथेषु ।
४	२	५६	संग्रामे प्रयोजनयोद्धृभ्यः ।
४	२	५७	तदस्यां प्रहरणमिति क्रीडायाम् णः ।
४	२	५८	घञः साऽस्यां क्रियेति ञः ।
४	२	५९	तदधीते तद्वेद ।
४	२	६०	क्रतूक्थादिसूत्रान्ताट्ठक् ।
४	२	६१	क्रमादिभ्यो वुन् ।
४	२	६२	अनुब्राह्मणादिनिः ।
४	२	६३	वसन्तादिभ्यष्ठक् ।
४	२	६४	प्रोक्ताल्लुक् ।
४	२	६५	सूत्राच्च कोपधात् ।

www.ayurvedah.in

४	२	६६	छन्दोब्राह्मणानि च तद्विषयाणि ।
४	२	६७	तदस्मिन्नस्तीति देशे तन्नाम्नि ।
४	२	६८	तेन निर्वृत्तम् ।
४	२	६९	तस्य निवासः ।
४	२	७०	अदूरभवश्च ।
४	२	७१	ओरञ् ।
४	२	७२	मतोश्च बह्वजङ्गात् ।
४	२	७३	बह्वचः कूपेषु ।
४	२	७४	उदक् च विपाशः ।
४	२	७५	संकलादिभ्यश्च ।
४	२	७६	स्त्रीषु सौवीरसाल्वप्राक्षु ।
४	२	७७	सुवास्त्वादिभ्योऽण् ।
४	२	७८	रोणी ।
४	२	७९	कोपधाच्च ।
४	२	८०	वुञ्छण्कठजिलशेनिरढञ्ण्ययफक्फिञिञ्ञ्य-कक्ठकोऽरीहणकृशाश्वर्श्यकुमुदकाशतृणप्रेक्षाऽश्मसखि-संकाशबलपक्षकर्णसुतंगमप्रगदिन्वराहकुमुदादिभ्यः ।
४	२	८१	जनपदे लुप् ।

www.ayurvedah.in

४	२	८२	वरणादिभ्यश्च ।
४	२	८३	शर्कराया वा ।
४	२	८४	ठक्छौ च ।
४	२	८५	नद्यां मतुप् ।
४	२	८६	मध्वादिभ्यश्च ।
४	२	८७	कुमुदनडवेतसेभ्यो ड्मतुप् ।
४	२	८८	नडशादाड्ड्वलच् ।
४	२	८९	शिखाया वलच् ।
४	२	९०	उत्करादिभ्यश्छः ।
४	२	९१	नडादीनां कुक् च ।
४	२	९२	शेषे ।
४	२	९३	राष्ट्रावारपाराद्घखौ ।
४	२	९४	ग्रामाद्यखञौ ।
४	२	९५	कत्त्र्यादिभ्यो ढकञ् ।
४	२	९६	कुलकुक्षिग्रीवाभ्यः श्वास्यलंकारेषु ।
४	२	९७	नद्यादिभ्यो ढक् ।
४	२	९८	दक्षिणापश्चात्पुरसस्त्यक् ।
४	२	९९	कापिश्याः ष्फक् ।

www.ayurvedah.in

४	२	१००	रंकोरमनुष्येऽण् च ।
४	२	१०१	द्युप्रागपागुदक्प्रतीचो यत् ।
४	२	१०२	कन्थायाष्ठक् ।
४	२	१०३	वर्णौ वुक् ।
४	२	१०४	अव्ययात्त्यप् ।
४	२	१०५	ऐषमोह्यःश्वसोऽन्यतरस्याम् ।
४	२	१०६	तीररूप्योत्तरपदादञ्ञौ ।
४	२	१०७	दिक्पूर्वपदादसंज्ञायां ञः ।
४	२	१०८	मद्रेभ्योऽञ् ।
४	२	१०९	उदीच्यग्रामाच्च बह्वचोऽन्तोदात्तात् ।
४	२	११०	प्रस्थोत्तरपदपलद्यादिकोपधादण् ।
४	२	१११	कण्वादिभ्यो गोत्रे ।
४	२	११२	इञश्च ।
४	२	११३	न द्व्यचः प्राच्यभरतेषु ।
४	२	११४	वृद्धाच्छः ।
४	२	११५	भवतष्ठक्छसौ ।
४	२	११६	काश्यादिभ्यष्ठञ्ञिठौ ।
४	२	११७	वाहीकग्रामेभ्यश्च ।

www.ayurvedah.in

४	२	११८	विभाषोशीनरेषु ।
४	२	११९	ओर्देशे ठञ् ।
४	२	१२०	वृद्धात् प्राचाम् ।
४	२	१२१	धन्वयोपधाद्वुञ् ।
४	२	१२२	प्रस्थपुरवहान्ताच्च ।
४	२	१२३	रोपधेतोः प्राचाम् ।
४	२	१२४	जनपदतदवध्योश्च ।
४	२	१२५	अवृद्धादपि बहुवचनविषयात् ।
४	२	१२६	कच्छाग्निवक्त्रगर्त्तोत्तरपदात् ।
४	२	१२७	धूमादिभ्यश्च ।
४	२	१२८	नगरात् कुत्सनप्रावीण्ययोः ।
४	२	१२९	अरण्यान्मनुष्ये ।
४	२	१३०	विभाषा कुरुयुगन्धराभ्याम् ।
४	२	१३१	मद्रवृज्योः कन् ।
४	२	१३२	कोपधादण् ।
४	२	१३३	कच्छादिभ्यश्च ।
४	२	१३४	मनुष्यतत्स्थयोर्वुञ् ।
४	२	१३५	अपदातौ साल्वात् ।

www.ayurvedah.in

४	२	१३६	गोयवाग्वोश्च ।
४	२	१३७	गर्तोत्तरपदाच्छः ।
४	२	१३८	गहादिभ्यश्च ।
४	२	१३९	प्राचां कटादेः ।
४	२	१४०	राज्ञः क च ।
४	२	१४१	वृद्धादकेकान्तखोपधात् ।
४	२	१४२	कन्थापलदनगरग्रामह्रदोत्तरपदात् ।
४	२	१४३	पर्वताच्च ।
४	२	१४४	विभाषाऽमनुष्ये ।
४	२	१४५	कृकणपर्णाद्भारद्वाजे ।

चतुर्थोऽध्यायः

तृतीयः पादः

४	३	१	युष्मदस्मदोरन्यतरस्यां खञ् च ।
४	३	२	तस्मिन् नणि च युष्माकास्माकौ ।
४	३	३	तवकममकावेकवचने ।
४	३	४	अर्धाद्यत् ।

www.ayurvedah.in

४	३	५	परावराधमोत्तमपूर्वाच्च ।
४	३	६	दिक्पूर्वपदाट्ठञ् च ।
४	३	७	ग्रामजनपदैकदेशादञ्ठञौ ।
४	३	८	मध्यान्मः ।
४	३	९	अ साम्प्रतिके ।
४	३	१०	द्वीपादनुसमुद्रं यञ् ।
४	३	११	कालाट्ठञ् ।
४	३	१२	श्राद्धे शरदः ।
४	३	१३	विभाषा रोगातपयोः ।
४	३	१४	निशाप्रदोषाभ्यां च ।
४	३	१५	श्वसस्तुट् च ।
४	३	१६	संधिवेलाऽऽद्यृतुनक्षत्रेभ्योऽण् ।
४	३	१७	प्रावृष एण्यः ।
४	३	१८	वर्षाभ्यष्ठक् ।
४	३	१९	छन्दसि ठञ् ।
४	३	२०	वसन्ताच्च ।
४	३	२१	हेमन्ताच्च ।
४	३	२२	सर्वत्राण् च तलोपश्च ।

www.ayurvedah.in

४	३	२३	सायंचिरम्प्राह्णेप्रगेऽव्ययेभ्यष्ट्युट्युलौ तुट् च ।
४	३	२४	विभाषा पूर्वाह्णापराह्णाभ्याम् ।
४	३	२५	तत्र जातः ।
४	३	२६	प्रावृषष्ठप् ।
४	३	२७	संज्ञायां शरदो वुञ् ।
४	३	२८	पूर्वाह्णापराह्णार्द्रामूलप्रदोषावस्कराद्वुन् ।
४	३	२९	पथः पन्थ च ।
४	३	३०	अमावास्याया वा ।
४	३	३१	अ च ।
४	३	३२	सिन्ध्वपकराभ्यां कन् ।
४	३	३३	अणञौ च ।
४	३	३४	श्रविष्ठाफल्गुन्यनुराधास्वातितिष्य-पुनर्वसुहस्त-विशाखाऽषाढाबहुलाल्लुक् ।
४	३	३५	स्थानान्तगोशालखरशालाच्च ।
४	३	३६	वत्सशालाऽभिजिदश्वयुक्छतभिषजो वा ।
४	३	३७	नक्षत्रेभ्यो बहुलम् ।
४	३	३८	कृतलब्धक्रीतकुशलाः ।
४	३	३९	प्रायभवः ।

www.ayurvedam.in

४	३	४०	उपजानूपकर्णोपनीवेष्ठक् ।
४	३	४१	संभूते ।
४	३	४२	कोशाड्ढञ् ।
४	३	४३	कालात् साधुपुष्प्यत्पच्यमानेषु ।
४	३	४४	उप्ते च ।
४	३	४५	आश्वयुज्या वुञ् ।
४	३	४६	ग्रीष्मवसन्तादन्यतरस्याम् ।
४	३	४७	देयमृणे ।
४	३	४८	कलाप्यश्वत्थयवबुसाद्वुन् ।
४	३	४९	ग्रीष्मावरसमाद्वुञ् ।
४	३	५०	संवत्सराग्रहायणीभ्यां ठञ् च ।
४	३	५१	व्याहरति मृगः ।
४	३	५२	तदस्य सोढम् ।
४	३	५३	तत्र भवः ।
४	३	५४	दिगादिभ्यो यत् ।
४	३	५५	शरीरावयवाच्च ।
४	३	५६	दृतिकुक्षिकलशिवस्त्यस्त्यहेर्ढञ् ।
४	३	५७	ग्रीवाभ्योऽण् च ।

www.ayurvedah.in

४	३	५८	गम्भीराञ्ञ्यः ।
४	३	५९	अव्ययीभावाच्च ।
४	३	६०	अन्तःपूर्वपदाट्ठञ् ।
४	३	६१	ग्रामात् पर्यनुपूर्वात् ।
४	३	६२	जिह्वामूलाङ्गुलेश्छः ।
४	३	६३	वर्गान्ताच्च ।
४	३	६४	अशब्दे यत्खावन्यतरस्याम् ।
४	३	६५	कर्णललाटात् कनलंकारे ।
४	३	६६	तस्य व्याख्यान इति च व्याख्यातव्यनाम्नः ।
४	३	६७	बह्वचोऽन्तोदात्ताट्ठञ् ।
४	३	६८	क्रतुयज्ञेभ्यश्च ।
४	३	६९	अध्यायेष्वेवर्षेः ।
४	३	७०	पौरोडाशपुरोडाशात् ष्ठन् ।
४	३	७१	छन्दसो यदणौ ।
४	३	७२	द्व्यजृद्ब्राह्मणर्क्प्रथमाध्वरपुरश्चरण-नामाख्याताट्ठक् ।
४	३	७३	अणृगयनादिभ्यः ।
४	३	७४	तत आगतः ।

www.ayurvedah.in

४	३	७५	ठगायस्थानेभ्यः ।
४	३	७६	शुण्डिकादिभ्योऽण् ।
४	३	७७	विद्यायोनिसंबन्धेभ्यो वुञ् ।
४	३	७८	ऋतश्ठञ् ।
४	३	७९	पितुर्यच्च ।
४	३	८०	गोत्रादङ्कवत् ।
४	३	८१	हेतुमनुष्येभ्योऽन्यतरस्यां रूप्यः ।
४	३	८२	मयट् च ।
४	३	८३	प्रभवति ।
४	३	८४	विदूराञ्ञ्यः ।
४	३	८५	तद्गच्छति पथिदूतयोः ।
४	३	८६	अभिनिष्क्रामति द्वारम् ।
४	३	८७	अधिकृत्य कृते ग्रन्थे ।
४	३	८८	शिशुक्रन्दयमसभद्वंद्वेन्द्रजननादिभ्यश्छः ।
४	३	८९	सोऽस्य निवासः ।
४	३	९०	अभिजनश्च ।
४	३	९१	आयुधजीविभ्यश्छः पर्वते ।
४	३	९२	शण्डिकादिभ्यो ञ्यः ।

४	३	९३	सिन्धुतक्षशिलाऽऽदिभ्योऽणञौ ।
४	३	९४	तूदीशलातुरवर्मतीकूचवाराड्ढक्छण्ढञ्यकः ।
४	३	९५	भक्तिः ।
४	३	९६	अचित्ताद्देशकालाट्ठक् ।
४	३	९७	महाराजाट्ठञ् ।
४	३	९८	वासुदेवार्जुनाभ्यां वुन् ।
४	३	९९	गोत्रक्षत्रियाख्येभ्यो बहुलं वुञ् ।
४	३	१००	जनपदिनां जनपदवत् सर्वं जनपदेन समानशब्दानां बहुवचने ।
४	३	१०१	तेन प्रोक्तम् ।
४	३	१०२	तित्तिरिवरतन्तुखण्डिकोखाच्छण् ।
४	३	१०३	काश्यपकौशिकाभ्यामृषिभ्यां णिनिः ।
४	३	१०४	कलापिवैशम्पायनान्तेवासिभ्यश्च ।
४	३	१०५	पुराणप्रोक्तेषु ब्राह्मणकल्पेषु ।
४	३	१०६	शौनकादिभ्यश्छन्दसि ।
४	३	१०७	कठचरकाल्लुक् ।
४	३	१०८	कलापिनोऽण् ।
४	३	१०९	छगलिनो ढिनुक् ।

www.ayurvedah.in

४	३	११०	पाराशर्यशिलालिभ्यां भिक्षुनटसूत्रयोः ।
४	३	१११	कर्मन्दकृशाश्वादिनिः ।
४	३	११२	तेनैकदिक् ।
४	३	११३	तसिश्च ।
४	३	११४	उरसो यच्च ।
४	३	११५	उपज्ञाते ।
४	३	११६	कृते ग्रन्थे ।
४	३	११७	संज्ञायाम् ।
४	३	११८	कुलालादिभ्यो वुञ् ।
४	३	११९	क्षुद्राभ्रमरवटरपादपादञ् ।
४	३	१२०	तस्येदम् ।
४	३	१२१	रथाद्यत् ।
४	३	१२२	पत्त्रपूर्वादञ् ।
४	३	१२३	पत्त्राध्वर्युपरिषदश्च ।
४	३	१२४	हलसीराट्ठक् ।
४	३	१२५	द्वंद्वाद्वुन् वैरमैथुनिकयोः ।
४	३	१२६	गोत्रचरणाद्वुञ् ।
४	३	१२७	संघाङ्कलक्षणेष्वञ्यञिञामण् ।

www.ayurvedah.in

४	३	१२८	शाकलाद्वा ।
४	३	१२९	छन्दोगौक्थिकयाज्ञिकबह्वृचनटाञ्ञ्यः ।
४	३	१३०	न दण्डमाणवान्तेवासिषु ।
४	३	१३१	रैवतिकादिभ्यश्छः ।
४	३	१३२	कौपिञ्जलहास्तिपदादण् ।
४	३	१३३	आथर्वणिकस्येकलोपश्च ।
४	३	१३४	तस्य विकारः ।
४	३	१३५	अवयवे च प्राण्योषधिवृक्षेभ्यः ।
४	३	१३६	बिल्वादिभ्योऽण् ।
४	३	१३७	कोपधाच्च ।
४	३	१३८	त्रपुजतुनोः षुक् ।
४	३	१३९	ओरञ् ।
४	३	१४०	अनुदात्तादेश्च ।
४	३	१४१	पलाशादिभ्यो वा ।
४	३	१४२	शम्याष्ट्लञ् ।
४	३	१४३	मयड्वैतयोर्भाषायामभक्ष्याच्छादनयोः ।
४	३	१४४	नित्यं वृद्धशरादिभ्यः ।
४	३	१४५	गोश्च पुरीषे ।

www.ayurvedah.in

४	३	१४६	पिष्टाच्च ।
४	३	१४७	संज्ञायां कन् ।
४	३	१४८	व्रीहेः पुरोडाशे ।
४	३	१४९	असंज्ञायां तिलयवाभ्याम् ।
४	३	१५०	द्व्यचश्छन्दसि ।
४	३	१५१	नोत्वद्वर्ध्रबिल्वात् ।
४	३	१५२	तालादिभ्योऽण् ।
४	३	१५३	जातरूपेभ्यः परिमाणे ।
४	३	१५४	प्राणिरजतादिभ्योऽञ् ।
४	३	१५५	ञितश्च तत्प्रत्ययात् ।
४	३	१५६	क्रीतवत् परिमाणात् ।
४	३	१५७	उष्ट्राद्वुञ् ।
४	३	१५८	उमोर्णयोर्वा ।
४	३	१५९	एण्या ढञ् ।
४	३	१६०	गोपयसोर्यत् ।
४	३	१६१	द्रोश्च ।
४	३	१६२	माने वयः ।
४	३	१६३	फले लुक् ।

४	३	१६४	प्लक्षादिभ्योऽण् ।
४	३	१६५	जम्ब्वा वा ।
४	३	१६६	लुप् च ।
४	३	१६७	हरीतक्यादिभ्यश्च ।
४	३	१६८	कंसीयपरशव्ययोर्यञञौ लुक् च ।

www.ayurvedah.in

चतुर्थोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

४	४	१	प्राग्वहतेष्ठक् ।
४	४	२	तेन दीव्यति खनति जयति जितम् ।
४	४	३	संस्कृतम् ।
४	४	४	कुलत्थकोपधादण् ।
४	४	५	तरति ।
४	४	६	गोपुच्छाट्ठञ् ।
४	४	७	नौद्व्यचष्ठन् ।
४	४	८	चरति ।

४	४	९	आकर्षात् ष्ठल् ।
४	४	१०	पर्पादिभ्यः ष्ठन् ।
४	४	११	श्वगणाट्ठञ्च ।
४	४	१२	वेतनादिभ्यो जीवति ।
४	४	१३	वस्नक्रयविक्रयाट्ठन् ।
४	४	१४	आयुधाच्छ च ।
४	४	१५	हरत्युत्सङ्गादिभ्यः ।
४	४	१६	भस्त्राऽऽदिभ्यः ष्ठन् ।
४	४	१७	विभाषा विवधवीवधात् ।
४	४	१८	अण् कुटिलिकायाः ।
४	४	१९	निर्वृत्तेऽक्षद्यूतादिभ्यः ।
४	४	२०	क्रेर्मम् नित्यं ।
४	४	२१	अपमित्ययाचिताभ्यां कक्कनौ ।
४	४	२२	संसृष्टे ।
४	४	२३	चूर्णादिनिः ।
४	४	२४	लवणाल्लुक् ।
४	४	२५	मुद्गादण् ।
४	४	२६	व्यञ्जनैरुपसिक्ते ।

www.ayurvedah.in

४	४	२७	ओजस्सहोऽम्भसा वर्तते ।
४	४	२८	तत् प्रत्यनुपूर्वमीपलोमकूलम् ।
४	४	२९	परिमुखं च ।
४	४	३०	प्रयच्छति गर्ह्यम् ।
४	४	३१	कुसीददशैकादशात् ष्ठन्ष्ठचौ ।
४	४	३२	उञ्छति ।
४	४	३३	रक्षति ।
४	४	३४	शब्ददर्दुरं करोति ।
४	४	३५	पक्षिमत्स्यमृगान् हन्ति ।
४	४	३६	परिपन्थं च तिष्ठति ।
४	४	३७	माथोत्तरपदपदव्यनुपदं धावति ।
४	४	३८	आक्रन्दाट्ठञ्च ।
४	४	३९	पदोत्तरपदं गृह्णाति ।
४	४	४०	प्रतिकण्ठार्थललामं च ।
४	४	४१	धर्मं चरति ।
४	४	४२	प्रतिपथमेति ठंश्च ।
४	४	४३	समवायान् समवैति ।
४	४	४४	परिषदो ण्यः ।

www.ayurvedah.in

४	४	४५	सेनाया वा ।
४	४	४६	संज्ञायां ललाटकुक्कुट्यौ पश्यति ।
४	४	४७	तस्य धर्म्यम् ।
४	४	४८	अण् महिष्यादिभ्यः ।
४	४	४९	ऋतोऽञ् ।
४	४	५०	अवक्रयः ।
४	४	५१	तदस्य पण्यम् ।
४	४	५२	लवणाट्ठञ् ।
४	४	५३	किशरादिभ्यः ष्ठन् ।
४	४	५४	शलालुनोऽन्यतरस्याम् ।
४	४	५५	शिल्पम् ।
४	४	५६	मड्डुकझर्झरादणन्यतरस्याम् ।
४	४	५७	प्रहरणम् ।
४	४	५८	परश्वधाट्ठञ्च ।
४	४	५९	शक्तियष्ट्योरीकक् ।
४	४	६०	अस्तिनास्तिदिष्टं मतिः ।
४	४	६१	शीलम् ।
४	४	६२	छत्रादिभ्यो णः ।

४ ४ ६३ कर्माध्ययने वृत्तम् ।

४ ४ ६४ बह्वच्पूर्वपदाट्ठच् ।

४ ४ ६५ हितं भक्षाः ।

४ ४ ६६ तदस्मै दीयते नियुक्तम् ।

४ ४ ६७ श्राणामांसौदनाट्टिठन् ।

४ ४ ६८ भक्तादणन्यतरस्याम् ।

४ ४ ६९ तत्र नियुक्तः ।

४ ४ ७० अगारान्ताट्ठन् ।

४ ४ ७१ अध्यायिन्यदेशकालात् ।

४ ४ ७२ कठिनान्तप्रस्तारसंस्थानेषु व्यवहरति ।

४ ४ ७३ निकटे वसति ।

४ ४ ७४ आवसथात् ष्ठल् ।

४ ४ ७५ प्राग्घिताद्यत् ।

४ ४ ७६ तद्वहति रथयुगप्रासङ्गम् ।

४ ४ ७७ धुरो यड्ढकौ ।

४ ४ ७८ खः सर्वधुरात् ।

४ ४ ७९ एकधुराल्लुक् च ।

४ ४ ८० शकटादण् ।

www.ayurvedah.in

४ ४ ८१ हलसीराट्ठक् ।

४ ४ ८२ संज्ञायां जन्याः ।

४ ४ ८३ विध्यत्यधनुषा ।

४ ४ ८४ धनगणं लब्धा ।

४ ४ ८५ अन्नाण्णः ।

४ ४ ८६ वशं गतः ।

४ ४ ८७ पदमस्मिन् दृश्यम् ।

४ ४ ८८ मूलमस्याबर्हि ।

४ ४ ८९ संज्ञायां धेनुष्या ।

४ ४ ९० गृहपतिना संयुक्ते ञ्यः ।

४ ४ ९१ नौवयोधर्मविषमूलमूलसीतातुलाभ्यस्तार्यतुल्यप्राप्य-वध्यानाम्यसमसमितसम्मितेषु ।

४ ४ ९२ धर्मपथ्यर्थन्यायादनपेते ।

४ ४ ९३ छन्दसो निर्मिते ।

४ ४ ९४ उरसोऽण् च ।

४ ४ ९५ हृदयस्य प्रियः ।

४ ४ ९६ बन्धने चर्षौ ।

४ ४ ९७ मतजनहलात् करणजल्पकर्षेषु ।

४ ४ ९८ तत्र साधुः ।

४ ४ ९९ प्रतिजनादिभ्यः खञ् ।

४ ४ १०० भक्ताण्णः ।

४ ४ १०१ परिषदो ण्यः ।

४ ४ १०२ कथाऽऽदिभ्यष्ठक् ।

४ ४ १०३ गुडादिभ्यष्ठञ् ।

४ ४ १०४ पथ्यतिथिवसतिस्वपतेर्ढञ् ।

४ ४ १०५ सभाया यः ।

४ ४ १०६ ढश्छन्दसि ।

४ ४ १०७ समानतीर्थे वासी ।

४ ४ १०८ समानोदरे शयित ओ चोदात्तः ।

४ ४ १०९ सोदराद्यः ।

४ ४ ११० भवे छन्दसि ।

४ ४ १११ पाथोनदीभ्यां ड्यण् ।

४ ४ ११२ वेशन्तहिमवद्भ्यामण् ।

४ ४ ११३ स्रोतसो विभाषा ड्यड्ड्यौ ।

४ ४ ११४ सगर्भसयूथसनुताद्यन् ।

४ ४ ११५ तुग्राद्घन् ।

www.ayurvedah.in

४ ४ ११६ अग्राद्यत् ।

४ ४ ११७ घच्छौ च ।

४ ४ ११८ समुद्राभ्राद्धः ।

४ ४ ११९ बर्हिषि दत्तम् ।

४ ४ १२० दूतस्य भागकर्मणी ।

४ ४ १२१ रक्षोयातूनां हननी ।

४ ४ १२२ रेवतीजगतीहविष्याभ्यः प्रशस्ये ।

४ ४ १२३ असुरस्य स्वम् ।

४ ४ १२४ मायायामण् ।

४ ४ १२५ तद्वानासामुपधानो मन्त्र इतीष्टकासु लुक् च मतोः ।

४ ४ १२६ अश्विमानण् ।

४ ४ १२७ वयस्यासु मूर्ध्नो मतुप् ।

४ ४ १२८ मत्वर्थे मासतन्वोः ।

४ ४ १२९ मधोर्ञ च ।

४ ४ १३० ओजसोऽहनि यत्खौ ।

४ ४ १३१ वेशोयशआदेर्भगाद्यल् ।

४ ४ १३२ ख च ।

४ ४ १३३ पूर्वैः कृतमिनियौ च ।

www.ayurvedah.in

४ ४ १३४ अद्भिः संस्कृतम् ।

४ ४ १३५ सहस्रेण संमितौ घः ।

४ ४ १३६ मतौ च ।

४ ४ १३७ सोममर्हति यः ।

४ ४ १३८ मये च ।

४ ४ १३९ मधोः ।

४ ४ १४० वसोः समूहे च ।

४ ४ १४१ नक्षत्राद्घः ।

४ ४ १४२ सर्वदेवात् तातिल् ।

४ ४ १४३ शिवशमरिष्टस्य करे ।

४ ४ १४४ भावे च ।

पञ्चमोऽध्यायः

प्रथमः पादः

५ १ १ प्राक् क्रीताच्छः ।

५ १ २ उगवादिभ्योऽत् ।

५ १ ३ कम्बलाच्च संज्ञायाम् ।

www.ayurvedah.in

५	१	४	विभाषा हविरपूपादिभ्यः ।
५	१	५	तस्मै हितम् ।
५	१	६	शरीरावयवाद्यत् ।
५	१	७	खलयवमाषतिलवृषब्रह्मणश्च ।
५	१	८	अजाविभ्यां थ्यन् ।
५	१	९	आत्मन्विश्वजनभोगोत्तरपदात् खः ।
५	१	१०	सर्वपुरुषाभ्यां णढञौ ।
५	१	११	माणवचरकाभ्यां खञ् ।
५	१	१२	तदर्थं विकृतेः प्रकृतौ ।
५	१	१३	छदिरुपधिबलेः ढञ् ।
५	१	१४	ऋषभोपानहोर्ञ्यः ।
५	१	१५	चर्म्मणोऽञ् ।
५	१	१६	तदस्य तदस्मिन् स्यादिति ।
५	१	१७	परिखाया ढञ् ।
५	१	१८	प्राग्वतेष्ठञ् ।
५	१	१९	आर्हादगोपुच्छसंख्यापरिमाणाट्ठक् ।
५	१	२०	असमासे निष्कादिभ्यः ।
५	१	२१	शताच्च ठन्यतावशते ।

www.ayurvedah.in

५	१	२२	संख्याया अतिशदन्तायाः कन् ।
५	१	२३	वतोरिड्वा ।
५	१	२४	विंशतित्रिंशद्भ्यां ड्वुन्नसंज्ञायाम् ।
५	१	२५	कंसाट्टिठन् ।
५	१	२६	शूर्पादञन्यतरस्याम् ।
५	१	२७	शतमानविंशतिकसहस्रवसनादण् ।
५	१	२८	अध्यर्धपूर्वद्विगोर्लुगसंज्ञायाम् ।
५	१	२९	विभाषा कार्षापणसहस्राभ्याम् ।
५	१	३०	द्वित्रिपूर्वान्निष्कात् ।
५	१	३१	बिस्ताच्च ।
५	१	३२	विंशतिकात् खः ।
५	१	३३	खार्या ईकन् ।
५	१	३४	पणपादमाषशतादत् ।
५	१	३५	शाणाद्वा ।
५	१	३६	द्वित्रिपूर्वादण् च ।
५	१	३७	तेन क्रीतम् ।
५	१	३८	तस्य निमित्तं संयोगोत्पातौ ।
५	१	३९	गोद्व्यचोरसंख्यापरिमाणाश्वादेर्यत् ।

www.ayurvedah.in

५	१	४०	पुत्राच्छ च ।
५	१	४१	सर्वभूमिपृथिवीभ्यामणञौ ।
५	१	४२	तस्येश्वरः ।
५	१	४३	तत्र विदित इति च ।
५	१	४४	लोकसर्वलोकाट्ठञ् ।
५	१	४५	तस्य वापः ।
५	१	४६	पात्रात् ष्ठन् ।
५	१	४७	तदस्मिन् वृद्ध्यायलाभशुल्कोपदा दीयते ।
५	१	४८	पूरणार्धाट्ठन् ।
५	१	४९	भागाद्यच्च ।
५	१	५०	तद्धरति वहत्यावहति भाराद्वंशादिभ्यः ।
५	१	५१	वस्नद्रव्याभ्यां ठन्कनौ ।
५	१	५२	सम्भवत्यवहरति पचति ।
५	१	५३	आढकाचितपात्रात् खोऽन्यतरयाम् ।
५	१	५४	द्विगोष्ठंश्च ।
५	१	५५	कुलिजाल्लुक्खौ च ।
५	१	५६	सोऽस्यांशवस्नभृतयः ।
५	१	५७	तदस्य परिमाणम् ।

५	१	५८	संख्यायाः संज्ञासंघसूत्राध्ययनेषु ।
५	१	५९	पङ्क्तिविंशतित्रिंशत्चत्वारिंशत्पञ्चाशत्षष्टि-सप्तत्यशीतिनवतिशतम् ।
५	१	६०	पञ्चद्दशतौ वर्गे वा ।
५	१	६१	सप्तनोऽञ् छन्दसि ।
५	१	६२	त्रिंशच्चत्वारिंशतोर्ब्राह्मणे संज्ञायां डण् ।
५	१	६३	तद् अर्हति ।
५	१	६४	छेदादिभ्यो नित्यम् ।
५	१	६५	शीर्षच्छेदाद्यच्च ।
५	१	६६	दण्डादिभ्यः ।
५	१	६७	छन्दसि च ।
५	१	६८	पात्राद्घंश्च ।
५	१	६९	कडङ्गरदक्षिणाच्छ च ।
५	१	७०	स्थालीबिलात् ।
५	१	७१	यज्ञर्त्विग्भ्यां घखञौ ।
५	१	७२	पारायणतुरायणचान्द्रायणं वर्तयति ।
५	१	७३	संशयमापन्नः ।
५	१	७४	योजनं गच्छति ।

www.ayurvedah.in

५	१	७५	पथः ष्कन् ।
५	१	७६	पन्थो ण नित्यम् ।
५	१	७७	उत्तरपथेनाहृतं च ।
५	१	७८	कालात् ।
५	१	७९	तेन निर्वृत्तम् ।
५	१	८०	तमधीष्टो भृतो भूतो भावी ।
५	१	८१	मासाद्वयसि यत्खञौ ।
५	१	८२	द्विगोर्यप् ।
५	१	८३	षण्मासाण्ण्यच्च ।
५	१	८४	अवयसि ठंश्च ।
५	१	८५	समायाः खः ।
५	१	८६	द्विगोर्वा ।
५	१	८७	रात्र्यहस्संवत्सराच्च ।
५	१	८८	वर्षाल्लुक् च ।
५	१	८९	चित्तवति नित्यम् ।
५	१	९०	षष्टिकाः षष्टिरात्रेण पच्यन्ते ।
५	१	९१	वत्सरान्ताच्छश्छन्दसि ।
५	१	९२	सम्परिपूर्वात् ख च ।

www.ayurvedah.in

५	१	९३	तेन परिजय्यलभ्यकार्यसुकरम् ।
५	१	९४	तदस्य ब्रह्मचर्यम् ।
५	१	९५	तस्य च दक्षिणा यज्ञाख्येभ्यः ।
५	१	९६	तत्र च दीयते कार्यं भववत् ।
५	१	९७	व्युष्टादिभ्योऽण् ।
५	१	९८	तेन यथाकथाचहस्ताभ्यां णयतौ ।
५	१	९९	सम्पादिनि ।
५	१	१००	कर्मवेषाद्यत् ।
५	१	१०१	तस्मै प्रभवति संतापादिभ्यः ।
५	१	१०२	योगाद्यच्च ।
५	१	१०३	कर्मण उकञ् ।
५	१	१०४	समयस्तदस्य प्राप्तम् ।
५	१	१०५	ऋतोरण् ।
५	१	१०६	छन्दसि घस् ।
५	१	१०७	कालाद्यत् ।
५	१	१०८	प्रकृष्टे ठञ् ।
५	१	१०९	प्रयोजनम् ।
५	१	११०	विशाखाऽऽषाढादण् मन्थदण्डयोः ।

www.ayurvedah.in

५ १ १११ अनुप्रवचनादिभ्यश्छः ।

५ १ ११२ समापनात् सपूर्वपदात् ।

५ १ ११३ ऐकागारिकट् चौरे ।

५ १ ११४ आकालिकडाद्यन्तवचने ।

५ १ ११५ तेन तुल्यं क्रिया चेद्वतिः ।

५ १ ११६ तत्र तस्येव ।

५ १ ११७ तदर्हम् ।

५ १ ११८ उपसर्गाच्छन्दसि धात्वर्थे ।

५ १ ११९ तस्य भावस्त्वतलौ ।

५ १ १२० आ च त्वात् ।

५ १ १२१ न नञ्पूर्वात्तत्पुरुषादचतुरसंगतलवणवटयुधकतर-सलसेभ्यः ।

५ १ १२२ पृथ्वादिभ्य इमनिज्वा ।

५ १ १२३ वर्णदृढादिभ्यः ष्यञ् च ।

५ १ १२४ गुणवचनब्राह्मणादिभ्यः कर्मणि च ।

५ १ १२५ स्तेनाद्यन्नलोपश्च ।

५ १ १२६ सख्युर्यः ।

५ १ १२७ कपिज्ञात्योर्ढक् ।

५ १ १२८ पत्यन्तपुरोहितादिभ्यो यक् ।

५ १ १२९ प्राणभृज्जातिवयोवचनोद्गात्रादिभ्योऽञ् ।

५ १ १३० हायनान्तयुवादिभ्योऽण् ।

५ १ १३१ इगन्ताच्च लघुपूर्वात् ।

५ १ १३२ योपधाद्गुरूपोत्तमाद्वुञ् ।

५ १ १३३ द्वंद्वमनोज्ञादिभ्यश्च ।

५ १ १३४ गोत्रचरणाच्श्लाघाऽत्याकारतदवेतेषु ।

५ १ १३५ होत्राभ्यश्छः ।

५ १ १३६ ब्रह्मणस्त्वः ।

पञ्चमोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

५ २ १ धान्यानां भवने क्षेत्रे खञ् ।

५ २ २ व्रीहिशाल्योर्ढक् ।

५ २ ३ यवयवकषष्टिकादत् ।

५ २ ४ विभाषा तिलमाषोमाभङ्गाऽणुभ्यः ।

५ २ ५ सर्वचर्मणः कृतः खखञौ ।

www.aarshaayurvedah.in

५	२	६	यथामुखसंमुखस्य दर्शनः खः ।
५	२	७	तत्सर्वादेः पथ्यङ्गकर्मपत्रपात्रं व्याप्नोति ।
५	२	८	आप्रपदं प्राप्नोति ।
५	२	९	अनुपदसर्वान्नायानयं बद्धाभक्षयतिनेयेषु ।
५	२	१०	परोवरपरम्परपुत्रपौत्रमनुभवति ।
५	२	११	अवारपारात्यन्तानुकामं गामी ।
५	२	१२	समांसमां विजायते ।
५	२	१३	अद्यश्वीनाऽवष्टब्धे ।
५	२	१४	आगवीनः ।
५	२	१५	अनुग्वलंगामी ।
५	२	१६	अध्वनो यत्खौ ।
५	२	१७	अभ्यमित्राच्छ च ।
५	२	१८	गोष्ठात् खञ् भूतपूर्वे ।
५	२	१९	अश्वस्यैकाहगमः ।
५	२	२०	शालीनकौपीने अधृष्टाकार्ययोः ।
५	२	२१	व्रातेन जीवति ।
५	२	२२	साप्तपदीनं सख्यम् ।
५	२	२३	हैयंगवीनं संज्ञायाम् ।

www.ayurvedah.in

५ २ २४ तस्य पाकमूले पील्वदिकर्णादिभ्यः कुणब्जाहचौ ।

५ २ २५ पक्षात्तिः ।

५ २ २६ तेन वित्तश्चुञ्चुप्चणपौ ।

५ २ २७ विनञ्भ्यां नानाञौ नसह ।

५ २ २८ वेः शालच्छङ्कटचौ ।

५ २ २९ सम्प्रोदश्च कटच् ।

५ २ ३० अवात् कुटारच्च ।

५ २ ३१ नते नासिकायाः संज्ञायां टीटञ्नाटज्भ्राटचः ।

५ २ ३२ नेर्बिडज्बिरीसचौ ।

५ २ ३३ इनच्पिटच्चिकचि च ।

५ २ ३४ उपाधिभ्यां त्यकन्नासन्नारूढयोः ।

५ २ ३५ कर्मणि घटोऽठच् ।

५ २ ३६ तदस्य संजातं तारकाऽऽदिभ्य इतच् ।

५ २ ३७ प्रमाणे द्वयसज्दघ्नञ्मात्रचः ।

५ २ ३८ पुरुषहस्तिभ्यामण् च ।

५ २ ३९ यदुतदेतेभ्यः परिमाणे वतुप् ।

५ २ ४० किमिदंभ्यां वो घः ।

५ २ ४१ किमः संख्यापरिमाणे डति च ।

www.ayurvedah.in

५	२	४२	संख्याया अवयवे तयप् ।
५	२	४३	द्वित्रिभ्यां तयस्यायज्वा ।
५	२	४४	उभादुदात्तो नित्यम् ।
५	२	४५	तदस्मिन्नधिकमिति दशान्ताड्डः ।
५	२	४६	शदन्तविंशतेश्च ।
५	२	४७	संख्याया गुणस्य निमाने मयट् ।
५	२	४८	तस्य पूरणे डट् ।
५	२	४९	नान्तादसंख्याऽऽदेर्मट् ।
५	२	५०	थट् च च्छन्दसि ।
५	२	५१	षट्कतिकतिपयचतुरां थुक् ।
५	२	५२	बहुपूगगणसंघस्य तिथुक् ।
५	२	५३	वतोरिथुक् ।
५	२	५४	द्वेस्तीयः ।
५	२	५५	त्रेः सम्प्रसारणम् च ।
५	२	५६	विंशत्यादिभ्यस्तमडन्यतरस्याम् ।
५	२	५७	नित्यं शतादिमासार्धमाससंवत्सराच्च ।
५	२	५८	षष्ठ्यादेश्चासंख्याऽऽदेः ।
५	२	५९	मतौ च्छः सूक्तसाम्नोः ।

www.ayurvedah.in

५	२	६०	अध्यायानुवाकयोर्लुक् ।
५	२	६१	विमुक्तादिभ्योऽण् ।
५	२	६२	गोषदादिभ्यो वुन् ।
५	२	६३	तत्र कुशलः पथः ।
५	२	६४	आकर्षादिभ्यः कन् ।
५	२	६५	धनहिरण्यात् कामे ।
५	२	६६	स्वाङ्गेभ्यः प्रसिते ।
५	२	६७	उदराट्ठगाद्यूने ।
५	२	६८	सस्येन परिजातः ।
५	२	६९	अंशं हारी ।
५	२	७०	तन्त्रादचिरापहृते ।
५	२	७१	ब्राह्मणकोष्णिके संज्ञायाम् ।
५	२	७२	शीतोष्णाभ्यां कारिणि ।
५	२	७३	अधिकम् ।
५	२	७४	अनुकाभिकाभीकः कमिता ।
५	२	७५	पार्श्वेनान्विच्छति ।
५	२	७६	अयःशूलदण्डाजिनाभ्यां ठक्ठञौ ।
५	२	७७	तावतिथं ग्रहणमिति लुग्वा ।

www.ayurvedah.in

५ २ ७८ स एषां ग्रामणीः ।

५ २ ७९ श्रृङ्खलमस्य बन्धनं करभे ।

५ २ ८० उत्क उन्मनाः ।

५ २ ८१ कालप्रयोजनाद्रोगे ।

५ २ ८२ तदस्मिन्नन्नं प्राये संज्ञायाम् ।

५ २ ८३ कुल्माषादञ् ।

५ २ ८४ श्रोत्रियंश्छन्दोऽधीते ।

५ २ ८५ श्राद्धमनेन भुक्तमिनिठनौ ।

५ २ ८६ पूर्वादिनिः ।

५ २ ८७ सपूर्वाच्च ।

५ २ ८८ इष्टादिभ्यश्च ।

५ २ ८९ छन्दसि परिपन्थिपरिपरिणौ पर्यवस्थातरि ।

५ २ ९० अनुपद्यन्वेष्टा ।

५ २ ९१ साक्षाद्द्रष्टरि संज्ञायाम् ।

५ २ ९२ क्षेत्रियच् परक्षेत्रे चिकित्स्यः ।

५ २ ९३ इन्द्रियमिन्द्रलिंगमिन्द्रदृष्टमिन्द्रसृष्टमिन्द्रजुष्टम्-इन्द्रदत्तमिति वा ।

५ २ ९४ तदस्यास्त्यस्मिन्निति मतुप् ।

५	२	९५	रसादिभ्यश्च ।
५	२	९६	प्राणिस्थादातो लजन्यतरस्याम् ।
५	२	९७	सिध्मादिभ्यश्च ।
५	२	९८	वत्सांसाभ्यां कामबले ।
५	२	९९	फेनादिलच् च ।
५	२	१००	लोमादिपामादिपिच्छादिभ्यः शनेलचः ।
५	२	१०१	प्रज्ञाश्रद्धाऽर्चावृत्तिभ्यो णः ।
५	२	१०२	तपःसहस्राभ्यां विनीनी ।
५	२	१०३	अण् च ।
५	२	१०४	सिकताशर्कराभ्यां च ।
५	२	१०५	देशे लुबिलचौ च ।
५	२	१०६	दन्त उन्नत उरच् ।
५	२	१०७	ऊषसुषिमुष्कमधो रः ।
५	२	१०८	द्युद्रुभ्यां मः ।
५	२	१०९	केशाद्वोऽन्यतरस्याम् ।
५	२	११०	गाण्ड्यजगात् संज्ञायाम् ।
५	२	१११	काण्डाण्डादीरन्नीरचौ ।
५	२	११२	रजःकृष्यासुतिपरिषदो वलच् ।

www.ayurvedah.in

५ २ ११३ दन्तशिखात् संज्ञायाम् ।

५ २ ११४ ज्योत्स्नातमिस्राशृङ्गिणोजस्विन्नूर्जस्वलगोमिन्-मलिनमलीमसाः ।

५ २ ११५ अत इनिठनौ ।

५ २ ११६ व्रीह्यादिभ्यश्च ।

५ २ ११७ तुन्दादिभ्य इलच् च ।

५ २ ११८ एकगोपूर्वाट्ठञ् नित्यम् ।

५ २ ११९ शतसहस्रान्ताच्च निष्कात् ।

५ २ १२० रूपादाहतप्रशंसयोरप् ।

५ २ १२१ अस्मायामेधास्रजो विनिः ।

५ २ १२२ बहुलं छन्दसि ।

५ २ १२३ ऊर्णाया युस् ।

५ २ १२४ वाचो ग्मिनिः ।

५ २ १२५ आलजाटचौ बहुभाषिणि ।

५ २ १२६ स्वामिन्नैश्वर्ये ।

५ २ १२७ अर्शआदिभ्योऽच् ।

५ २ १२८ द्वंद्वोपतापगर्ह्यात् प्राणिस्थादिनिः ।

५ २ १२९ वातातिसाराभ्यां कुक् च ।

५ २ १३० वयसि पूरणात् ।

५ २ १३१ सुखादिभ्यश्च ।

५ २ १३२ धर्मशीलवर्णान्ताच्च ।

५ २ १३३ हस्ताज्जातौ ।

५ २ १३४ वर्णाद्ब्रह्मचारिणि ।

५ २ १३५ पुष्करादिभ्यो देशे ।

५ २ १३६ बलादिभ्यो मतुबन्यतरस्याम् ।

५ २ १३७ संज्ञायां मन्माभ्याम् ।

५ २ १३८ कंशंभ्यां बभयुस्तितुतयसः ।

५ २ १३९ तुन्दिवलिवटेर्भः ।

५ २ १४० अहंशुभमोर्युस् ।

पञ्चमोऽध्यायः

तृतीयः पादः

५ ३ १ प्राग्दिशो विभक्तिः ।

५ ३ २ किंसर्वनामबहुभ्योऽद्व्यादिभ्यः ।

५ ३ ३ इदम इश् ।

www.ayurvedah.in

५	३	४	एतेतौ रथोः ।
५	३	५	एतदोऽश् ।
५	३	६	सर्वस्य सोऽन्यतरस्यां दि ।
५	३	७	पञ्चम्यास्तसिल् ।
५	३	८	तसेश्च ।
५	३	९	पर्यभिभ्यां च ।
५	३	१०	सप्तम्यास्त्रल् ।
५	३	११	इदमो हः ।
५	३	१२	किमोऽत् ।
५	३	१३	वा ह च च्छन्दसि ।
५	३	१४	इतराभ्योऽपि दृश्यन्ते ।
५	३	१५	सर्वैकान्यकिंयत्तदः काले दा ।
५	३	१६	इदमो र्हिल् ।
५	३	१७	अधुना ।
५	३	१८	दानीं च ।
५	३	१९	तदो दा च ।
५	३	२०	तयोर्दार्हिलौ च च्छन्दसि ।
५	३	२१	अनद्यतने र्हिलन्यतरस्याम् ।

www.ayurvedah.in

५ ३ २२ सद्यःपरुत्परार्यैषमःपरेद्यव्यद्यपूर्वेद्युरन्येद्युरन्यतरे-
द्युरितरेद्युरपरेद्युरधरेद्युरुभयेद्युरुत्तरेद्युः ।

५ ३ २३ प्रकारवचने थाल् ।

५ ३ २४ इदमस्थमुः ।

५ ३ २५ किमश्च ।

५ ३ २६ था हेतौ च च्छन्दसि ।

५ ३ २७ दिक्शब्देभ्यः सप्तमीपञ्चमीप्रथमाभ्यो
दिग्देशकालेष्वस्तातिः ।

५ ३ २८ दक्षिणोत्तराभ्यामतसुच् ।

५ ३ २९ विभाषा परावराभ्याम् ।

५ ३ ३० अञ्चेर्लुक् ।

५ ३ ३१ उपर्युपरिष्टात् ।

५ ३ ३२ पश्चात् ।

५ ३ ३३ पश्च पश्चा च च्छन्दसि ।

५ ३ ३४ उत्तराधरदक्षिणादातिः ।

५ ३ ३५ एनबन्यतरस्यामदूरेऽपञ्चम्याः ।

५ ३ ३६ दक्षिणादाच् ।

५ ३ ३७ आहि च दूरे ।

www.ayurvedah.in

५	३	३८	उत्तराच्च ।
५	३	३९	पूर्वाधरावराणामसि पुरधवश्चैषाम् ।
५	३	४०	अस्ताति च ।
५	३	४१	विभाषाऽवरस्य ।
५	३	४२	संख्याया विधाऽर्थे धा ।
५	३	४३	अधिकरणविचाले च ।
५	३	४४	एकाद्धो ध्यमुञन्यारयाम् ।
५	३	४५	द्वित्र्योश्च धमुञ् ।
५	३	४६	एधाच्च ।
५	३	४७	याप्ये पाशप् ।
५	३	४८	पूरणाद्भागे तीयादन् ।
५	३	४९	प्रागेकादशभ्योऽच्छन्दसि ।
५	३	५०	षष्ठाष्टमाभ्यां ञ च ।
५	३	५१	मानपश्वङ्गयोः कन्लुकौ च ।
५	३	५२	एकादाकिनिच्चासहाये ।
५	३	५३	भूतपूर्वे चरट् ।
५	३	५४	षष्ठ्या रूप्य च ।
५	३	५५	अतिशायने तमबिष्ठनौ ।

www.ayurvedah.in

५ ३ ५६ तिङश्च ।

५ ३ ५७ द्विवचनविभज्योपपदे तरबीयसुनौ ।

५ ३ ५८ अजादी गुणवचनादेव ।

५ ३ ५९ तुश्छन्दसि ।

५ ३ ६० प्रशस्यस्य श्रः ।

५ ३ ६१ ज्य च ।

५ ३ ६२ वृद्धस्य च ।

५ ३ ६३ अन्तिकबाढयोर्नेदसाधौ ।

५ ३ ६४ युवाल्पयोः कनन्यतरस्याम् ।

५ ३ ६५ विन्मतोर्लुक् ।

५ ३ ६६ प्रशंसायां रूपप् ।

५ ३ ६७ ईषदसमाप्तौ कल्पब्देश्यदेशीयरः ।

५ ३ ६८ विभाषा सुपो बहुच् पुरस्तात्तु ।

५ ३ ६९ प्रकारवचने जातीयर् ।

५ ३ ७० प्रागिवात्कः ।

५ ३ ७१ अव्ययसर्वनाम्नामकच् प्राक् टेः ।

५ ३ ७२ कस्य च दः ।

५ ३ ७३ अज्ञाते ।

www.ayurvedah.in

५	३	७४	कुत्सिते ।
५	३	७५	संज्ञायां कन् ।
५	३	७६	अनुकम्पायाम् ।
५	३	७७	नीतौ च तद्युक्तात् ।
५	३	७८	बह्वचो मनुष्यनाम्नष्ठज्वा ।
५	३	७९	घनिलचौ च ।
५	३	८०	प्राचामुपादेरडज्वुचौ च ।
५	३	८१	जातिनाम्नः कन् ।
५	३	८२	अजिनान्तस्योत्तरपदलोपश्च ।
५	३	८३	ठाजादावूर्ध्वं द्वितीयादचः ।
५	३	८४	शेवलसुपरिविशालवरुणार्यमादीनां तृतीयात् ।
५	३	८५	अल्पे ।
५	३	८६	ह्रस्वे ।
५	३	८७	संज्ञायां कन् ।
५	३	८८	कुटीशमीशुण्डाभ्यो रः ।
५	३	८९	कुत्वा डुपच् ।
५	३	९०	कासूगोणीभ्यां ष्टरच् ।
५	३	९१	वत्सोक्षाश्वर्षभेभ्यश्च तनुत्वे ।

५	३	९२	किंयत्तदो निर्द्धारणे द्वयोरेकस्य डतरच् ।
५	३	९३	वा बहूनां जातिपरिप्रश्ने डतमच् ।
५	३	९४	एकाच्च प्राचाम् ।
५	३	९५	अवक्षेपणे कन् ।
५	३	९६	इवे प्रतिकृतौ ।
५	३	९७	संज्ञायां च ।
५	३	९८	लुम्मनुष्ये ।
५	३	९९	जीविकाऽर्थे चापण्ये ।
५	३	१००	देवपथादिभ्यश्च ।
५	३	१०१	वस्तेर्ढञ् ।
५	३	१०२	शिलाया ढः ।
५	३	१०३	शाखाऽऽदिभ्यो यत् ।
५	३	१०४	द्रव्यं च भव्ये ।
५	३	१०५	कुशाग्राच्छः ।
५	३	१०६	समासाच्च तद्विषयात् ।
५	३	१०७	शर्कराऽऽदिभ्योऽण् ।
५	३	१०८	अङ्गुल्यादिभ्यष्ठक् ।
५	३	१०९	एकशालायाष्ठजन्यतरस्याम् ।

www.ayurvedah.in

५ ३ ११० कर्कलोहितादीकक् ।

५ ३ १११ प्रत्नपूर्वविश्वेमात्थाल् छन्दसि ।

५ ३ ११२ पूगाञ्ञ्योऽग्रामणीपूर्वात् ।

५ ३ ११३ व्रातच्फञोरस्त्रियाम् ।

५ ३ ११४ आयुधजीविसंघाञ्ञ्यड्वाहीकेष्वब्राह्मणराजन्यात् ।

५ ३ ११५ वृकाट्टेण्यण् ।

५ ३ ११६ दामन्यादित्रिगर्तषष्ठाच्छः ।

५ ३ ११७ पर्श्वादियौधेयादिभ्यामणञौ ।

५ ३ ११८ अभिजिद्विदभृच्छालावच्छिखावच्छमीवदूर्णावच्छ्रुमदणो यञ् ।

५ ३ ११९ ञ्यादयस्तद्राजाः ।

पञ्चमोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

५ ४ १ पादशतस्य संख्याऽऽदेर्वीप्सायां वुन् लोपश्च ।

५ ४ २ दण्डव्यवसर्गयोश्च ।

५ ४ ३ स्थूलादिभ्यः प्रकारवचने कन् ।

५	४	४	अनत्यन्तगतौ क्तात् ।
५	४	५	न सामिवचने ।
५	४	६	बृहत्या आच्छादने ।
५	४	७	अषडक्षाशितङ्ग्वलंकर्मालम्पुरुषाध्युत्तरपदात् खः ।
५	४	८	विभाषा अञ्चेरदिक्स्त्रियाम् ।
५	४	९	जात्यन्ताच्छ बन्धुनि ।
५	४	१०	स्थानान्ताद्विभाषा सस्थानेनेति चेत् ।
५	४	११	किमेत्तिङव्ययघादाम्वद्रव्यप्रकर्षे ।
५	४	१२	अमु च च्छन्दसि ।
५	४	१३	अनुगादिनष्ठक् ।
५	४	१४	णचः स्त्रियामञ् ।
५	४	१५	अणिनुणः ।
५	४	१६	विसारिणो मत्स्ये ।
५	४	१७	संख्यायाः क्रियाऽभ्यावृत्तिगणने कृत्वसुच् ।
५	४	१८	द्वित्रिचतुर्भ्यः सुच् ।
५	४	१९	एकस्य सकृच्च ।
५	४	२०	विभाषा बहोर्धाऽविप्रकृष्टकाले ।
५	४	२१	तत्प्रकृतवचने मयट् ।

www.ayurvedah.in

५ ४ २२ समूहवच्च बहुषु ।

५ ४ २३ अनन्तावसथेतिहभेषजाञ्ञ्यः ।

५ ४ २४ देवतान्तात्तादर्थ्ये यत् ।

५ ४ २५ पादार्घाभ्यां च ।

५ ४ २६ अतिथेर्ञ्यः ।

५ ४ २७ देवात्तल् ।

५ ४ २८ अवेः कः ।

५ ४ २९ यावादिभ्यः कन् ।

५ ४ ३० लोहितान्मणौ ।

५ ४ ३१ वर्णे चानित्ये ।

५ ४ ३२ रक्ते ।

५ ४ ३३ कालाच्च ।

५ ४ ३४ विनयादिभ्यष्ठक् ।

५ ४ ३५ वाचो व्याहृतार्थायाम् ।

५ ४ ३६ तद्युक्तात् कर्मणोऽण् ।

५ ४ ३७ ओषधेरजातौ ।

५ ४ ३८ प्रज्ञादिभ्यश्च ।

५ ४ ३९ मृदस्तिकन् ।

५ ४ ४० सस्नौ प्रशंसायाम् ।

५ ४ ४१ वृकज्येष्ठाभ्यां तिल्तातिलौ च च्छन्दसि ।

५ ४ ४२ बह्वल्पार्थाच्छस् कारकादन्यतरस्याम् ।

५ ४ ४३ संख्यैकवचनाच्च वीप्सायाम् ।

५ ४ ४४ प्रतियोगे पञ्चम्यास्तसिः ।

५ ४ ४५ अपादाने चाहीयरुहोः ।

५ ४ ४६ अतिग्रहाव्यथनक्षेपेष्वकर्तरि तृतीयायाः ।

५ ४ ४७ हीयमानपापयोगाच्च ।

५ ४ ४८ षष्ठ्या व्याश्रये ।

५ ४ ४९ रोगाच्चापनयने ।

५ ४ ५० अभूततद्भावे कृभ्वस्तियोगे सम्पद्यकर्तरि च्विः ।

५ ४ ५१ अरुर्मनश्चक्षुश्चेतोरहोरजसां लोपश्च ।

५ ४ ५२ विभाषा साति कार्त्स्न्ये ।

५ ४ ५३ अभिविधौ सम्पदा च ।

५ ४ ५४ तदधीनवचने ।

५ ४ ५५ देये त्रा च ।

५ ४ ५६ देवमनुष्यपुरुषमर्त्येभ्यो द्वितीयासप्तम्योर्बहुलम् ।

५ ४ ५७ अव्यक्तानुकरणाद्घ्यजवरार्धादनितौ डाच् ।

www.ayurvedah.in

५	४	५८	कृञो द्वितीयतृतीयशम्बबीजात् कृषौ ।
५	४	५९	संख्यायाश्च गुणान्तायाः ।
५	४	६०	समयाच्च यापनायाम् ।
५	४	६१	सपत्त्रनिष्पत्रादतिव्यथने ।
५	४	६२	निष्कुलान्निष्कोषणे ।
५	४	६३	सुखप्रियादानुलोम्ये ।
५	४	६४	दुःखात् प्रातिलोम्ये ।
५	४	६५	शूलात् पाके ।
५	४	६६	सत्यादशपथे ।
५	४	६७	मद्रात् परिवापणे ।
५	४	६८	समासान्ताः ।
५	४	६९	न पूजनात् ।
५	४	७०	किमः क्षेपे ।
५	४	७१	नञस्तत्पुरुषात् ।
५	४	७२	पथो विभाषा ।
५	४	७३	बहुव्रीहौ संख्येये डजबहुगणात् ।
५	४	७४	ऋक्पूरब्धूःपथामानक्षे ।
५	४	७५	अच् प्रत्यन्ववपूर्वात् सामलोम्नः ।

www.ayurvedah.in

५ ४ ७६ अक्ष्णोऽदर्शनात् ।

५ ४ ७७ अचतुरविचतुरसुचतुरस्त्रीपुंसधेन्वनडुहर्क्सामवाङ्मनसा-
क्षिभ्रुवदारगवोर्वष्ठीवपदष्ठीवनक्तंदिवरात्रिंदिवाहर्दिवसरजसनिःश्रेयस-
पुरुषायुष द्व्यायुषत्र्यायुषर्ग्यजुषजातोक्षमहोक्षवृद्धोक्षोपशुनगोष्ठश्वाः

५ ४ ७८ ब्रह्महस्तिभ्याम् वर्चसः ।

५ ४ ७९ अवसमन्धेभ्यस्तमसः ।

५ ४ ८० श्वसो वसीयःश्रेयसः ।

५ ४ ८१ अन्ववतप्ताद्रहसः ।

५ ४ ८२ प्रतेरुरसः सप्तमीस्थात् ।

५ ४ ८३ अनुगवमायामे ।

५ ४ ८४ द्विस्तावा त्रिस्तावा वेदिः ।

५ ४ ८५ उपसर्गाद्ध्वनः ।

५ ४ ८६ तत्पुरुषस्याङ्गुलेः संख्याऽव्ययादेः ।

५ ४ ८७ अहस्सर्वैकदेशसंख्यातपुण्याच्च रात्रेः ।

५ ४ ८८ अह्नोऽह्न एतेभ्यः ।

५ ४ ८९ न संख्याऽऽदेः समाहारे ।

५ ४ ९० उत्तमैकाभ्यां च ।

५ ४ ९१ राजाऽहस्सखिभ्यष्टच् ।

www.ayurvedah.in

५ ४ ९२ गोरतद्धितलुकि ।

५ ४ ९३ अग्राख्यायामुरसः ।

५ ४ ९४ अनोऽश्मायस्सरसाम् जातिसंज्ञयोः ।

५ ४ ९५ ग्रामकौटाभ्यां च तक्ष्णः ।

५ ४ ९६ अतेः शुनः ।

५ ४ ९७ उपमानादप्राणिषु ।

५ ४ ९८ उत्तरमृगपूर्वाच्च सक्थ्नः ।

५ ४ ९९ नावो द्विगोः ।

५ ४ १०० अर्धाच्च ।

५ ४ १०१ खार्याः प्राचाम् ।

५ ४ १०२ द्वित्रिभ्यामञ्जलेः ।

५ ४ १०३ अनसन्तान्नपुंसकाच्छन्दसि ।

५ ४ १०४ ब्रह्मणो जानपदाख्यायाम् ।

५ ४ १०५ कुमहद्भ्यामन्यतरस्याम् ।

५ ४ १०६ द्वंद्वाच्चुदषहान्तात् समाहारे ।

५ ४ १०७ अव्ययीभावे शरत्प्रभृतिभ्यः ।

५ ४ १०८ अनश्च ।

५ ४ १०९ नपुंसकादन्यतरस्याम् ।

www.ayurvedah.in

५ ४ ११० नदीपौर्णमास्याग्रहायणीभ्यः ।

५ ४ १११ झयः ।

५ ४ ११२ गिरेश्च सेनकस्य ।

५ ४ ११३ बहुव्रीहौ सक्थ्यक्ष्णोः स्वाङ्गात् षच् ।

५ ४ ११४ अङ्गुलेर्दारुणि ।

५ ४ ११५ द्वित्रिभ्यां ष मूर्ध्नः ।

५ ४ ११६ अप् पूरणीप्रमाण्योः ।

५ ४ ११७ अन्तर्बहिर्भ्यां च लोम्नः ।

५ ४ ११८ अञ्नासिकायाः संज्ञायां नसं चास्थूलात् ।

५ ४ ११९ उपसर्गाच्च ।

५ ४ १२० सुप्रातसुश्वसुदिवशारिकुक्षचतुरश्रैणीपदाजपदप्रोष्ठपदाः ।

५ ४ १२१ नञ्दुःसुभ्यो हलिसक्थ्योरन्यतरस्याम् ।

५ ४ १२२ नित्यमसिच् प्रजामेधयोः ।

५ ४ १२३ बहुप्रजाश्छन्दसि ।

५ ४ १२४ धर्मादनिच् केवलात् ।

५ ४ १२५ जम्भा सुहरिततृणसोमेभ्यः ।

५ ४ १२६ दक्षिणेर्मा लुब्धयोगे ।

५ ४ १२७ इच् कर्मव्यतिहारे ।

www.ayurvedah.in

५ ४ १२८ द्विदण्ड्यादिभ्यश्च ।

५ ४ १२९ प्रसम्भ्यां जानुनोर्ज्ञुः ।

५ ४ १३० ऊर्ध्वाद्विभाषा ।

५ ४ १३१ ऊधसोऽनङ् ।

५ ४ १३२ धनुषश्च ।

५ ४ १३३ वा संज्ञायाम् ।

५ ४ १३४ जायाया निङ् ।

५ ४ १३५ गन्धस्येदुत्पूतिसुसुरभिभ्यः ।

५ ४ १३६ अल्पाख्यायाम् ।

५ ४ १३७ उपमानाच्च ।

५ ४ १३८ पादस्य लोपोऽहस्त्यादिभ्यः ।

५ ४ १३९ कुम्भपदीषु च ।

५ ४ १४० संख्यासुपूर्वस्य ।

५ ४ १४१ वयसि दन्तस्य दतृ ।

५ ४ १४२ छन्दसि च ।

५ ४ १४३ स्त्रियां संज्ञायाम् ।

५ ४ १४४ विभाषा श्यावारोकाभ्याम् ।

५ ४ १४५ अग्रान्तशुद्धशुभ्रवृषवराहेभ्यश्च ।

www.ayurvedah.in

५ ४ १४६ ककुदस्यावस्थायां लोपः ।

५ ४ १४७ त्रिककुत् पर्वते ।

५ ४ १४८ उद्विभ्यां काकुदस्य ।

५ ४ १४९ पूर्णाद्विभाषा ।

५ ४ १५० सुहृद्दुर्हृदौ मित्रामित्रयोः ।

५ ४ १५१ उरःप्रभृतिभ्यः कप् ।

५ ४ १५२ इनः स्त्रियाम् ।

५ ४ १५३ नद्यृतश्च ।

५ ४ १५४ शेषाद्विभाषा ।

५ ४ १५५ न संज्ञायाम् ।

५ ४ १५६ ईयसश्च ।

५ ४ १५७ वन्दिते भ्रातुः ।

५ ४ १५८ ऋतश्छन्दसि ।

५ ४ १५९ नाडीतन्त्र्योः स्वाङ्गे ।

५ ४ १६० निष्प्रवाणिश्च ।

षष्ठोऽध्यायः

प्रथमः पादः

www.ayurvedah.in

६	१	१	एकाचो द्वे प्रथमस्य ।
६	१	२	अजादेर्द्वितीयस्य ।
६	१	३	न न्द्राः संयोगादयः ।
६	१	४	पूर्वोऽभ्यासः ।
६	१	५	उभे अभ्यस्तम् ।
६	१	६	जक्षित्यादयः षट् ।
६	१	७	तुजादीनां दीर्घोऽभ्यासस्य ।
६	१	८	लिटि धातोरनभ्यासस्य ।
६	१	९	सन्यङोः ।
६	१	१०	श्लौ ।
६	१	११	चङि ।
६	१	१२	दाश्वान् साह्वान् मीढ्वांश्च ।
६	१	१३	ष्यङः सम्प्रसारणं पुत्रपत्योस्तत्पुरुषे ।
६	१	१४	बन्धुनि बहुव्रीहौ ।
६	१	१५	वचिस्वपियजादिनां किति ।
६	१	१६	ग्रहिज्यावयिव्यधिवष्टिविचतिवृश्चतिपृच्छति-भृज्जतीनां ङिति च ।

www.ayurvedah.in

६	१	१७	लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् ।
६	१	१८	स्वापेश्चङि ।
६	१	१९	स्वपिस्यमिव्येञां यङि ।
६	१	२०	न वशः ।
६	१	२१	चायः की ।
६	१	२२	स्फायः स्फी निष्ठायाम् ।
६	१	२३	स्त्यः प्रपूर्वस्य ।
६	१	२४	द्रवमूर्तिस्पर्शयोः श्यः ।
६	१	२५	प्रतेश्च ।
६	१	२६	विभाषाऽभ्यवपूर्वस्य ।
६	१	२७	श्रृतं पाके ।
६	१	२८	प्यायः पी ।
६	१	२९	लिड्यङोश्च ।
६	१	३०	विभाषा श्वेः ।
६	१	३१	णौ च संश्चङोः ।
६	१	३२	ह्वः सम्प्रसारणम् ।
६	१	३३	अभ्यस्तस्य च ।
६	१	३४	बहुलं छन्दसि ।

www.ayurvedah.in

६	१	३५	चायः की ।
६	१	३६	अपस्पृधेथामानृचुरानृहुश्चिच्युषेतित्याज- श्राताःश्रितमाशीराशीर्त्तः ।
६	१	३७	न सम्प्रसारणे सम्प्रसारणम् ।
६	१	३८	लिटि वयो यः ।
६	१	३९	वश्चास्यान्यतरस्याम् किति ।
६	१	४०	वेञः ।
६	१	४१	ल्यपि च ।
६	१	४२	ज्यश्च ।
६	१	४३	व्यश्च ।
६	१	४४	विभाषा परेः ।
६	१	४५	आदेच उपदेशेऽशिति ।
६	१	४६	न व्यो लिटि ।
६	१	४७	स्फुरतिस्फुलत्योर्घञि ।
६	१	४८	क्रीङ्जीनां णौ ।
६	१	४९	सिध्यतेरपारलौकिके ।
६	१	५०	मीनातिमिनोतिदीङां ल्यपि च ।
६	१	५१	विभाषा लीयतेः ।

६ १ ५२ खिदेश्छन्दसि ।

६ १ ५३ अपगुरो णमुलि ।

६ १ ५४ चिस्फुरोर्णौ ।

६ १ ५५ प्रजने वीयतेः ।

६ १ ५६ बिभेतेर्हेतुभये ।

६ १ ५७ नित्यं स्मयतेः ।

६ १ ५८ सृजिदृशोर्झल्यमकिति ।

६ १ ५९ अनुदात्तस्य चर्दुपधस्यान्यतरस्याम् ।

६ १ ६० शीर्षंश्छन्दसि ।

६ १ ६१ ये च तद्धिते ।

६ १ ६२ अचि शीर्षः ।

६ १ ६३ पद्दन्नोमास्हृन्निशसन्यूषन्दोषन्यकञ्छकन्नुदन्नासञ्छस्-प्रभृतिषु ।

६ १ ६४ धात्वादेः षः सः ।

६ १ ६५ णो नः ।

६ १ ६६ लोपो व्योर्वलि ।

६ १ ६७ वेरपृक्तस्य ।

६ १ ६८ हल्ङ्याब्भ्यो दीर्घात् सुतिस्यपृक्तं हल् ।

www.ayurvedah.in

६ १ ६९ एङ्ह्रस्वात् सम्बुद्धेः ।

६ १ ७० शेश्छन्दसि बहुलम् ।

६ १ ७१ ह्रस्वस्य पिति कृति तुक् ।

६ १ ७२ संहितायाम् ।

६ १ ७३ छे च ।

६ १ ७४ आङ्माङोश्च ।

६ १ ७५ दीर्घात् ।

६ १ ७६ पदान्ताद्वा ।

६ १ ७७ इको यणचि ।

६ १ ७८ एचोऽयवायावः ।

६ १ ७९ वान्तो यि प्रत्यये ।

६ १ ८० धातोस्तन्निमित्तस्यैव ।

६ १ ८१ क्षय्यजय्यौ शक्यार्थे ।

६ १ ८२ क्रय्यस्तदर्थे ।

६ १ ८३ भय्यप्रवय्ये च च्छन्दसि ।

६ १ ८४ एकः पूर्वपरयोः ।

६ १ ८५ अन्तादिवच्च ।

६ १ ८६ षत्वतुकोरसिद्धः ।

६	१	८७	आद्गुणः ।
६	१	८८	वृद्धिरेचि ।
६	१	८९	एत्येधत्यूठ्सु ।
६	१	९०	आटश्च ।
६	१	९१	उपसर्गादृति धातौ ।
६	१	९२	वा सुप्यापिशलेः ।
६	१	९३	ओतोऽम्शसोः ।
६	१	९४	एङि पररूपम् ।
६	१	९५	ओमाङोश्च ।
६	१	९६	उस्यपदान्तात् ।
६	१	९७	अतो गुणे ।
६	१	९८	अव्यक्तानुकरणस्यात इतौ ।
६	१	९९	नाम्रेडितस्यान्त्यस्य तु वा ।
६	१	१००	नित्यमाम्रेडिते डाचि ।
६	१	१०१	अकः सवर्णे दीर्घः ।
६	१	१०२	प्रथमयोः पूर्वसवर्णः ।
६	१	१०३	तस्माच्छसो नः पुंसि ।
६	१	१०४	नादिचि ।

www.ayurvedah.in

६ १ १०५ दीर्घाज्जसि च ।

६ १ १०६ वा छन्दसि ।

६ १ १०७ अमि पूर्वः ।

६ १ १०८ सम्प्रसारणाच्च ।

६ १ १०९ एङः पदान्तादति ।

६ १ ११० ङसिङसोश्च ।

६ १ १११ ऋत उत् ।

६ १ ११२ ख्यत्यात् परस्य ।

६ १ ११३ अतो रोरप्लुतादप्लुते ।

६ १ ११४ हशि च ।

६ १ ११५ प्रकृत्याऽन्तःपादमव्यपरे ।

६ १ ११६ अव्यादवद्यादवक्रमुरव्रतायमवन्त्ववस्युषु च ।

६ १ ११७ यजुष्युरः ।

६ १ ११८ आपोजुषाणोवृष्णोवर्षिष्ठेऽम्बेऽम्बालेऽम्बिकेपूर्वे ।

६ १ ११९ अङ्ग इत्यादौ च ।

६ १ १२० अनुदात्ते च कुधपरे ।

६ १ १२१ अवपथासि च ।

६ १ १२२ सर्वत्र विभाषा गोः ।

६ १ १२३ अवङ् स्फोटायनस्य ।

६ १ १२४ इन्द्रे च (नित्यम्) ।

६ १ १२५ प्लुतप्रगृह्या अचि नित्यम् ।

६ १ १२६ आङोऽनुनासिकश्छन्दसि ।

६ १ १२७ इकोऽसवर्णे शाकल्यस्य ह्रस्वश्च ।

६ १ १२८ ऋत्यकः ।

६ १ १२९ अप्लुतवदुपस्थिते ।

६ १ १३० ई३चाक्रवर्मणस्य ।

६ १ १३१ दिव उत् ।

६ १ १३२ एतत्तदोः सुलोपोऽकोरनञ्समासे हलि ।

६ १ १३३ स्यश्छन्दसि बहुलम् ।

६ १ १३४ सोऽचि लोपे चेत् पादपूरणम् ।

६ १ १३५ सुट् कात् पूर्वः ।

६ १ १३६ अडभ्यासव्यवायेऽपि ।

६ १ १३७ सम्पर्युपेभ्यः करोतौ भूषणे ।

६ १ १३८ समवाये च ।

६ १ १३९ उपात् प्रतियत्नवैकृतवाक्याध्याहारेषु ।

६ १ १४० किरतौ लवने ।

www.ayurvedah.in

६ १ १४१ हिंसायां प्रतेश्च ।

६ १ १४२ अपाच्चतुष्पाच्छकुनिष्वालेखने ।

६ १ १४३ कुस्तुम्बुरूणि जातिः ।

६ १ १४४ अपरस्पराः क्रियासातत्ये ।

६ १ १४५ गोष्पदं सेवितासेवितप्रमाणेषु ।

६ १ १४६ आस्पदं प्रतिष्ठायाम् ।

६ १ १४७ आश्चर्यमनित्ये ।

६ १ १४८ वर्चस्केऽवस्करः ।

६ १ १४९ अपस्करो रथाङ्गम् ।

६ १ १५० विष्किरः शकुनिर्विकिरो वा ।

६ १ १५१ ह्रस्वाच्चन्द्रोत्तरपदे मन्त्रे ।

६ १ १५२ प्रतिष्कशश्च कशेः ।

६ १ १५३ प्रस्कण्वहरिश्चन्द्रावृषी ।

६ १ १५४ मस्करमस्करिणौ वेणुपरिव्राजकयोः ।

६ १ १५५ कास्तीराजस्तुन्दे नगरे ।

६ १ १५६ कारस्करो वृक्षः ।

६ १ १५७ पारस्करप्रभृतीनि च संज्ञायाम् ।

६ १ १५८ अनुदात्तं पदमेकवर्जम् ।

६ १ १५९ कर्षात्वतो घञोऽन्त उदात्तः ।

६ १ १६० उञ्छादीनां च ।

६ १ १६१ अनुदात्तस्य च यत्रोदात्तलोपः ।

६ १ १६२ धातोः ।

६ १ १६३ चितः ।

६ १ १६४ तद्धितस्य ।

६ १ १६५ कितः ।

६ १ १६६ तिसृभ्यो जसः ।

६ १ १६७ चतुरः शसि ।

६ १ १६८ सावेकाचस्तृतीयाऽऽदिविभक्तिः ।

६ १ १६९ अन्तोदत्तादुत्तरपदादन्यतरस्यामनित्यसमासे ।

६ १ १७० अञ्चेश्छन्दस्यसर्वनामस्थानम् ।

६ १ १७१ ऊडिदम्पदाद्यप्पुम्रैद्युभ्यः ।

६ १ १७२ अष्टनो दीर्घात् ।

६ १ १७३ शतुरनुमो नद्यजादी ।

६ १ १७४ उदात्तयणो हल्पूर्वात् ।

६ १ १७५ नोङ्धात्वोः ।

६ १ १७६ ह्रस्वनुड्भ्यां मतुप् ।

www.ayurvedah.in

६ १ १७७ नामन्यतरस्याम् ।

६ १ १७८ ङ्याश्छन्दसि बहुलम् ।

६ १ १७९ षट्त्रिचतुर्भ्यो हलादिः ।

६ १ १८० झल्युपोत्तमम् ।

६ १ १८१ विभाषा भाषायाम् ।

६ १ १८२ न गोश्वन्त्साववर्णराडङ्क्रुङ्कृद्भ्यः ।

६ १ १८३ दिवो झल् ।

६ १ १८४ नृ चान्यतरस्याम् ।

६ १ १८५ तित्स्वरितम् ।

६ १ १८६ तास्यनुदात्तेन्ङिदुदुपदेशाल्लसार्वधातुकम-
नुदात्तमहन्विङोः ।

६ १ १८७ आदिः सिचोऽन्यतरस्याम् ।

६ १ १८८ स्वपादिर्हिंसामच्यनिटि ।

६ १ १८९ अभ्यस्तानामादिः ।

६ १ १९० अनुदात्ते च ।

६ १ १९१ सर्वस्य सुपि ।

६ १ १९२ भीह्रीभृहुमदजनधनदरिद्राजागरां प्रत्ययात् पूर्वम् पिति ।

६ १ १९३ लिति ।

६ १ १९४ आदिर्णमुल्यन्यतरस्याम् ।

६ १ १९५ अचः कर्तृयकि ।

६ १ १९६ थलि च सेटीडन्तो वा ।

६ १ १९७ ञ्णित्यादिर्नित्यम् ।

६ १ १९८ आमन्त्रितस्य च ।

६ १ १९९ पथिमथोः सर्वनामस्थाने ।

६ १ २०० अन्तश्च तवै युगपत् ।

६ १ २०१ क्षयो निवासे ।

६ १ २०२ जयः करणम् ।

६ १ २०३ वृषादीनां च ।

६ १ २०४ संज्ञायामुपमानम् ।

६ १ २०५ निष्ठा च द्व्यजनात् ।

६ १ २०६ शुष्कधृष्टौ ।

६ १ २०७ आशितः कर्ता ।

६ १ २०८ रिक्ते विभाषा ।

६ १ २०९ जुष्टार्पिते च छन्दसि ।

६ १ २१० नित्यं मन्त्रे ।

६ १ २११ युष्मदस्मदोर्ङसि ।

www.ayurvedah.in

६ १ २१२ ङयि च ।

६ १ २१३ यतोऽनावः ।

६ १ २१४ ईडवन्दवृशंसदुहां ण्यतः ।

६ १ २१५ विभाषा वेण्विन्धानयोः ।

६ १ २१६ त्यागरागहासकुहश्वठक्रथानाम् ।

६ १ २१७ उपोत्तमं रिति ।

६ १ २१८ चङ्यन्यतरस्याम् ।

६ १ २१९ मतोः पूर्वमात् संज्ञायां स्त्रियाम् ।

६ १ २२० अन्तोऽवत्याः ।

६ १ २२१ ईवत्याः ।

६ १ २२२ चौ ।

६ १ २२३ समासस्य ।

षष्ठोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

६ २ १ बहुव्रीहौ प्रकृत्या पूर्वपदम् ।

६ २ २ तत्पुरुषे तुल्यार्थतृतीयासप्तम्युपमानाव्ययद्वितीयाकृत्याः ।

६ २ ३ वर्णः वर्णेष्वनेते ।

६ २ ४ गाधलवणयोः प्रमाणे ।

६ २ ५ दायाद्यं दायादे ।

६ २ ६ प्रतिबन्धि चिरकृच्छ्रयोः ।

६ २ ७ पदेऽपदेशे ।

६ २ ८ निवाते वातत्राणे ।

६ २ ९ शारदेअनार्तवे ।

६ २ १० अध्वर्युकषाययोर्जातौ ।

६ २ ११ सदृशप्रतिरूपयोः सादृश्ये ।

६ २ १२ द्विगौ प्रमाणे ।

६ २ १३ गन्तव्यपण्यं वाणिजे ।

६ २ १४ मात्रोपज्ञोपक्रमच्छाये नपुंसके ।

६ २ १५ सुखप्रिययोर्हिते ।

६ २ १६ प्रीतौ च ।

६ २ १७ स्वं स्वामिनि ।

६ २ १८ पत्यावैश्वर्ये ।

६ २ १९ न भूवाक्चिद्दिधिषु ।

६ २ २० वा भुवनम् ।

www.ayurvedah.in

६	२	२१	आशङ्काबाधनेदीयस्सु संभावने ।
६	२	२२	पूर्वे भूतपूर्वे ।
६	२	२३	सविधसनीडसमर्यादसवेशसदेशेषु सामीप्ये ।
६	२	२४	विस्पष्टादीनि गुणवचनेषु ।
६	२	२५	श्रज्याऽवमकन्पापवत्सु भावे कर्मधारये ।
६	२	२६	कुमारश्च ।
६	२	२७	आदिः प्रत्येनसि ।
६	२	२८	पूगेष्वन्यतरस्याम् ।
६	२	२९	इगन्तकालकपालभगालशरावेषु द्विगौ ।
६	२	३०	बह्वन्यतरस्याम् ।
६	२	३१	दिष्टिवितस्त्योश्च ।
६	२	३२	सप्तमी सिद्धशुष्कपक्वबन्धेष्वकालात् ।
६	२	३३	परिप्रत्युपापा वर्ज्यमानाहोरात्रावयवेषु ।
६	२	३४	राजन्यबहुवचनद्वंद्वेऽन्धकवृष्णिषु ।
६	२	३५	संख्या ।
६	२	३६	आचार्योपसर्जनश्चान्तेवासी ।
६	२	३७	कार्तकौजपादयश्च ।
६	२	३८	महान् व्रीह्यपराह्णगृष्टीष्वासजाबाल-

www.ayurvedah.in

भारभारतहैलिहिलरौरवप्रवृद्धेषु ।

६ २ ३९ क्षुल्लकश्च वैश्वदेवे ।

६ २ ४० उष्ट्रः सादिवाम्योः ।

६ २ ४१ गौः सादसादिसारथिषु ।

६ २ ४२ कुरुगार्हपतरिक्तगुर्वसूतजरत्यश्लीलदृढरूपा-
पारेवडवातैतिलकद्रूःपण्यकम्बलो दासीभाराणां च ।

६ २ ४३ चतुर्थी तदर्थे ।

६ २ ४४ अर्थे ।

६ २ ४५ क्ते च ।

६ २ ४६ कर्मधारयेऽनिष्ठा ।

६ २ ४७ अहीने द्वितीया ।

६ २ ४८ तृतीया कर्मणि ।

६ २ ४९ गतिरनन्तरः ।

६ २ ५० तादौ च निति कृत्यतौ ।

६ २ ५१ तवै चान्तश्च युगपत् ।

६ २ ५२ अनिगन्तोऽञ्चतौ वप्रत्यये ।

६ २ ५३ न्यधी च ।

६ २ ५४ ईषदन्यतरस्याम् ।

www.ayurvedah.in

६	२	५५	हिरण्यपरिमाणं धने ।
६	२	५६	प्रथमोऽचिरोपसम्पत्तौ ।
६	२	५७	कतरकतमौ कर्मधारये ।
६	२	५८	आर्यो ब्राह्मणकुमारयोः ।
६	२	५९	राजा च ।
६	२	६०	षष्ठी प्रत्येनसि ।
६	२	६१	क्ते नित्यार्थे ।
६	२	६२	ग्रामः शिल्पिनि ।
६	२	६३	राजा च प्रशंसायाम् ।
६	२	६४	आदिरुदात्तः ।
६	२	६५	सप्तमीहारिणौ धर्म्येऽहरणे ।
६	२	६६	युक्ते च ।
६	२	६७	विभाषाऽध्यक्षे ।
६	२	६८	पापं च शिल्पिनि ।
६	२	६९	गोत्रान्तेवासिमाणवब्राह्मणेषु क्षेपे ।
६	२	७०	अङ्गानि मैरेये ।
६	२	७१	भक्ताख्यास्तदर्थेषु ।
६	२	७२	गोबिडालसिंहसैन्धवेषूपमाने ।

www.ayurvedah.in

६	२	७३	अके जीविकाऽर्थे ।
६	२	७४	प्राचां क्रीडायाम् ।
६	२	७५	अणि नियुक्ते ।
६	२	७६	शिल्पिनि चाकृञः ।
६	२	७७	संज्ञायां च ।
६	२	७८	गोतन्तियवं पाले ।
६	२	७९	णिनि ।
६	२	८०	उपमानं शब्दार्थप्रकृतावेव ।
६	२	८१	युक्तारोह्यादयश्च ।
६	२	८२	दीर्घकाशतुषभ्राष्ट्रवटं जे ।
६	२	८३	अन्त्यात् पूर्वं बह्वचः ।
६	२	८४	ग्रामेऽनिवसन्तः ।
६	२	८५	घोषादिषु ।
६	२	८६	छात्र्यादयः शालायाम् ।
६	२	८७	प्रस्थेऽवृद्धमकर्क्यादीनाम् ।
६	२	८८	मालाऽऽदीनां च ।
६	२	८९	अमहन्नवं नगरेऽनुदीचाम् ।
६	२	९०	अर्मे चावर्णं द्व्यच्त्र्यच् ।

www.ayurvedah.in

६ २ ९१ न भूताधिकसंजीवमद्राश्मकज्जलम् ।

६ २ ९२ अन्तः ।

६ २ ९३ सर्वं गुणकात्स्न्र्ये ।

६ २ ९४ संज्ञायां गिरिनिकाययोः ।

६ २ ९५ कुमार्यां वयसि ।

६ २ ९६ उदकेऽकेवले ।

६ २ ९७ द्विगौ क्रतौ ।

६ २ ९८ सभायां नपुंसके ।

६ २ ९९ पुरे प्राचाम् ।

६ २ १०० अरिष्टगौडपूर्वे च ।

६ २ १०१ न हास्तिनफलकमार्देयाः ।

६ २ १०२ कुसूलकूपकुम्भशालं बिले ।

६ २ १०३ दिक्शब्दा ग्रामजनपदाख्यानचानराटेषु ।

६ २ १०४ आचार्योपसर्जनश्चान्तेवासिनि ।

६ २ १०५ उत्तरपदवृद्धौ सर्वं च ।

६ २ १०६ बहुव्रीहौ विश्वं संज्ञयाम् ।

६ २ १०७ उदराश्वेषुषु ।

६ २ १०८ क्षेपे ।

६ २ १०९ नदी बन्धुनि ।

६ २ ११० निष्ठोपसर्गपूर्वमन्यतरस्याम् ।

६ २ १११ उत्तरपदादिः ।

६ २ ११२ कर्णो वर्णलक्षणात् ।

६ २ ११३ संज्ञौपम्ययोश्च ।

६ २ ११४ कण्ठपृष्ठग्रीवाजंघं च ।

६ २ ११५ शृङ्गमवस्थायां च ।

६ २ ११६ नञो जरमरमित्रमृताः ।

६ २ ११७ सोर्मनसी अलोमोषसी ।

६ २ ११८ क्रत्वादयश्च ।

६ २ ११९ आद्युदात्तं द्व्यच् छन्दसि ।

६ २ १२० वीरवीर्यौ च ।

६ २ १२१ कूलतीरतूलमूलशालाऽक्षसममव्ययीभावे ।

६ २ १२२ कंसमन्थशूर्पपाय्यकाण्डं द्विगौ ।

६ २ १२३ तत्पुरुषे शालायां नपुंसके ।

६ २ १२४ कन्था च ।

६ २ १२५ आदिश्चिहणादीनाम् ।

६ २ १२६ चेलखेटकटुककाण्डं गर्हायाम् ।

www.ayurvedah.in

६ २ १२७ चीरमुपमानम् ।

६ २ १२८ पललसूपशाकं मिश्रे ।

६ २ १२९ कूलसूदस्थलकर्षाः संज्ञायाम् ।

६ २ १३० अकर्मधारये राज्यम् ।

६ २ १३१ वर्ग्यादयश्च ।

६ २ १३२ पुत्रः पुंभ्यः ।

६ २ १३३ नाचार्यराजर्त्विक्संयुक्तज्ञात्याख्येभ्यः ।

६ २ १३४ चूर्णादीन्यप्राणिषष्ठ्याः ।

६ २ १३५ षट् च काण्डादीनि ।

६ २ १३६ कुण्डं वनम् ।

६ २ १३७ प्रकृत्या भगालम् ।

६ २ १३८ शितेर्नित्याबह्वज्बहुव्रीहावभसत् ।

६ २ १३९ गतिकारकोपपदात् कृत् ।

६ २ १४० उभे वनस्पत्यादिषु युगपत् ।

६ २ १४१ देवताद्वंद्वे च ।

६ २ १४२ नोत्तरपदेऽनुदात्तादावपृथिवीरुद्रपूषमन्थिषु ।

६ २ १४३ अन्तः ।

६ २ १४४ थाथघञ्क्ताजबित्रकाणाम् ।

६ २ १४५ सूपमानात् क्तः ।

६ २ १४६ संज्ञायामनाचितादीनाम् ।

६ २ १४७ प्रवृद्धादीनां च ।

६ २ १४८ कारकाद्दत्तश्रुतयोरेवाशिषि ।

६ २ १४९ इत्थम्भूतेन कृतमिति च ।

६ २ १५० अनो भावकर्मवचनः ।

६ २ १५१ मन्क्तिन्व्याख्यानशयनासनस्थानयाजकादिक्रीताः ।

६ २ १५२ सप्तम्याः पुण्यम् ।

६ २ १५३ ऊनार्थकलहं तृतीयायाः ।

६ २ १५४ मिश्रं चानुपसर्गमसंधौ ।

६ २ १५५ नञो गुणप्रतिषेधे सम्पाद्यर्हहितालमर्थास्तद्धिताः ।

६ २ १५६ ययतोश्चातदर्थे ।

६ २ १५७ अच्कावशक्तौ ।

६ २ १५८ आक्रोशे च ।

६ २ १५९ संज्ञायाम् ।

६ २ १६० कृत्योकेष्णुच्चार्वादयश्च ।

६ २ १६१ विभाषा तृन्नन्नतीक्ष्णशुचिषु ।

६ २ १६२ बहुव्रीहाविदमेतत्तद्भ्यः प्रथमपूरणयोः क्रियागणने ।

www.ayurvedah.in

६ २ १६३ संख्यायाः स्तनः ।

६ २ १६४ विभाषा छन्दसि ।

६ २ १६५ संज्ञायां मित्राजिनयोः ।

६ २ १६६ व्यवायिनोऽन्तरम् ।

६ २ १६७ मुखं स्वाङ्गम् ।

६ २ १६८ नाव्ययदिक्शब्दगोमहत्स्थूलमुष्टिपृथुवत्सेभ्यः ।

६ २ १६९ निष्ठोपमानादन्यतरस्याम् ।

६ २ १७० जातिकालसुखादिभ्योऽनाच्छादनात्
क्तोऽकृतमितप्रतिपन्नाः ।

६ २ १७१ वा जाते ।

६ २ १७२ नञ्सुभ्याम् ।

६ २ १७३ कपि पूर्वम् ।

६ २ १७४ ह्रस्वान्तेऽन्त्यात् पूर्वम् ।

६ २ १७५ बहोर्नञ्वदुत्तरपदभूम्नि ।

६ २ १७६ न गुणादयोऽवयवाः ।

६ २ १७७ उपसर्गात् स्वाङ्गं ध्रुवमपर्शु ।

६ २ १७८ वनं समासे ।

६ २ १७९ अन्तः ।

www.ayurvedah.in

६ २ १८० अन्तश्च ।

६ २ १८१ न निविभ्याम् ।

६ २ १८२ परेरभितोभाविमण्डलम् ।

६ २ १८३ प्रादस्वाङ्गं संज्ञायाम् ।

६ २ १८४ निरुदकादीनि च ।

६ २ १८५ अभेर्मुखम् ।

६ २ १८६ अपाच्च ।

६ २ १८७ स्फिगपूतवीणाऽञ्जोऽध्वकुक्षिसीरनामनाम च ।

६ २ १८८ अधेरुपरिस्थम् ।

६ २ १८९ अनोरप्रधानकनीयसी ।

६ २ १९० पुरुषश्चान्वादिष्टः ।

६ २ १९१ अतेरकृत्पदे ।

६ २ १९२ नेरनिधाने ।

६ २ १९३ प्रतेरंश्वादयस्तत्पुरुषे ।

६ २ १९४ उपाद् द्व्यजजिनमगौरादयः ।

६ २ १९५ सोरवक्षेपणे ।

६ २ १९६ विभाषोत्पुच्छे ।

६ २ १९७ द्वित्रिभ्यां पाद्दन्मूर्धसु बहुव्रीहौ ।

www.ayurvedah.in

६ २ १९८ सक्थं चाक्रान्तात् ।

६ २ १९९ परादिश्छन्दसि बहुलम् ।

www.ayurvedah.in

षष्ठोऽध्यायः

तृतीयः पादः

६	३	१	अलुगुत्तरपदे ।
६	३	२	पञ्चम्याः स्तोकादिभ्यः ।
६	३	३	ओजःसहोऽम्भस्तमसः तृतीयायाः ।
६	३	४	मनसः संज्ञायाम् ।
६	३	५	आज्ञायिनि च ।
६	३	६	आत्मनश्च पूरणे ।
६	३	७	वैयाकरणाख्यायां चतुर्थ्याः ।
६	३	८	परस्य च ।
६	३	९	हलदन्तात् सप्तम्याः संज्ञायाम् ।
६	३	१०	कारनाम्नि च प्राचां हलादौ ।
६	३	११	मध्याद्गुरौ ।
६	३	१२	अमूर्धमस्तकात् स्वाङ्गादकामे ।
६	३	१३	बन्धे च विभाषा ।
६	३	१४	तत्पुरुषे कृति बहुलम् ।

www.ayurvedah.in

६	३	१५	प्रावृट्शरत्कालदिवां जे ।
६	३	१६	विभाषा वर्षक्षरशरवरात् ।
६	३	१७	घकालतनेषु कालनाम्नः ।
६	३	१८	शयवासवासिषु अकालात् ।
६	३	१९	नेन्सिद्धबध्नातिषु ।
६	३	२०	स्थे च भाषायाम् ।
६	३	२१	षष्ठ्या आक्रोशे ।
६	३	२२	पुत्रेऽन्यतरस्याम् ।
६	३	२३	ऋतो विद्यायोनिसम्बन्धेभ्यः ।
६	३	२४	विभाषा स्वसृपत्योः ।
६	३	२५	आनङ् ऋतो द्वंद्वे ।
६	३	२६	देवताद्वंद्वे च ।
६	३	२७	ईदग्नेः सोमवरुणयोः ।
६	३	२८	इद्वृद्धौ ।
६	३	२९	दिवो द्यावा ।
६	३	३०	दिवसश्च पृथिव्याम् ।
६	३	३१	उषासोषसः ।
६	३	३२	मातरपितरावुदीचाम् ।

www.ayurvedah.in

६ ३ ३३ पितरामातरा च च्छन्दसि ।

६ ३ ३४ स्त्रियाः पुंवद्भाषितपुंस्कादनूङ् समानाधिकरणे स्त्रियामपूरणीप्रियाऽऽदिषु ।

६ ३ ३५ तसिलादिषु आकृत्वसुचः ।

६ ३ ३६ क्यङ्मानिनोश्च ।

६ ३ ३७ न कोपधायाः ।

६ ३ ३८ संज्ञापूरण्योश्च ।

६ ३ ३९ वृद्धिनिमित्तस्य च तद्धितस्यारक्तविकारे ।

६ ३ ४० स्वाङ्गाच्चेतोऽमानिनि ।

६ ३ ४१ जातेश्च ।

६ ३ ४२ पुंवत् कर्मधारयजातीयदेशीयेषु ।

६ ३ ४३ घरूपकल्पचेलड्ब्रुवगोत्रमतहतेषु ङ्योऽनेकाचो ह्रस्वः ।

६ ३ ४४ नद्याः शेषस्यान्यतरस्याम् ।

६ ३ ४५ उगितश्च ।

६ ३ ४६ आन्महतः समानाधिकरणजातीययोः ।

६ ३ ४७ द्व्यष्टनः संख्यायामबहुव्रीह्यशीत्योः ।

६ ३ ४८ त्रेस्त्रयः ।

६ ३ ४९ विभाषा चत्वारिंशत्प्रभृतौ सर्वेषाम् ।

www.ayurvedah.in

६	३	५०	हृदयस्य हृल्लेखयदण्लासेषु ।
६	३	५१	वा शोकष्यञ्रोगेषु ।
६	३	५२	पादस्य पदाज्यातिगोपहतेषु ।
६	३	५३	पद् यत्यतदर्थे ।
६	३	५४	हिमकाषिहतिषु च ।
६	३	५५	ऋचः शे ।
६	३	५६	वा घोषमिश्रशब्देषु ।
६	३	५७	उदकस्योदः संज्ञायाम् ।
६	३	५८	पेषंवासवाहनधिषु च ।
६	३	५९	एकहलादौ पूरयितव्येऽन्यतरस्याम् ।
६	३	६०	मन्थौदनसक्तुबिन्दुवज्रभारहारवीवधगाहेषु च ।
६	३	६१	इको ह्रस्वोऽङ्यो गालवस्य ।
६	३	६२	एक तद्धिते च ।
६	३	६३	ङ्यापोः संज्ञाछन्दसोर्बहुलम् ।
६	३	६४	त्वे च ।
६	३	६५	इष्टकेषीकामालानां चिततूलभारिषु ।
६	३	६६	खित्यनव्ययस्य ।
६	३	६७	अरुर्द्विषदजन्तस्य मुम् ।

६ ३ ६८ इच एकाचोऽम्प्रत्ययवच्च ।

६ ३ ६९ वाचंयमपुरंदरौ च ।

६ ३ ७० कारे सत्यागदस्य ।

६ ३ ७१ श्येनतिलस्य पाते ञे ।

६ ३ ७२ रात्रेः कृति विभाषा ।

६ ३ ७३ नलोपः नञः ।

६ ३ ७४ तस्मान्नुडचि ।

६ ३ ७५ नभ्राण्नपान्नवेदानासत्यानमुचिनकुलनख-
नपुंसकनक्षत्रनक्रनाकेषु प्रकृत्या ।

६ ३ ७६ एकादिश्चैकस्य चादुक् ।

६ ३ ७७ नगोऽप्राणिष्वन्यतरस्याम् ।

६ ३ ७८ सहस्य सः संज्ञायाम् ।

६ ३ ७९ ग्रन्थान्ताधिके च ।

६ ३ ८० द्वितीये चानुपाख्ये ।

६ ३ ८१ अव्ययीभावे चाकाले ।

६ ३ ८२ वोपसर्जनस्य ।

६ ३ ८३ प्रकृत्याऽऽशिष्यगोवत्सहलेषु ।

६ ३ ८४ समानस्य छन्दस्यमूर्धप्रभृत्युदर्केषु ।

www.ayurvedah.in

६ ३ ८५ ज्योतिर्जनपदरात्रिनाभिनामगोत्ररूपस्थानवर्ण-वयोवचनबन्धुषु ।

६ ३ ८६ चरणे ब्रह्मचारिणि ।

६ ३ ८७ तीर्थे ये ।

६ ३ ८८ विभाषोदरे ।

६ ३ ८९ दृग्दृशवतुषु ।

६ ३ ९० इदङ्किमोरीश्की ।

६ ३ ९१ आ सर्वनाम्नः ।

६ ३ ९२ विष्वग्देवयोश्च टेरद्ग्यञ्चतौ वप्रत्यये ।

६ ३ ९३ समः समि ।

६ ३ ९४ तिरसस्तिर्यलोपे ।

६ ३ ९५ सहस्य सध्रिः ।

६ ३ ९६ सध मादस्थयोश्छन्दसि ।

६ ३ ९७ द्व्यन्तरुपसर्गेभ्योऽप ईत् ।

६ ३ ९८ ऊदनोर्देशे ।

६ ३ ९९ अषष्ठ्यतृतीयास्थस्यान्यस्य दुगाशिराशाऽऽस्थाऽऽस्थितोत्सुकोतिकारकरागच्छेषु ।

६ ३ १०० अर्थे विभाषा ।

www.ayurvedah.in

६ ३ १०१ कोः कत् तत्पुरुषेऽचि ।

६ ३ १०२ रथवदयोश्च ।

६ ३ १०३ तृणे च जातौ ।

६ ३ १०४ का पथ्यक्षयोः ।

६ ३ १०५ ईषदर्थे ।

६ ३ १०६ विभाषा पुरुषे ।

६ ३ १०७ कवं चोष्णे ।

६ ३ १०८ पथि च च्छन्दसि ।

६ ३ १०९ पृषोदरादीनि यथोपदिष्टम् ।

६ ३ ११० संख्याविसायपूर्वस्याह्नस्याहन्नन्यतरस्यां ङौ ।

६ ३ १११ ढ्रलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः ।

६ ३ ११२ सहिवहोरोदवर्णस्य ।

६ ३ ११३ साढ्यै साढ्वा साढेति निगमे ।

६ ३ ११४ संहितायाम् ।

६ ३ ११५ कर्णे लक्षणस्याविष्टाष्टपञ्चमणिभिन्न-छिन्नछिद्रस्रुवस्वस्तिकस्य ।

६ ३ ११६ नहिवृतिवृषिव्यधिरुचिसहितनिषु क्वौ ।

६ ३ ११७ वनगिर्योः संज्ञायां कोटरकिंशुलकादीनाम् ।

www.ayurvedah.in

६ ३ ११८ वले ।

६ ३ ११९ मतौ बह्वचोऽनजिरादीनाम् ।

६ ३ १२० शरादीनां च ।

६ ३ १२१ इकः वहे अपीलोः ।

६ ३ १२२ उपसर्गस्य घञ्यमनुष्ये बहुलम् ।

६ ३ १२३ इकः काशे ।

६ ३ १२४ दस्ति ।

६ ३ १२५ अष्टनः संज्ञायाम् ।

६ ३ १२६ छन्दसि च ।

६ ३ १२७ चितेः कपि ।

६ ३ १२८ विश्वस्य वसुराटोः ।

६ ३ १२९ नरे संज्ञायाम् ।

६ ३ १३० मित्रे चर्षौ ।

६ ३ १३१ मन्त्रे सोमाश्वेन्द्रियविश्वदेव्यस्य मतौ ।

६ ३ १३२ ओषधेश्च विभक्तावप्रथमायाम् ।

६ ३ १३३ ऋचि तुनुघमक्षुतङ्कुत्रोरुष्याणाम् ।

६ ३ १३४ इकः सुञि ।

६ ३ १३५ द्व्यचोऽतस्तिङः ।

www.ayurvedah.in

६ ३ १३६ निपातस्य च ।

६ ३ १३७ अन्येषामपि दृश्यते ।

६ ३ १३८ चौ ।

६ ३ १३९ सम्प्रसारणस्य ।

षष्ठोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

६ ४ १ अङ्गस्य ।

६ ४ २ हलः ।

६ ४ ३ नामि ।

६ ४ ४ न तिसृचतसृ ।

६ ४ ५ छन्दस्युभयथा ।

६ ४ ६ नृ च ।

६ ४ ७ नोपधायाः ।

६ ४ ८ सर्वनामस्थाने चासम्बुद्धौ ।

६ ४ ९ वा षपूर्वस्य निगमे ।

www.ayurvedah.in

६ ४ १० सान्तमहतः संयोगस्य ।

६ ४ ११ अप्तृन्तृच्स्वसृनप्तृनेष्टृत्वष्टृक्षत्तृहोतृपोतृ-प्रशास्तृणाम् ।

६ ४ १२ इन्हन्पूषार्यम्णां शौ ।

६ ४ १३ सौ च ।

६ ४ १४ अत्वसन्तस्य चाधातोः ।

६ ४ १५ अनुनासिकस्य क्विझलोः क्ङिति ।

६ ४ १६ अज्झनगमां सनि ।

६ ४ १७ तनोतेर्विभाषा ।

६ ४ १८ क्रमश्च क्त्वि ।

६ ४ १९ च्छ्वोः शूडनुनासिके च ।

६ ४ २० ज्वरत्वरश्रिव्यविमवामुपधायाश्च ।

६ ४ २१ राल्लोपः ।

६ ४ २२ असिद्धवदत्राभात् ।

६ ४ २३ श्नान्नलोपः ।

६ ४ २४ अनिदितां हल उपधायाः क्ङिति ।

६ ४ २५ दन्शसञ्जस्वञ्जां शपि ।

६ ४ २६ रञ्जेश्च ।

६ ४ २७ घञि च भावकरणयोः ।

www.ayurvedah.in

६ ४ २८ स्यदो जवे ।

६ ४ २९ अवोदैधौद्मप्रश्रथहिमश्रथाः ।

६ ४ ३० नाञ्चेः पूजायाम् ।

६ ४ ३१ क्त्वि स्कन्दिस्यन्दोः ।

६ ४ ३२ जान्तनशां विभाषा ।

६ ४ ३३ भञ्जेश्च चिणि ।

६ ४ ३४ शास इदङ्हलोः ।

६ ४ ३५ शा हौ ।

६ ४ ३६ हन्तेर्जः ।

६ ४ ३७ अनुदात्तोपदेशवनतितनोत्यादीनामनुनासिकलोपो झलि क्ङिति ।

६ ४ ३८ वा ल्यपि ।

६ ४ ३९ न क्तिचि दीर्घश्च ।

६ ४ ४० गमः क्वौ ।

६ ४ ४१ विड्वनोरनुनासिकस्यात् ।

६ ४ ४२ जनसनखनां सञ्झलोः ।

६ ४ ४३ ये विभाषा ।

६ ४ ४४ तनोतेर्यकि ।

www.ayurvedah.in

६ ४ ४५ सनः क्तिचि लोपश्चास्यान्यतरस्याम् ।

६ ४ ४६ आर्धधातुके ।

६ ४ ४७ भ्रस्जो रोपधयोः रमन्यतरस्याम् ।

६ ४ ४८ अतो लोपः ।

६ ४ ४९ यस्य हलः ।

६ ४ ५० क्यस्य विभाषा ।

६ ४ ५१ णेरनिटि ।

६ ४ ५२ निष्ठायां सेटि ।

६ ४ ५३ जनिता मन्त्रे ।

६ ४ ५४ शमिता यज्ञे ।

६ ४ ५५ अयामन्ताल्वाय्येत्निष्णुषु ।

६ ४ ५६ ल्यपि लघुपूर्वात् ।

६ ४ ५७ विभाषाऽऽपः ।

६ ४ ५८ युप्लुवोर्दीर्घश्छन्दसि ।

६ ४ ५९ क्षियः ।

६ ४ ६० निष्ठायां अण्यदर्थे ।

६ ४ ६१ वाऽऽक्रोशदैन्ययोः ।

www.ayurvedah.in

६ ४ ६२ स्यसिच्सीयुट्तासिषु भावकर्मणोरुपदेशेऽज्झनग्रहदृशां वा चिण्वदिट् च ।

६ ४ ६३ दीङो युडचि क्ङिति ।

६ ४ ६४ आतो लोप इटि च ।

६ ४ ६५ ईद्यति ।

६ ४ ६६ घुमास्थागापाजहातिसां हलि ।

६ ४ ६७ एर्लिङि ।

६ ४ ६८ वाऽन्यस्य संयोगादेः ।

६ ४ ६९ न ल्यपि ।

६ ४ ७० मयतेरिदन्यतरस्याम् ।

६ ४ ७१ लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडुदात्तः ।

६ ४ ७२ आडजादीनाम् ।

६ ४ ७३ छन्दस्यपि दृश्यते ।

६ ४ ७४ न माङ्योगे ।

६ ४ ७५ बहुलं छन्दस्यमाङ्योगेऽपि ।

६ ४ ७६ इरयो रे ।

६ ४ ७७ अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङुवङौ ।

६ ४ ७८ अभ्यासस्यासवर्णे ।

www.ayurvedah.in

६ ४ ७९ स्त्रियाः ।

६ ४ ८० वाऽम्शसोः ।

६ ४ ८१ इणो यण् ।

६ ४ ८२ एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य ।

६ ४ ८३ ओः सुपि ।

६ ४ ८४ वर्षाभ्वश्च ।

६ ४ ८५ न भूसुधियोः ।

६ ४ ८६ छन्दस्युभयथा ।

६ ४ ८७ हुश्नुवोः सार्वधातुके ।

६ ४ ८८ भुवो वुग्लुङ्लिटोः ।

६ ४ ८९ ऊदुपधाया गोहः ।

६ ४ ९० दोषो णौ ।

६ ४ ९१ वा चित्तविरागे ।

६ ४ ९२ मितां ह्रस्वः ।

६ ४ ९३ चिण्णमुलोर्दीर्घोऽन्यतरस्याम् ।

६ ४ ९४ खचि ह्रस्वः ।

६ ४ ९५ ह्लादो निष्ठायाम् ।

६ ४ ९६ छादेर्घेऽद्व्युपसर्गस्य ।

www.ayurvedah.in

६ ४ ९७ इस्मन्त्रन्क्विषु च ।

६ ४ ९८ गमहनजनखनघसां लोपः क्ङित्यनङि ।

६ ४ ९९ तनिपत्योश्छन्दसि ।

६ ४ १०० घसिभसोर्हलि च ।

६ ४ १०१ हुझल्भ्यो हेर्धिः ।

६ ४ १०२ श्रुशृणुपृकृवृभ्यश्छन्दसि ।

६ ४ १०३ अङितश्च ।

६ ४ १०४ चिणो लुक् ।

६ ४ १०५ अतो हेः ।

६ ४ १०६ उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वात् ।

६ ४ १०७ लोपश्चास्यान्यतरस्यां म्वोः ।

६ ४ १०८ नित्यं करोतेः ।

६ ४ १०९ ये च ।

६ ४ ११० अत उत् सार्वधातुके ।

६ ४ १११ श्नसोरल्लोपः ।

६ ४ ११२ श्नाऽभ्यस्तयोरातः ।

६ ४ ११३ ई हल्यघोः ।

६ ४ ११४ इद्दरिद्रस्य ।

www.ayurvedah.in

६ ४ ११५ भियोऽन्यतरस्याम् ।

६ ४ ११६ जहातेश्च ।

६ ४ ११७ आ च हौ ।

६ ४ ११८ लोपो यि ।

६ ४ ११९ घ्वसोरेद्धावभ्यासलोपश्च ।

६ ४ १२० अत एकहल्मध्येऽनादेशादेर्लिटि ।

६ ४ १२१ थलि च सेटि ।

६ ४ १२२ तृफलभजत्रपश्च ।

६ ४ १२३ राधो हिंसायाम् ।

६ ४ १२४ वा जृभ्रमुत्रसाम् ।

६ ४ १२५ फणां च सप्तानाम् ।

६ ४ १२६ न शसददवादिगुणानाम् ।

६ ४ १२७ अर्वणस्त्रसावनञः ।

६ ४ १२८ मघवा बहुलम् ।

६ ४ १२९ भस्य ।

६ ४ १३० पादः पत् ।

६ ४ १३१ वसोः सम्प्रसारणम् ।

६ ४ १३२ वाह ऊठ् ।

www.ayurvedah.in

६ ४ १३३ श्वयुवमघोनामतद्धिते ।

६ ४ १३४ अल्लोपोऽनः ।

६ ४ १३५ षपूर्वहन्धृतराज्ञामणि ।

६ ४ १३६ विभाषा ङिश्योः ।

६ ४ १३७ न संयोगाद्वमान्तात् ।

६ ४ १३८ अचः ।

६ ४ १३९ उद ईत् ।

६ ४ १४० आतो धातोः ।

६ ४ १४१ मन्त्रेष्वाङ्यादेरात्मनः ।

६ ४ १४२ ति विंशतेर्डिति ।

६ ४ १४३ टेः ।

६ ४ १४४ नस्तद्धिते ।

६ ४ १४५ अह्नष्टखोरेव ।

६ ४ १४६ ओर्गुणः ।

६ ४ १४७ ढे लोपोऽकद्र्वाः ।

६ ४ १४८ यस्येति च ।

६ ४ १४९ सूर्यतिष्यागस्त्यमत्स्यानां य उपधायाः ।

६ ४ १५० हलस्तद्धितस्य ।

www.ayurvedah.in

६ ४ १५१ आपत्यस्य च तद्धितेऽनाति ।

६ ४ १५२ क्यच्व्योश्च ।

६ ४ १५३ बिल्वकादिभ्यश्छस्य लुक् ।

६ ४ १५४ तुरिष्ठेमेयस्सु ।

६ ४ १५५ टेः ।

६ ४ १५६ स्थूलदूरयुवह्रस्वक्षिप्रक्षुद्राणां यणादिपरं पूर्वस्य च गुणः ।

६ ४ १५७ प्रियस्थिरस्फिरोरुबहुलगुरुवृद्धतृप्रदीर्घ-वृन्दारकाणां प्रस्थस्फवर्बंहिगर्वर्षित्रब्द्राघिवृन्दाः ।

६ ४ १५८ बहोर्लोपो भू च बहोः ।

६ ४ १५९ इष्ठस्य यिट् च ।

६ ४ १६० ज्यादादीयसः ।

६ ४ १६१ र ऋतो हलादेर्लघोः ।

६ ४ १६२ विभाषर्जोश्छन्दसि ।

६ ४ १६३ प्रकृत्यैकाच् ।

६ ४ १६४ इनण्यनपत्ये ।

६ ४ १६५ गाथिविदथिकेशिगणिपणिनश्च ।

६ ४ १६६ संयोगादिश्च ।

६ ४ १६७ अन् ।

www.ayurvedah.in

६ ४ १६८ ये चाभावकर्मणोः ।

६ ४ १६९ आत्माध्वानौ खे ।

६ ४ १७० न मपूर्वोऽपत्येऽवर्मणः ।

६ ४ १७१ ब्राह्मोऽजातौ ।

६ ४ १७२ कार्मस्ताच्छील्ये ।

६ ४ १७३ औक्षमनपत्ये ।

६ ४ १७४ दाण्डिनायनहास्तिनायनाथर्वणिकजैह्माशिनेय-
वाशिनायनिभ्रौणहत्यधैवत्यसारवैक्ष्वाकमैत्रेयहिरण्मयानि ।

६ ४ १७५ ऋत्व्यवास्त्व्यवास्त्वमाध्वीहिरण्ययानि च्छन्दसि ।

www.aarshaayurvedah.in

सप्तमोऽध्यायः

प्रथमः पादः

७ १ १ युवोरनाकौ ।

७ १ २ आयनेयीनीयियः फढखच्छघां प्रत्ययादीनाम् ।

७ १ ३ झोऽन्तः ।

७ १ ४ अदभ्यस्तात् ।

७	१	५	आत्मनेपदेष्वनतः ।
७	१	६	शीङो रुट् ।
७	१	७	वेत्तेर्विभाषा ।
७	१	८	बहुलं छन्दसि ।
७	१	९	अतो भिस ऐस् ।
७	१	१०	बहुलं छन्दसि ।
७	१	११	नेदमदसोरकोः ।
७	१	१२	टाङसिङसामिनात्स्याः ।
७	१	१३	ङेर्यः ।
७	१	१४	सर्वनाम्नः स्मै ।
७	१	१५	ङसिङ्योः स्मात्स्मिनौ ।
७	१	१६	पूर्वादिभ्यो नवभ्यो वा ।
७	१	१७	जसः शी ।
७	१	१८	औङ आपः ।
७	१	१९	नपुंसकाच्च ।
७	१	२०	जस्शसोः शिः ।
७	१	२१	अष्टाभ्य औश् ।
७	१	२२	षड्भ्यो लुक् ।

www.ayurvedah.in

७ १ २३ स्वमोर्नपुंसकात् ।

७ १ २४ अतोऽम् ।

७ १ २५ अद्ड् डतरादिभ्यः पञ्चभ्यः ।

७ १ २६ नेतराच्छन्दसि ।

७ १ २७ युष्मदस्मद्भ्यां ङसोऽश् ।

७ १ २८ ङे प्रथमयोरम् ।

७ १ २९ शसो न ।

७ १ ३० भ्यसः भ्यम् ।

७ १ ३१ पञ्चम्या अत् ।

७ १ ३२ एकवचनस्य च ।

७ १ ३३ साम आकम् ।

७ १ ३४ आत औ णलः ।

७ १ ३५ तुह्योस्तातङाशिष्यन्यतरस्याम् ।

७ १ ३६ विदेः शतुर्वसुः ।

७ १ ३७ समासेऽनञ्पूर्वे क्त्वो ल्यप् ।

७ १ ३८ क्त्वाऽपि छन्दसि ।

७ १ ३९ सुपां सुलुक्पूर्वसवर्णाऽऽच्छेयाडाड्यायाजालः ।

७ १ ४० अमो मश् ।

www.ayurvedah.in

७	१	४१	लोपस्त आत्मनेपदेषु ।
७	१	४२	ध्वमो ध्वात् ।
७	१	४३	यजध्वैनमिति च ।
७	१	४४	तस्य तात् ।
७	१	४५	तप्तनप्तनथनाश्च ।
७	१	४६	इदन्तो मसि ।
७	१	४७	क्त्वो यक् ।
७	१	४८	इष्ट्वीनमिति च ।
७	१	४९	स्नात्व्यादयश्च ।
७	१	५०	आज्जसेरसुक् ।
७	१	५१	अश्वक्षीरवृषलवणानामात्मप्रीतौ क्यचि ।
७	१	५२	आमि सर्वनाम्नः सुट् ।
७	१	५३	त्रेस्त्रयः ।
७	१	५४	ह्रस्वनद्यापो नुट् ।
७	१	५५	षड्भ्यतुर्भ्यश्च ।
७	१	५६	श्रीग्रामण्योश्छन्दसि ।
७	१	५७	गोः पादान्ते ।
७	१	५८	इदितो नुम् धातोः ।

www.ayurvedah.in

७ १ ५९ शे मुचादीनाम् ।

७ १ ६० मस्जिनशोर्झलि ।

७ १ ६१ रधिजभोरचि ।

७ १ ६२ नेट्यलिटि रधेः ।

७ १ ६३ रभेरशब्लिटोः ।

७ १ ६४ लभेश्च ।

७ १ ६५ आङो यि ।

७ १ ६६ उपात् प्रशंसायाम् ।

७ १ ६७ उपसर्गात् खल्घञोः ।

७ १ ६८ न सुदुर्भ्यां केवलाभ्याम् ।

७ १ ६९ विभाषा चिण्णमुलोः ।

७ १ ७० उगिदचां सर्वनामस्थानेऽधातोः ।

७ १ ७१ युजेरसमासे ।

७ १ ७२ नपुंसकस्य झलचः ।

७ १ ७३ इकोऽचि विभक्तौ ।

७ १ ७४ तृतीयाऽऽदिषु भाषितपुंस्कं पुंवद्गालवस्य ।

७ १ ७५ अस्थिदधिसक्थ्यक्ष्णामनङुदात्तः ।

७ १ ७६ छन्दस्यपि दृश्यते ।

www.ayurvedah.in

७	१	७७	ई च द्विवचने ।
७	१	७८	नाभ्यस्ताच्छतुः ।
७	१	७९	वा नपुंसकस्य ।
७	१	८०	आच्छीनद्योर्नुम् ।
७	१	८१	शप्श्यनोर्नित्यम् ।
७	१	८२	सावनडुहः ।
७	१	८३	दृक्स्ववस्स्वतवसां छन्दसि ।
७	१	८४	दिव औत् ।
७	१	८५	पथिमथ्यृभुक्षामात् ।
७	१	८६	इतोऽत् सर्वनामस्थाने ।
७	१	८७	थो न्थः ।
७	१	८८	भस्य टेर्लोपः ।
७	१	८९	पुंसोऽसुङ् ।
७	१	९०	गोतो णित् ।
७	१	९१	णलुत्तमो वा ।
७	१	९२	सख्युरसम्बुद्धौ ।
७	१	९३	अनङ् सौ ।
७	१	९४	ऋदुशनस्पुरुदंशोऽनेहसां च ।

www.ayurvedah.in

७ १ ९५ तृज्वत् क्रोष्टुः ।

७ १ ९६ स्त्रियां च ।

७ १ ९७ विभाषा तृतीयाऽऽदिष्वचि ।

७ १ ९८ चतुरनडुहोरामुदात्तः ।

७ १ ९९ अम् सम्बुद्धौ ।

७ १ १०० ॠत इद्धातोः ।

७ १ १०१ उपधायाश्च ।

७ १ १०२ उदोष्ठ्यपूर्वस्य ।

७ १ १०३ बहुलं छन्दसि ।

सप्तमोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

७ २ १ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।

७ २ २ अतो र्लान्तस्य ।

७ २ ३ वदव्रजहलन्तस्याचः ।

७ २ ४ नेटि ।

७ २ ५ ह्म्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्व्येदिताम् ।

www.aarshaayurvedah.in

७ २ ६ ऊर्णोतेर्विभाषा ।

७ २ ७ अतो हलादेर्लघोः ।

७ २ ८ नेड् वशि कृति ।

७ २ ९ तितुत्रतथसिसुसरकसेषु च ।

७ २ १० एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।

७ २ ११ श्र्युकः किति ।

७ २ १२ सनि ग्रहगुहोश्च ।

७ २ १३ कृसृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुवो लिटि ।

७ २ १४ श्वीदितो निष्ठायाम् ।

७ २ १५ यस्य विभाषा ।

७ २ १६ आदितश्च ।

७ २ १७ विभाषा भावादिकर्मणोः ।

७ २ १८

क्षुब्धस्वान्तध्वान्तलग्नम्लिष्टविरिब्धफाण्टबाढानिमन्थमनस्तमःसक्ताविस्पष्टस्वरानायासभृशेषु ।

७ २ १९ धृषिशसी वैयात्ये ।

७ २ २० दृढः स्थूलबलयोः ।

७ २ २१ प्रभौ परिवृढः ।

www.ayurvedah.in

७ २ २२ कृच्छ्रगहनयोः कषः ।

७ २ २३ घुषिरविशब्दने ।

७ २ २४ अर्देः संनिविभ्यः ।

७ २ २५ अभेश्चाविदूर्ये ।

७ २ २६ णेरध्ययने वृत्तम् ।

७ २ २७ वा दान्तशान्तपूर्णदस्तस्पष्टच्छन्नज्ञप्ताः ।

७ २ २८ रुष्यमत्वरसंघुषास्वनाम् ।

७ २ २९ हृषेर्लोमसु ।

७ २ ३० अपचितश्च ।

७ २ ३१ ह्रु ह्वरेश्छन्दसि ।

७ २ ३२ अपरिह्वृताश्च ।

७ २ ३३ सोमे ह्वरितः ।

७ २ ३४ ग्रसितस्कभितस्तभितोत्तभितचत्तविकस्तविशस्तृ-
शंस्तृशास्तृतरुतृतरूतृवरुतृवरूतृवरुत्रीरुज्ज्वलितिक्षरिति-
क्षमितिवमित्यमितीति च ।

७ २ ३५ आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।

७ २ ३६ स्नुक्रमोरनात्मनेपदनिमित्ते ।

७ २ ३७ ग्रहोऽलिटि दीर्घः ।

www.ayurvedah.in

७	२	३८	वृतो वा ।
७	२	३९	न लिङि ।
७	२	४०	सिचि च परस्मैपदेषु ।
७	२	४१	इट् सनि वा ।
७	२	४२	लिङ्सिचोरात्मनेपदेषु ।
७	२	४३	ऋतश्च संयोगादेः ।
७	२	४४	स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा ।
७	२	४५	रधादिभ्यश्च ।
७	२	४६	निरः कुषः ।
७	२	४७	इण्निष्ठायाम् ।
७	२	४८	तीषसहलुभरुषरिषः ।
७	२	४९	सनीवन्तर्धभ्रस्जदम्भुश्रिस्वृयूर्णुभरज्ञपिसनाम् ।
७	२	५०	क्लिशः क्त्वानिष्ठयोः ।
७	२	५१	पूङश्च ।
७	२	५२	वसतिक्षुधोरिट् ।
७	२	५३	अञ्चेः पूजायाम् ।
७	२	५४	लुभो विमोचने ।
७	२	५५	जॄव्रश्च्योः क्त्वि ।

www.ayurvedah.in

७ २ ५६ उदितो वा ।

७ २ ५७ सेऽसिचि कृतचृतच्छृदतृदनृतः ।

७ २ ५८ गमेरिट् परस्मैपदेषु ।

७ २ ५९ न वृद्भ्यश्चतुर्भ्यः ।

७ २ ६० तासि च क्लृपः ।

७ २ ६१ अचस्तास्वत् थल्यनिटो नित्यम् ।

७ २ ६२ उपदेशेऽत्वतः ।

७ २ ६३ ऋतो भारद्वाजस्य ।

७ २ ६४ बभूथाततन्थजगृम्भववर्थेति निगमे ।

७ २ ६५ विभाषा सृजिदृषोः ।

७ २ ६६ इडत्त्यर्तिव्ययतीनाम् ।

७ २ ६७ वस्वेकाजाद्घसाम् ।

७ २ ६८ विभाषा गमहनविद्विशाम् ।

७ २ ६९ सनिंससनिवांसम् ।

७ २ ७० ऋद्धनोः स्ये ।

७ २ ७१ अञ्जेः सिचि ।

७ २ ७२ स्तुसुधूञ्भ्यः परस्मैपदेषु ।

७ २ ७३ यमरमनमातां सक् च ।

www.ayurvedah.in

७ २ ७४ स्मिपूङ्रञ्ज्वशां सनि ।

७ २ ७५ किरश्च पञ्चभ्यः ।

७ २ ७६ रुदादिभ्यः सार्वधतुके ।

७ २ ७७ ईशः से ।

७ २ ७८ ईडजनोर्ध्वे च ।

७ २ ७९ लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य ।

७ २ ८० अतो येयः ।

७ २ ८१ आतो ङितः ।

७ २ ८२ आने मुक् ।

७ २ ८३ ईदासः ।

७ २ ८४ अष्टन आ विभक्तौ ।

७ २ ८५ रायो हलि ।

७ २ ८६ युष्मदस्मदोरनादेशे ।

७ २ ८७ द्वितीयायां च ।

७ २ ८८ प्रथमायाश्च द्विवचने भाषायाम् ।

७ २ ८९ योऽचि ।

७ २ ९० शेषे लोपः ।

७ २ ९१ मपर्यन्तस्य ।

७ २ ९२ युवावौ द्विवचने ।

७ २ ९३ यूयवयौ जसि ।

७ २ ९४ त्वाहौ सौ ।

७ २ ९५ तुभ्यमह्यौ ङयि ।

७ २ ९६ तवममौ ङसि ।

७ २ ९७ त्वमावेकवचने ।

७ २ ९८ प्रतयोत्तरपदयोश्च ।

७ २ ९९ त्रिचतुरोः स्त्रियां तिसृचतसृ ।

७ २ १०० अचि र ऋतः ।

७ २ १०१ जराया जरसन्यतरस्याम् ।

७ २ १०२ त्यदादीनामः ।

७ २ १०३ किमः कः ।

७ २ १०४ कु तिहोः ।

७ २ १०५ क्वाति ।

७ २ १०६ तदोः सः सावनन्त्ययोः ।

७ २ १०७ अदस औ सुलोपश्च ।

७ २ १०८ इदमो मः ।

७ २ १०९ दश्च ।

www.ayurvedah.in

७ २ ११० यः सौ ।

७ २ १११ इदोऽय् पुंसि ।

७ २ ११२ अनाप्यकः ।

७ २ ११३ हलि लोपः ।

७ २ ११४ मृजेर्वृद्धिः ।

७ २ ११५ अचो ञ्णिति ।

७ २ ११६ अत उपधायाः ।

७ २ ११७ तद्धितेष्वचामादेः ।

७ २ ११८ किति च ।

सप्तमोऽध्यायः

तृतीयः पादः

७ ३ १ देविकाशिंशपादित्यवाड्दीर्घसत्रश्रेयसामात् ।

७ ३ २ केकयमित्त्रयुप्रलयानां यादेरियः ।

७ ३ ३ न य्वाभ्यां पदान्ताभ्याम् पूर्वौ तु ताभ्यामैच् ।

७ ३ ४ द्वारादीनां च ।

७ ३ ५ न्यग्रोधस्य च केवलस्य ।

www.ayurvedah.in

७ ३ ६ न कर्मव्यतिहारे ।

७ ३ ७ स्वागतादीनां च ।

७ ३ ८ श्वादेरिञि ।

७ ३ ९ पदान्तस्यान्यतरस्याम् ।

७ ३ १० उत्तरपदस्य ।

७ ३ ११ अवयवादृतोः ।

७ ३ १२ सुसर्वार्धाज्जनपदस्य ।

७ ३ १३ दिशोऽमद्राणाम् ।

७ ३ १४ प्राचां ग्रामनगराणाम् ।

७ ३ १५ संख्यायाः संवत्सरसंख्यस्य च ।

७ ३ १६ वर्षस्याभविष्यति ।

७ ३ १७ परिमाणान्तस्यासंज्ञाशाणयोः ।

७ ३ १८ जे प्रोष्ठपदानाम् ।

७ ३ १९ हृद्भगसिन्ध्वन्ते पूर्वपदस्य च ।

७ ३ २० अनुशतिकादीनां च ।

७ ३ २१ देवताद्वंद्वे च ।

७ ३ २२ नेन्द्रस्य परस्य ।

७ ३ २३ दीर्घाच्च वरुणस्य ।

www.ayurvedah.in

७ ३ २४ प्राचां नगरान्ते ।

७ ३ २५ जङ्गलधेनुवलजान्तस्य विभाषितमुत्तरम् ।

७ ३ २६ अर्धात् परिमाणस्य पूर्वस्य तु वा ।

७ ३ २७ नातः परस्य ।

७ ३ २८ प्रवाहणस्य ढे ।

७ ३ २९ तत्प्रत्ययस्य च ।

७ ३ ३० नञः शुचीश्वरक्षेत्रज्ञकुशलनिपुणानाम् ।

७ ३ ३१ यथातथयथापुरयोः पर्यायेण ।

७ ३ ३२ हनस्तोऽचिण्णलोः ।

७ ३ ३३ आतो युक् चिण्कृतोः ।

७ ३ ३४ नोदात्तोपदेशस्य मान्तस्यानाचमेः ।

७ ३ ३५ जनिवध्योश्च ।

७ ३ ३६ अर्त्तिह्रीब्लीरीक्नूयीक्ष्माय्यातां पुङ्णौ ।

७ ३ ३७ शाच्छासाह्वाव्यावेपां युक् ।

७ ३ ३८ वो विधूनने जुक् ।

७ ३ ३९ लीलोर्नुग्लुकावन्यतरस्यां स्नेहविपातने ।

७ ३ ४० भियो हेतुभये षुक् ।

७ ३ ४१ स्फायो वः ।

www.ayurvedah.in

७	३	४२	शदेरगतौ तः ।
७	३	४३	रुहः पोऽन्यतरस्याम् ।
७	३	४४	प्रत्ययस्थात् कात् पूर्वस्यात इदाप्यसुपः ।
७	३	४५	न यासयोः ।
७	३	४६	उदीचामातः स्थाने यकपूर्वायाः ।
७	३	४७	भस्त्रैषाऽजाज्ञाद्वास्वानञ्पूर्वाणामपि ।
७	३	४८	अभाषितपुंस्काच्च ।
७	३	४९	आदाचार्याणाम् ।
७	३	५०	ठस्येकः ।
७	३	५१	इसुसुक्तान्तात् कः ।
७	३	५२	चजोः कु घिन्ण्यतोः ।
७	३	५३	न्यङ्क्वादीनां च ।
७	३	५४	हो हन्तेर्ञ्णिन्नेषु ।
७	३	५५	अभ्यासाच्च ।
७	३	५६	हेरचङि ।
७	३	५७	सन्लिटोर्जेः ।
७	३	५८	विभाषा चेः ।
७	३	५९	न क्वादेः ।

www.ayurvedah.in

७ ३ ६० अजिवृज्योश्च ।

७ ३ ६१ भुजन्युब्जौ पाण्युपतापयोः ।

७ ३ ६२ प्रयाजानुयाजौ यज्ञाङ्गे ।

७ ३ ६३ वञ्चेर्गतौ ।

७ ३ ६४ ओक उचः के ।

७ ३ ६५ ण्य आवश्यके ।

७ ३ ६६ यजयाचरुचप्रवचर्चश्च ।

७ ३ ६७ वचोऽशब्दसंज्ञायाम् ।

७ ३ ६८ प्रयोज्यनियोज्यौ शक्यार्थे ।

७ ३ ६९ भोज्यं भक्ष्ये ।

७ ३ ७० घोर्लोपो लेटि वा ।

७ ३ ७१ ओतः श्यनि ।

७ ३ ७२ क्सस्याचि ।

७ ३ ७३ लुग्वा दुहदिहलिहगुहामात्मनेपदे दन्त्ये ।

७ ३ ७४ शमामष्टानां दीर्घः श्यनि ।

७ ३ ७५ ष्ठिवुक्लम्याचमां शिति ।

७ ३ ७६ क्रमः परस्मैपदेषु ।

७ ३ ७७ इषुगमियमां छः ।

७ ३ ७८ पाघ्राध्मास्थाम्नादाण्दृश्यर्त्तिसर्त्तिशदसदां पिबजिघ्रधमतिष्ठमनयच्छपश्यर्च्छधौशीयसीदाः ।

७ ३ ७९ ज्ञाजनोर्जा ।

७ ३ ८० प्वादीनां ह्रस्वः ।

७ ३ ८१ मीनातेर्निगमे ।

७ ३ ८२ मिदेर्गुणः ।

७ ३ ८३ जुसि च ।

७ ३ ८४ सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।

७ ३ ८५ जाग्रोऽविचिण्णल्ङित्सु ।

७ ३ ८६ पुगन्तलघूपधस्य च ।

७ ३ ८७ नाभ्यस्तस्याचि पिति सार्वधातुके ।

७ ३ ८८ भूसुवोस्तिङि ।

७ ३ ८९ उतो वृद्धिर्लुकि हलि ।

७ ३ ९० ऊर्णोतेर्विभाषा ।

७ ३ ९१ गुणोऽपृक्ते ।

७ ३ ९२ तृणह इम् ।

७ ३ ९३ ब्रुव ईट् ।

७ ३ ९४ यङो वा ।

www.ayurvedah.in

७ ३ ९५ तुरुस्तुशम्यमः सार्वधातुके ।

७ ३ ९६ अस्तिसिचोऽपृक्ते ।

७ ३ ९७ बहुलं छन्दसि ।

७ ३ ९८ रुदश्च पञ्चभ्यः ।

७ ३ ९९ अड्गार्ग्यगालवयोः ।

७ ३ १०० अदः सर्वेषाम् ।

७ ३ १०१ अतो दीर्घो यञि ।

७ ३ १०२ सुपि च ।

७ ३ १०३ बहुवचने झल्येत् ।

७ ३ १०४ ओसि च ।

७ ३ १०५ आङि चापः ।

७ ३ १०६ सम्बुद्धौ च ।

७ ३ १०७ अम्बाऽर्थनद्योर्ह्रस्वः ।

७ ३ १०८ ह्रस्वस्य गुणः ।

७ ३ १०९ जसि च ।

७ ३ ११० ऋतो ङिसर्वनामस्थानयोः ।

७ ३ १११ घेर्ङिति ।

७ ३ ११२ आण्नद्याः ।

७ ३ ११३ याडापः ।

७ ३ ११४ सर्वनाम्नः स्याड्ढ्रस्वश्च ।

७ ३ ११५ विभाषा द्वितीयातृतीयाभ्याम् ।

७ ३ ११६ ङेराम्नद्याम्नीभ्यः ।

७ ३ ११७ इदुद्भ्याम् ।

७ ३ ११८ औत् ।

७ ३ ११९ अच्च घेः ।

७ ३ १२० आङो नाऽस्त्रियाम् ।

सप्तमोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

७ ४ १ णौ चङ्युपधाया ह्रस्वः ।

७ ४ २ नाग्लोपिशास्वृदिताम् ।

७ ४ ३ भ्राजभासभाषदीपजीवमीलपीडामन्यतरस्याम् ।

७ ४ ४ लोपः पिबतेरीच्चाभ्यासस्य ।

७ ४ ५ तिष्ठतेरित् ।

७ ४ ६ जिघ्रतेर्वा ।

www.aarshaayurvedah.in

७	४	७	उर्ऋत् ।
७	४	८	नित्यं छन्दसि ।
७	४	९	दयतेर्दिगि लिटि ।
७	४	१०	ऋतश्च संयोगादेर्गुणः ।
७	४	११	ऋच्छत्यृताम् ।
७	४	१२	शृदृप्रां ह्रस्वो वा ।
७	४	१३	केऽणः ।
७	४	१४	न कपि ।
७	४	१५	आपोऽन्यतरस्याम् ।
७	४	१६	ऋदृशोऽङि गुणः ।
७	४	१७	अस्यतेस्थुक् ।
७	४	१८	श्वयतेरः ।
७	४	१९	पतः पुम् ।
७	४	२०	वच उम् ।
७	४	२१	शीङः सार्वधातुके गुणः ।
७	४	२२	अयङ् यि क्ङिति ।
७	४	२३	उपसर्गाद्ध्रस्व ऊहतेः ।
७	४	२४	एतेर्लिङि ।

७ ४ २५ अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः ।

७ ४ २६ च्वौ च ।

७ ४ २७ रीङ् ऋतः ।

७ ४ २८ रिङ् शयग्लिङ्क्षु ।

७ ४ २९ गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः ।

७ ४ ३० यङि च ।

७ ४ ३१ ई घ्राध्मोः ।

७ ४ ३२ अस्य च्वौ ।

७ ४ ३३ क्यचि च ।

७ ४ ३४ अशनायोदन्यधनाया बुभुक्षापिपासागर्द्धेषु ।

७ ४ ३५ न च्छन्दस्यपुत्रस्य ।

७ ४ ३६ दुरस्युर्द्रविणस्युर्वृषण्यतिरिषण्यति ।

७ ४ ३७ अश्वाघस्यात् ।

७ ४ ३८ देवसुम्नयोर्यजुषि काठके ।

७ ४ ३९ कव्यध्वरपृतनस्यर्चि लोपः ।

७ ४ ४० द्यतिस्यतिमास्थामित्ति किति ।

७ ४ ४१ शाछोरन्यतरस्याम् ।

७ ४ ४२ दधातेर्हिः ।

www.ayurvedah.in

७	४	४३	जहातेश्च क्त्वि ।
७	४	४४	विभाषा छन्दसि ।
७	४	४५	सुधितवसुधितनेमधितधिष्वधिषीय च ।
७	४	४६	दो दद् घोः ।
७	४	४७	अच उपसर्गात्तः ।
७	४	४८	अपो भि ।
७	४	४९	सः स्यार्द्धधातुके ।
७	४	५०	तासस्त्योर्लोपः ।
७	४	५१	रि च ।
७	४	५२	ह एति ।
७	४	५३	यीवर्णयोर्दीधीवेव्योः ।
७	४	५४	सनि मीमाघुरभलभशकपतपदामच इस् ।
७	४	५५	आप्ज्ञप्यृधामीत् ।
७	४	५६	दम्भ इच्च ।
७	४	५७	मुचोऽकर्मकस्य गुणो वा ।
७	४	५८	अत्र लोपोऽभ्यासस्य ।
७	४	५९	ह्रस्वः ।
७	४	६०	हलादिः शेषः ।

www.ayurvedah.in

७ ४ ६१ शर्पूर्वाः खयः ।

७ ४ ६२ कुहोश्चुः ।

७ ४ ६३ न कवतेर्यङि ।

७ ४ ६४ कृषेश्छन्दसि ।

७ ४ ६५ दाधर्तिदर्धर्तिदर्धर्षिबोभूतुतेतिक्तेऽलर्ष्यापनीफणत्-संसनिष्यदत्करिक्रत्कनिक्रदद्भरिभ्रद्दविध्वतोदविद्युतत्-तरित्रतःसरीसृपतंवरीवृजन्मर्मृज्यागनीगन्तीति च ।

७ ४ ६६ उरत् ।

७ ४ ६७ द्युतिस्वाप्योः सम्प्रसारणम् ।

७ ४ ६८ व्यथो लिटि ।

७ ४ ६९ दीर्घ इणः किति ।

७ ४ ७० अतः आदेः ।

७ ४ ७१ तस्मान्नुड् द्विहलः ।

७ ४ ७२ अश्नोतेश्च ।

७ ४ ७३ भवतेरः ।

७ ४ ७४ ससूवेति निगमे ।

७ ४ ७५ निजां त्रयाणां गुणः श्लौ ।

७ ४ ७६ भृञामित् ।

www.ayurvedah.in

७ ४ ७७ अर्तिपिपर्त्योश्च ।

७ ४ ७८ बहुलं छन्दसि ।

७ ४ ७९ सन्यतः ।

७ ४ ८० ओः पुयण्ज्यपरे ।

७ ४ ८१ स्रवतिशृणोतिद्रवतिप्रवतिप्लवतिच्यवतीनां वा ।

७ ४ ८२ गुणो यङ्लुकोः ।

७ ४ ८३ दीर्घोऽकितः ।

७ ४ ८४ नीग्वञ्चुस्रंसुध्वंसुभ्रंसुकसपतपदस्कन्दाम् ।

७ ४ ८५ नुगतोऽनुनासिकान्तस्य ।

७ ४ ८६ जपजभदहदशभञ्जपशां च ।

७ ४ ८७ चरफलोश्च ।

७ ४ ८८ उत् परस्यातः ।

७ ४ ८९ ति च ।

७ ४ ९० रीगृदुपधस्य च ।

७ ४ ९१ रुग्रिकौ च लुकि ।

७ ४ ९२ ऋतश्च ।

७ ४ ९३ सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लोपे ।

७ ४ ९४ दीर्घो लघोः ।

७ ४ ९५ अत् स्मृदृत्वरप्रथम्रदस्तॄस्पशाम् ।

७ ४ ९६ विभाषा वेष्टिचेष्ट्योः ।

७ ४ ९७ ई च गणः ।

अष्टमोऽध्यायः

प्रथमः पादः

८ १ १ सर्वस्य द्वे ।

८ १ २ तस्य परमाम्रेडितम् ।

८ १ ३ अनुदात्तं च ।

८ १ ४ नित्यवीप्सयोः ।

८ १ ५ परेर्वर्जने ।

८ १ ६ प्रसमुपोदः पादपूरणे ।

८ १ ७ उपर्यध्यधसः सामीप्ये ।

८ १ ८ वाक्यादेरामन्त्रितस्यासूयासम्मतिकोपकुत्सनभर्त्सनेषु ।

८ १ ९ एकं बहुव्रीहिवत् ।

८ १ १० आबाधे च ।

८ १ ११ कर्मधारयवत् उत्तरेषु ।

www.ayurveda

८ १ १२ प्रकारे गुणवचनस्य ।

८ १ १३ अकृच्छ्रे प्रियसुखयोरन्यतरस्याम् ।

८ १ १४ यथास्वे यथायथम् ।

८ १ १५ द्वन्द्वं रहस्यमर्यादावचनव्युत्क्रमण-
यज्ञपात्रप्रयोगाभिव्यक्तिषु ।

८ १ १६ पदस्य ।

८ १ १७ पदात् ।

८ १ १८ अनुदात्तं सर्वमपादादौ ।

८ १ १९ आमन्त्रितस्य च ।

८ १ २० युष्मदस्मदोः षष्ठीचतुर्थीद्वितीयास्थयोर्वान्नावौ ।

८ १ २१ बहुवचने वस्नसौ ।

८ १ २२ तेमयावेकवचनस्य ।

८ १ २३ त्वामौ द्वितीयायाः ।

८ १ २४ न चवाहाहैवयुक्ते ।

८ १ २५ पश्यार्थैश्चानालोचने ।

८ १ २६ सपूर्वायाः प्रथमाया विभाषा ।

८ १ २७ तिङो गोत्रादीनि कुत्सनाभीक्ष्ण्ययोः ।

८ १ २८ तिङ्ङतिङः ।

८	१	२९	न लुट् ।
८	१	३०	निपातैर्यद्यदिहन्तकुविन्नेच्चेच्चणकच्चिद्यत्रयुक्तम् ।
८	१	३१	नह प्रत्यारम्भे ।
८	१	३२	सत्यं प्रश्ने ।
८	१	३३	अङ्गाप्रातिलोम्ये ।
८	१	३४	हि च ।
८	१	३५	छन्दस्यनेकमपि साकाङ्क्षम् ।
८	१	३६	यावद्यथाभ्याम् ।
८	१	३७	पूजायां नानन्तरम् ।
८	१	३८	उपसर्गव्यपेतं च ।
८	१	३९	तुपश्यपश्यताहैः पूजायाम् ।
८	१	४०	अहो च ।
८	१	४१	शेषे विभाषा ।
८	१	४२	पुरा च परीप्सायाम् ।
८	१	४३	नन्वित्यनुज्ञैषणायाम् ।
८	१	४४	किं क्रियाप्रश्नेऽनुपसर्गमप्रतिषिद्धम् ।
८	१	४५	लोपे विभाषा ।
८	१	४६	एहिमन्ये प्रहासे लृट् ।

www.ayurvedah.in

८	१	४७	जात्वपूर्वम् ।
८	१	४८	किम्वृत्तं च चिदुत्तरम् ।
८	१	४९	आहो उताहो चानन्तरम् ।
८	१	५०	शेषे विभाषा ।
८	१	५१	गत्यर्थलोटा लृण्न चेत् कारकं सर्वान्यत् ।
८	१	५२	लोट् च ।
८	१	५३	विभाषितं सोपसर्गमनुत्तमम् ।
८	१	५४	हन्त च ।
८	१	५५	आम एकान्तरमामन्त्रितमनन्तिके ।
८	१	५६	यद्धितुपरं छन्दसि ।
८	१	५७	चनचिदिवगोत्रादितद्धिताम्रेडितेष्वगतेः ।
८	१	५८	चादिषु च ।
८	१	५९	चवायोगे प्रथमा ।
८	१	६०	हेति क्षियायाम् ।
८	१	६१	अहेति विनियोगे च ।
८	१	६२	चाहलोप एवेत्यवधारणम् ।
८	१	६३	चादिलोपे विभाषा ।
८	१	६४	वैवावेति च च्छन्दसि ।

www.ayurvedah.in

८ १ ६५ एकान्याभ्यां समर्थाभ्याम् ।

८ १ ६६ यद्वृत्तान्नित्यं ।

८ १ ६७ पूजनात् पूजितमनुदात्तम् (काष्ठादिभ्यः) ।

८ १ ६८ सगतिरपि तिङ् ।

८ १ ६९ कुत्सने च सुप्यगोत्रादौ ।

८ १ ७० गतिर्गतौ ।

८ १ ७१ तिङि चोदात्तवति ।

८ १ ७२ आमन्त्रितं पूर्वम् अविद्यमानवत् ।

८ १ ७३ नामन्त्रिते समानाधिकरणे (सामान्यवचनम्) ।

८ १ ७४ (सामान्यवचनं)विभाषितं विशेषवचने (बहुवचनम्) ।

www.ayurvedah.in

अष्टमोऽध्यायः

द्वितीयः पादः

८ २ १ पूर्वत्रासिद्धम् ।

८ २ २ नलोपः सुप्स्वरसंज्ञातुग्विधिषु कृति ।

८ २ ३ न मु ने ।

८ २ ४ उदात्तस्वरितयोर्यणः स्वरितोऽनुदात्तस्य ।

८ २ ५ एकादेश उदात्तेनोदात्तः ।

८ २ ६ स्वरितो वाऽनुदात्ते पदादौ ।

८ २ ७ नलोपः प्रातिपदिकान्तस्य ।

८ २ ८ न ङिसम्बुद्ध्योः ।

८ २ ९ मादुपधायाश्च मतोर्वोऽयवादिभ्यः ।

८ २ १० झयः ।

८ २ ११ संज्ञायाम् ।

८ २ १२ आसन्दीवदष्ठीवच्चक्रीवत्कक्षीवद्रुमण्वच्चर्मण्वती ।

८ २ १३ उदन्वानुदधौ च ।

८ २ १४ राजन्वान् सौराज्ये ।

८ २ १५ छन्दसीरः ।

८ २ १६ अनो नुट् ।

८ २ १७ नाद्धस्य ।

८ २ १८ कृपो रो लः ।

८ २ १९ उपसर्गस्यायतौ ।

८ २ २० ग्रो यङि ।

८ २ २१ अचि विभाषा ।

८ २ २२ परेश्च घाङ्कयोः ।

www.ayurvedah.in

८	२	२३	संयोगान्तस्य लोपः ।
८	२	२४	रात् सस्य ।
८	२	२५	धि च ।
८	२	२६	झलो झलि ।
८	२	२७	ह्रस्वादङ्गात् ।
८	२	२८	इट ईटि ।
८	२	२९	स्कोः संयोगाद्योरन्ते च ।
८	२	३०	चोः कुः ।
८	२	३१	हो ढः ।
८	२	३२	दादेर्धातोर्घः ।
८	२	३३	वा द्रुहमुहष्णुहष्णिहाम् ।
८	२	३४	नहो धः ।
८	२	३५	आहस्थः ।
८	२	३६	व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजच्छशां षः ।
८	२	३७	एकाचो बशो भष् झषन्तस्य स्ध्वोः ।
८	२	३८	दधस्तथोश्च ।
८	२	३९	झलां जशोऽन्ते ।
८	२	४०	झषस्तथोर्धोऽधः ।

www.ayurvedah.in

८	२	४१	षढोः कः सि ।
८	२	४२	रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य च दः ।
८	२	४३	संयोगादेरातो धातोर्यण्वतः ।
८	२	४४	ल्वादिभ्यः ।
८	२	४५	ओदितश्च ।
८	२	४६	क्षियो दीर्घात् ।
८	२	४७	श्योऽस्पर्शे ।
८	२	४८	अञ्चोऽनपादाने ।
८	२	४९	दिवोऽविजिगीषायाम् ।
८	२	५०	निर्वाणोऽवाते ।
८	२	५१	शुषः कः ।
८	२	५२	पचो वः ।
८	२	५३	क्षायो मः ।
८	२	५४	प्रस्त्योऽन्यतरस्याम् ।
८	२	५५	अनुपसर्गात् फुल्लक्षीबकृशोल्लाघाः ।
८	२	५६	नुदविदोन्दत्राघ्राह्रीभ्योऽन्यतरस्याम् ।
८	२	५७	न ध्याख्यापृमूर्छिमदाम् ।
८	२	५८	वित्तो भोगप्रत्यययोः ।

www.ayurvedah.in

८ २ ५९ भित्तं शकलम् ।

८ २ ६० ऋणमाधमर्ण्ये ।

८ २ ६१ नसत्तनिषत्तानुत्तप्रतूर्तसूर्तगूर्तानि छन्दसि ।

८ २ ६२ क्विन्प्रत्ययस्य कुः ।

८ २ ६३ नशेर्वा ।

८ २ ६४ मो नो धातोः ।

८ २ ६५ म्वोश्च ।

८ २ ६६ ससजुषो रुः ।

८ २ ६७ अवयाःश्वेतवाःपुरोडाश्च ।

८ २ ६८ अहन् ।

८ २ ६९ रोऽसुपि ।

८ २ ७० अम्नरूधरवरित्युभयथा छन्दसि ।

८ २ ७१ भुवश्च महाव्याहृतेः ।

८ २ ७२ वसुस्रंसुध्वंस्वनडुहां दः ।

८ २ ७३ तिप्यनस्तेः ।

८ २ ७४ सिपि धातो रुर्वा ।

८ २ ७५ दश्च ।

८ २ ७६ र्वोरुपधाया दीर्घ इकः ।

www.ayurvedah.in

८	२	७७	हलि च ।
८	२	७८	उपधायां च ।
८	२	७९	न भकुर्छुराम् ।
८	२	८०	अदसोऽसेर्दादु दो मः ।
८	२	८१	एत ईद्बहुवचने ।
८	२	८२	वाक्यस्य टेः प्लुत उदात्तः ।
८	२	८३	प्रत्यभिवादेऽशूद्रे ।
८	२	८४	दूराद्धूते च ।
८	२	८५	हैहेप्रयोगे हैहयोः ।
८	२	८६	गुरोरनृतोऽनन्त्यस्याप्येकैकस्य प्राचाम् ।
८	२	८७	ओमभ्यादाने ।
८	२	८८	ये यज्ञकर्मणि ।
८	२	८९	प्रणवष्टेः ।
८	२	९०	याज्याऽन्तः ।
८	२	९१	ब्रूहिप्रेस्यश्रौषड्वौषडावहानामादेः ।
८	२	९२	अग्नीत्प्रेषणे परस्य च ।
८	२	९३	विभाषा पृष्टप्रतिवचने हेः ।
८	२	९४	निगृह्यानुयोगे च ।

८ २ ९५ आम्रेडितं भर्त्सने ।

८ २ ९६ अङ्गयुक्तं तिङ् आकाङ्क्षम् ।

८ २ ९७ विचार्यमाणानाम् ।

८ २ ९८ पूर्वं तु भाषायाम् ।

८ २ ९९ प्रतिश्रवणे च ।

८ २ १०० अनुदात्तं प्रश्नान्ताभिपूजितयोः ।

८ २ १०१ चिदिति चोपमाऽर्थे प्रयुज्यमाने ।

८ २ १०२ उपरिस्विदासीदिति च ।

८ २ १०३ स्वरितमाम्रेडितेऽसूयासम्मतिकोपकुत्सनेषु ।

८ २ १०४ क्षियाऽऽशीःप्रैषेषु तिङ् आकाङ्क्षम् ।

८ २ १०५ अनन्त्यस्यापि प्रश्नाख्यानयोः ।

८ २ १०६ प्लुतावैच इदुतौ ।

८ २ १०७ एचोऽप्रगृह्यस्यादूराद्धूते पूर्वस्यार्धस्यादुत्तरस्येदुतौ ।

८ २ १०८ तयोर्य्वावचि संहितायाम् ।

www.ayurvedah.in

अष्टमोऽध्यायः

तृतीयः पादः

८	३	१	मतुवसो रु सम्बुद्धौ छन्दसि ।
८	३	२	अत्रानुनासिकः पूर्वस्य तु वा ।
८	३	३	आतोऽटि नित्यम् ।
८	३	४	अनुनासिकात् परोऽनुस्वारः ।
८	३	५	समः सुटि ।
८	३	६	पुमः खय्यम्परे ।
८	३	७	नश्छव्यप्रशान् ।
८	३	८	उभयथर्क्षु ।
८	३	९	दीर्घादटि समानपदे ।
८	३	१०	नॄन् पे ।
८	३	११	स्वतवान् पायौ ।
८	३	१२	कानाम्रेडिते ।
८	३	१३	ढो ढे लोपः ।

www.ayurvedah.in

८ ३ १४ रो रि ।

८ ३ १५ खरवसानयोर्विसर्जनीयः ।

८ ३ १६ रोः सुपि ।

८ ३ १७ भोभगोऽघोऽपूर्वस्य योऽशि ।

८ ३ १८ व्योर्लघुप्रयत्नतरः शाकटायनस्य ।

८ ३ १९ लोपः शाकल्यस्य ।

८ ३ २० ओतो गार्ग्यस्य ।

८ ३ २१ उञि च पदे ।

८ ३ २२ हलि सर्वेषाम् ।

८ ३ २३ मोऽनुस्वारः ।

८ ३ २४ नश्चापदान्तस्य झलि ।

८ ३ २५ मो राजि समः क्वौ ।

८ ३ २६ हे मपरे वा ।

८ ३ २७ नपरे नः ।

८ ३ २८ ङ्णोः कुक्टुक् शरि ।

८ ३ २९ डः सि धुट् ।

८ ३ ३० नश्च ।

८ ३ ३१ शि तुक् ।

www.ayurvedah.in

८	३	३२	ङमो ह्रस्वादचि ङमुण्नित्यम् ।
८	३	३३	मय उञो वो वा ।
८	३	३४	विसर्जनीयस्य सः ।
८	३	३५	शर्परे विसर्जनीयः ।
८	३	३६	वा शरि ।
८	३	३७	कुप्वोः XकXपौ च ।
८	३	३८	सोऽपदादौ ।
८	३	३९	इणः षः ।
८	३	४०	नमस्पुरसोर्गत्योः ।
८	३	४१	इदुदुपधस्य चाप्रत्ययस्य ।
८	३	४२	तिरसोऽन्यतरस्याम् ।
८	३	४३	द्विस्त्रिश्चतुरिति कृत्वोऽर्थे ।
८	३	४४	इसुसोः सामर्थ्ये ।
८	३	४५	नित्यं समासेऽनुत्तरपदस्थस्य ।
८	३	४६	अतः कृकमिकंसकुम्भपात्रकुशाकर्णीष्वनव्ययस्य ।
८	३	४७	अधःशिरसी पदे ।
८	३	४८	कस्कादिषु च ।
८	३	४९	छन्दसि वाऽप्राम्रेडितयोः ।

www.ayurvedah.in

८ ३ ५० कःकरत्करतिकृधिकृतेष्वनदितेः ।

८ ३ ५१ पञ्चम्याः परावध्यर्थे ।

८ ३ ५२ पातौ च बहुलम् ।

८ ३ ५३ षष्ठ्याः पतिपुत्रपृष्ठपारपदपयस्पोषेषु ।

८ ३ ५४ इडाया वा ।

८ ३ ५५ अपदान्तस्य मूर्धन्यः ।

८ ३ ५६ सहेः साडः सः ।

८ ३ ५७ इण्कोः ।

८ ३ ५८ नुम्विसर्जनीयशर्व्यवायेऽपि ।

८ ३ ५९ आदेशप्रत्यययोः ।

८ ३ ६० शासिवसिघसीनां च ।

८ ३ ६१ स्तौतिण्योरेव षण्यभ्यासात् ।

८ ३ ६२ सः स्विदिस्वदिसहीनां च ।

८ ३ ६३ प्राक्सितादड्व्यवायेऽपि ।

८ ३ ६४ स्थाऽऽदिष्वभ्यासेन चाभ्यासय ।

८ ३ ६५ उपसर्गात् सुनोतिसुवतिस्यतिस्तौतिस्तोभतिस्थासेनय-सेधसिचसञ्जस्वञ्जाम् ।

८ ३ ६६ सदिरप्रतेः ।

www.ayurvedah.in

८	३	६७	स्तम्भेः ।
८	३	६८	अवाच्चालम्बनाविदूर्ययोः ।
८	३	६९	वेश्च स्वनो भोजने ।
८	३	७०	परिनिविभ्यः सेवसितसयसिवुसहसुट्स्तुस्वञ्जाम् ।
८	३	७१	सिवादीनां वाऽड्व्यवायेऽपि ।
८	३	७२	अनुविपर्यभिनिभ्यः स्यन्दतेरप्राणिषु ।
८	३	७३	वेः स्कन्देरनिष्ठायाम् ।
८	३	७४	परेश्च ।
८	३	७५	परिस्कन्दः प्राच्यभरतेषु ।
८	३	७६	स्फुरतिस्फुलत्योर्निर्निर्विभ्यः ।
८	३	७७	वेः स्कभ्नातेर्नित्यम् ।
८	३	७८	इणः षीध्वंलुङ्लिटां धोऽङ्गात् ।
८	३	७९	विभाषेटः ।
८	३	८०	समासेऽङ्गुलेः सङ्गः ।
८	३	८१	भीरोः स्थानम् ।
८	३	८२	अग्नेः स्तुत्स्तोमसोमाः ।
८	३	८३	ज्योतिरायुषः स्तोमः ।
८	३	८४	मातृपितृभ्यां स्वसा ।

www.ayurvedah.in

८ ३ ८५ मातुःपितुर्भ्यामन्यतरस्याम् ।

८ ३ ८६ अभिनिसः स्तनः शब्दसंज्ञायाम् ।

८ ३ ८७ उपसर्गप्रादुर्भ्यामस्तिर्यच्परः ।

८ ३ ८८ सुविनिर्दुर्भ्यः सुपिसूतिसमाः ।

८ ३ ८९ निनदीभ्यां स्नातेः कौशले ।

८ ३ ९० सूत्रं प्रतिष्णातम् ।

८ ३ ९१ कपिष्ठलो गोत्रे ।

८ ३ ९२ प्रष्ठोऽग्रगामिनि ।

८ ३ ९३ वृक्षासनयोर्विष्टरः ।

८ ३ ९४ छन्दोनाम्नि च ।

८ ३ ९५ गवियुधिभ्यां स्थिरः ।

८ ३ ९६ विकुशमिपरिभ्यः स्थलम् ।

८ ३ ९७ अम्बाम्बगोभूमिसव्यापद्वित्रिकुशेकुशङ्क्वङ्गुमञ्जि-पुञ्जिपरमेबर्हिर्दिव्यग्निभ्यः स्थः ।

८ ३ ९८ सुषामादिषु च ।

८ ३ ९९ एति संज्ञायामगात् ।

८ ३ १०० नक्षत्राद्वा ।

८ ३ १०१ ह्रस्वात् तादौ तद्धिते ।

www.ayurvedah.in

८	३	१०२	निसस्तपतावनासेवने ।
८	३	१०३	युष्मत्तत्ततक्षुःष्वन्तःपादम् ।
८	३	१०४	यजुष्येकेषाम् ।
८	३	१०५	स्तुतस्तोमयोश्छन्दसि ।
८	३	१०६	पूर्वपदात् ।
८	३	१०७	सुञः ।
८	३	१०८	सनोतेरनः ।
८	३	१०९	सहेः पृतनर्ताभ्यां च ।
८	३	११०	न रपरसृपिसृजिस्पृशिस्पृहिसवनादीनाम् ।
८	३	१११	सात्पदाद्योः ।
८	३	११२	सिचो यङि ।
८	३	११३	सेधतेर्गतौ ।
८	३	११४	प्रतिस्तब्धनिस्तब्धौ च ।
८	३	११५	सोढः ।
८	३	११६	स्तम्भुसिवुसहां चङि ।
८	३	११७	सुनोतेः स्यसनोः ।
८	३	११८	सदिष्वञ्जोः परस्य लिटि ।
८	३	११९	निव्यभिभ्योऽड्व्यवाये वा छन्दसि ।

www.ayurvedah.in

अष्टमोऽध्यायः

चतुर्थः पादः

८ ४ १ रषाभ्यां नो णः समानपदे ।

८ ४ २ अट्कुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि ।

८ ४ ३ पूर्वपदात् संज्ञायामगः ।

८ ४ ४ वनं पुरगामिश्रकासिध्रकाशारिकाकोटराऽग्रेभ्यः ।

८ ४ ५ प्रनिरन्तःशरेक्षुप्लक्षाम्रकार्ष्यखदिर-पियूक्षाभ्योऽसंज्ञायामपि ।

८ ४ ६ विभाषौषधिवनस्पतिभ्यः ।

८ ४ ७ अह्नोऽदन्तात् ।

८ ४ ८ वाहनमाहितात् ।

८ ४ ९ पानं देशे ।

८ ४ १० वा भावकरणयोः ।

८ ४ ११ प्रातिपदिकान्तनुम्विभक्तिषु च ।

८ ४ १२ एकाजुत्तरपदे णः ।

८ ४ १३ कुमति च ।

८ ४ १४ उपसर्गादसमासेऽपि णोपदेशस्य ।

www.ayurvedah.in

८ ४ १५ हिनुमीना ।

८ ४ १६ आनि लोट् ।

८ ४ १७ नेर्गदनदपतपदघुमास्यतिहन्तियातिवातिद्रातिप्सातिवपतिवहतिशाम्यतिचिनोतिदेग्धिषु च ।

८ ४ १८ शेषे विभाषाऽकखादावषान्त उपदेशे ।

८ ४ १९ अनितेः ।

८ ४ २० अन्तः ।

८ ४ २१ उभौ साभ्यासस्य ।

८ ४ २२ हन्तेरत्पूर्वस्य ।

८ ४ २३ वमोर्वा ।

८ ४ २४ अन्तरदेशे ।

८ ४ २५ अयनं च ।

८ ४ २६ छन्दस्यृदवग्रहात् ।

८ ४ २७ नश्च धातुस्थोरुषुभ्यः ।

८ ४ २८ उपसर्गाद् बहुलम् ।

८ ४ २९ कृत्यचः ।

८ ४ ३० णेर्विभाषा ।

८ ४ ३१ हलश्च इजुपधात् ।

८	४	३२	इजादेः सनुमः ।
८	४	३३	वा निंसनिक्षनिन्दाम् ।
८	४	३४	न भाभूपूकमिगमिप्यायीवेपाम् ।
८	४	३५	षात् पदान्तात् ।
८	४	३६	नशेः षान्तस्य ।
८	४	३७	पदान्तस्य ।
८	४	३८	पदव्यवायेऽपि ।
८	४	३९	क्षुभ्नाऽऽदिषु च ।
८	४	४०	स्तोः श्चुना श्चुः ।
८	४	४१	ष्टुना ष्टुः ।
८	४	४२	न पदान्ताट्टोरनाम् ।
८	४	४३	तोः षि ।
८	४	४४	शात् ।
८	४	४५	यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा ।
८	४	४६	अचो रहाभ्यां द्वे ।
८	४	४७	अनचि च ।
८	४	४८	नादिन्याक्रोशे पुत्रस्य ।
८	४	४९	शरोऽचि ।

www.ayurvedah.in

८	४	५०	त्रिप्रभृतिषु शाकटायनस्य ।
८	४	५१	सर्वत्र शाकल्यस्य ।
८	४	५२	दीर्घादाचार्याणाम् ।
८	४	५३	झलां जश् झशि ।
८	४	५४	अभ्यासे चर्च्च ।
८	४	५५	खरि च ।
८	४	५६	वाऽवसाने ।
८	४	५७	अणोऽप्रगृह्यस्यानुनासिकः ।
८	४	५८	अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः ।
८	४	५९	वा पदान्तस्य ।
८	४	६०	तोर्लि ।
८	४	६१	उदः स्थास्तम्भोः पूर्वस्य ।
८	४	६२	झयो होऽन्यतरस्याम् ।
८	४	६३	शश्छोऽटि ।
८	४	६४	हलो यमां यमि लोपः ।
८	४	६५	झरो झरि सवर्णे ।
८	४	६६	उदात्तादनुदात्तस्य स्वरितः ।
८	४	६७	नोदात्तस्वरितोदयमगार्ग्यकाश्यपगालवानाम् ।
८	४	६८	अ अ इति ।

www.ayurvedah.in

e-publication of www.ayurveda.in .
Online FREE in pdf format

1. **Āyurveda books**
    a. Astanga Hridayam
    b. Astanga Samgraha
    c. Charaka Samhita
    d. Madhava nidanam
    e. Sarangadhara Samhita
    f. Sushruta Samhita
2. **Contemporary books**
    a. Agastiya Ratnapariksa
    b. Amarakosa
    c. Ashtadhyayi
    d. Garbhopanisat
    e. Gheranda Samhita
    f. Goraksa Shataka
    g. Hatyoga pradipika
    h. Kamasutra
3. **Other books**
    a. **Puranas**
    b. **upanishadas**

www.ayurvedah.in

Other publications (Hard copy) Published or Marketed by **aarsha**, Jaipur and available on www.ayurveda.in

1. Tatvabodha Commentary (of Sivadas Sen) on Astanga hridaya **Rs 300/-**
2. Bhanumati Commentary (of Chakrapani dutta)on Sushruta Samhita **Rs 150/-**
3. Charakatatvapradipika Commentary (of Sivadas Sen) on Charaka Samhita **Rs 300/-**
4. Charakopaskara commentary (of Sivadas Sen) on Charaka Samhita **Rs 300/-**
5. Chanda in Ayurveda Samhita :student edition **Rs 175** (original price Rs 300)
6. madhavaniadna Avavodha 2 :student edition **Rs 300** (original price Rs 495)
7. madhavanidana Anusthana I :student edition **Rs 600** (original price Rs 1095)
8. madhavanidana Anusthana II :student edition **Rs 700** (original price Rs 1195)
9. Madhavanidana patha :student edition **Rs 500** (original price Rs 895)

aarsha, jaipur
Plot no. 4, Khandelwal nagar Extn,
Near Premnagar pulia, Agra Road,
Jaipur- 302031, Rajasthan

www.ayurvedah.in